

Saare maakonnaplaneering 2030+

Lisade köide

SAARE MAAVALITSUS

SISUKORD

1. Teave koostöö ja kaasamise kohta	2
2. Lähteseisukohad	25
3. Planeeringu alusuuringud	37
4. Saare maakonna ruumilise arengu analüüs	78
5. Ülevaade planeeringu koostööst	107
6. Planeeringu koostamise korraldaja tehtud otsused	117
7. Teated planeeringuprotsessi kohta	122
8. Planeeringu kohta esitatud ettepanekud ja vastuväited	136

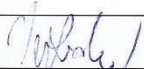
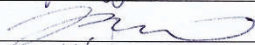
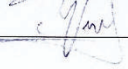

1. TEAVE KOOSTÖÖ JA KAASAMISE KOHTA

Saare maakonnaplaneeringu koostamise juhtrühma koosolek

30. aprill 2014

Saare maavalitsus

Osavõtjad:

	Nimi	Organisatsioon	Allkiri
1.	Raivo Peeters	Saare Maavalitsus	
2.	Raido Liitmäe	Muhu Vallavalitsus	
3.	Veiko Viil	Saaremaa Omavalitsuste Liit	
4.	Hannes Koppel	Kuressaare Linnavalitsus	
5.	Marju Erit	Keskkonnaamet	
6.	Piret Lang	Keskkonnaamet	
7.	Riina Noormägi	Keskkonnaamet	RNoormägi
8.	Villu Lükk	Maanteeamet	
9.	Toomas Magus	Maanteeamet	
10.	Liis Moor	Lääne Maavalitsus	
11.	Urve Pill	Hiiu Maavalitsus	osales üle Skype
12.	Urmas Treiel	Saaremaa Ettevõtjate Liit	
13.	Villu Vatsfeld	Saaremaa Ettevõtjate Liit	
14.	Piret Pihel	Saaremaa Arenduskeskus	
15.	Agne Peetersoo	Saare Maavalitsus	
16.	Anne Jakunin	Saare Maavalitsus	
17.	Aado Kesipaik	TLÜ ETI	
18.			
19.			
20.			
21.			

Saare maakonnaplaneeringu koostamise juhtrühma koosolek

06. juuni 2014

Saare maavalitsus

Osavõtjad:

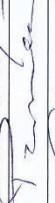

	Nimi	Organisatsioon	Allkiri
1.	Rina Noormägi	Kõhkenoored	Rina Noormägi
2.	Piret Laan	Keskikonnakoostis	Piret Laan
3.	Viljo Viip	Saaremaa Maavalitsus	Viljo Viip
4.	Thomas Magnus	Maanteknikud	Thomas Magnus
5.	Vilho Vetskelid	Saaremaa Ettevõtjate Liit	Vilho Vetskelid
6.	Hannes Koppel	EV	Hannes Koppel
7.	Urmas Ineild	Saaremaa Ettevõtjate Liit	Urmas Ineild
8.	TRIN ARNA	SAK	TRIN ARNA
9.	Piret Pääs	SAK	Piret Pääs
10.	Rando Ristmäe	Muhu Vallavalitsus	Rando Ristmäe
11.			
12.			
13.			
14.			
15.			

Saare maakonnaplaneeringu koostamise juhtrühma koosolek

17. juuni 2014

Saare maavalitsus

Osavõtjad:

	Nimi	Organisatsioon	Allkiri
1.	Thomas Triinil	SEL	
2.	Ressida Noorimägi	Keskkonnasääst	
3.	Vilja Vatskeld	AS Saare Liid	
4.	Thomas Magnus	Maantamm	
5.	Rita Feimhaa	Muinsushaldamist	
6.	Hannes Koppel	LV	
7.	Peet Jäkel	SAK	
8.	Verho Viil	SOL	
9.			
10.			
11.			
12.			
13.			
14.			
15.			

PROTOKOLL

Saare maakonnaplaneeringu lähteseisukohtade ja keskkonnamõju strateegilise hindamise programmi avalik arutelu

Aeg, koht : 26.08.2014 Kuressaares, Saare Maavalitsuses

Osalejad:

1. Riina Noormägi - Keskkonnaamet
2. Villu Lükk - Maanteeamet
3. Agne Peetersoo - Saare Maavalitsus
4. Anne Jakunin - Saare Maavalitsus
5. Karl Tiitson - Saare Maavalitsus

1. **Agne Peetersoo** andis ülevaate planeeringuprotsessist, senitehtust, tutvustas planeeringuprotsessi käigus laekunud hinnanguid, seisukohti ja ettepanekuid.
2. Tutvustas keskkonnamõju strateegilise hindamise põhimõtteid ja printsiipe, samuti juhrühma temaatiliste koosolekute seminaridel toimunut.

Maakonnaplaneeringu suundumus: tegeleda nende küsimustega, mis jäävad maakonnaüleseks ja ei ole üleriigiliste planeeringutega hõlmatud.

Need on:

- Toimepiirkonnad ja sotsiaalne taristu
- Kuressaare toimepiirkond ja linnapiirkond
- Orissaare tugitoimepiirkond
- I, II ja III tasandi teenuskeskused

Taristud

- Elektripõhivõrk
- Sadamad
- Teed

Villu Lükk Maanteeametist edastas Maanteeameti seisukoha, et maakonnaplaneeringus oleks planeeritud transiidikoridorid. Püsiühendusena võiks käsitleda silda, mitte praamiühendust.

Lähteseisukohtade paikapanemiseks peaks Saare Maavalitsus pöörduma Majandusministeeriumi poole.

Maanteeamet: Saare Maavalitsus peab protsessiga edasi minema, praegu ei ole mitte mingisugust põhjust teemat mitte käsitleda.

Koosoleku juhataja: Agne Peetersoo
Protokollija: Anne Jakunin

Saare maakonnaplaneeringu lähteseisukohtade ja keskkonnamõju strateegilise hindamise programmi avalik arutelu

26. august 2014

Saare maavalitsus

Osavõtjad:

	Nimi	Organisatsioon	Allkiri
1.	Riina Noormaai	Keskonnasaad	Riina Noormaai
2.	Viljo Lillik	NAHTREANET	Viljo Lillik
3.	Ave Peltsoo	Saare MV	Ave Peltsoo
4.	Aune Järvevää	Saare MV	Aune Järvevää
5.	Karl Kistson	Saare HV	Karl Kistson
6.			
7.			
8.			
9.			
10.			
11.			
12.			
13.			
14.			
15.			

Seminar

Saare maakonnaplaneeringu olulisemad teemad

15. detsembril Saare Maavalitsuse saalis (Lossi 1 Kuressaare)

Päevakava:

9.30 Maakonnaplaneeringu eskiislahenduse ülevaade. Agne Peetersoo, Saare Maavalitsus

10.00 Saare maakonna rahvastik. Anu Tõnurist, Statistikaamet

10.30 Teenustest ja keskustest Saare maakonnas, Tiit Oidjärv, Rahandusministeeriumi planeeringute osakond / Agne Peetersoo, Saare MV

11.00 Saare maakonna sadamad. Villu Vatsfeld, Saarte Liinid AS

11.30 Väärtuslik põllumajandusmaa. Priit Penu, Mullaseire büroo juhataja

12.00 Kohvipaus

12.30 Saare maakonna rahvastik ja toimepiirkonnad. Mihkel Servinski, Statistikaamet

13.00 Riigikaitsehuvid Saare maakonnaplaneeringus. Tuuli Vors, Kaitseliit

13.30 Põhivõrgu arengutest saartel. Ilja Matjas, Elering AS

14.00 Päikeseparkide kavandamisest (Saare maakonnas). Priit Pikk, Eesti Maaülikool / Helioest OÜ

Seminari orienteeruv lõpp kl 15.00

Maakonnaplaneeringu seminar

15. detsember 2015

Saare maavalitsus

Osavõtjad:

	Nimi	Organisatsioon	Allkiri
1.	Katrin Kuusk	Lääne-Saare vallavalitsus	
2.	Veiko Viil	Saaremaa Omavalitsuste Liit	
3.	Margus Pikkor	Orissaare vallavalitsus	
4.	Andres Hanso	Põide vallavalitsus	
5.	Eda Keskküla	Põide vallavalitsus	
6.	Jüri Saar	Pihla vallavalitsus	
7.	Riina Alik	Pihla vallavalitsus	
8.	Kätlin Kallas	Keskkonnaamet	
9.	Tiit Oidjärv	Rahandusministeerium	
10.	Villu Vatsfeld	Saaremaa Ettevõtjate Liit	
11.	Pille Tamm	Muhu vallavalitsus	
12.	Urmas Sepp	Lääne-Saare vallavalitsus	
13.	Inna Ligi	Muinsuskaitseamet	
14.	Tormis Lepik	Kihelkonna vallavalitsus	
15.	Tiit Põid	Torgu vallavalitsus	

	Nimi	Organisatsioon	Allkiri
16.	Raido Liitmäe	Muhu vallavalitsus	
17.	Mart Mäeker	Kuressaare linnavalitsus	
18.	Raimu Aardam	Kihelkonna vallavalitsus	
19.	Simmo Kikkas	Kuressaare linnavalitsus	
20.	Piret Miller	Laimjala vallavalitsus	
21.	Jüri Kluge	Salme vallavalitsus	
22.	Tiia Kluge	Torgu vallavalitsus	
23.	Margo Sai	Kaitseliit	
24.	Leili Poobus	Kihelkonna vallavalitsus	
25.	Pille Pukk	Vajjala vallavalitsus	
26.	Ilmar Pungar	Mustjala vallavalitsus	
27.	Enno Reis	Leisi vallavalitsus	
28.	Anu Tõnurist	Statistikaamet	
29.	Mihkel Servinski	Statistikaamet	
30.	Piret Pihel	Saaremaa Arenduskeskus	
31.	Priit Pikk	Eesti Maaülikool	
32.	Tuuli Vors	Kaitseliit	
33.	Priit Penu	Mullaseire büroo	
34.	Iija Matjas	Elering	
35.	Taruviit Kivass	PMK	

36. Andrus Toladon
 37. Loovisa Lep
 38. Aare Morthinson
 39. Sirje Tamiste

Leisi vallavalitsus
 Kuressaare linnavalitsus
 Muhi vallavalitsus
 Kaitseliit

Saare maakonnaplaneeringu koostamise juhtrühma koosolek

06. aprill 2015

Saare maavalitsus

Osavõtjad:

	Nimi	Organisatsioon	Allkiri
1.	Raivo Peeters	Saare Maavalitsus	<i>Peeters</i>
2.	Raido Liitmäe	Muhu Vallavalitsus	
3.	Veiko Viil	Saaremaa Omavalitsuste Liit	<i>Viil</i>
4.	Hannes Koppel	arhitekt	
5.	Toomas Magus	Maanteeamet	
6.	Villu Vatsfeld	Saaremaa Ettevõtjate Liit	
7.	Piret Pihel	Saaremaa Arenduskeskus	
8.	Agne Peetersoo	Saare Maavalitsus	<i>Peetersoo</i>
9.	Anneli Tõru	Saare Maavalitsus	<i>Tõru</i>
10.	Taavi Kurisoo	Saare Maavalitsus	<i>Kurisoo</i>
11.	Toivo Tali	TÜ RAKE	
12.	Riite Põrn	Muinsuskaitseselts	<i>Põrn</i>

Saaremaa püsiühenduse asjatundjate komisjon

13.10.2015 istung

11.30-12.30 A-saal

Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium, Harju 11, Tallinn

I S T U N G I P R O T O K O L L

Osalejad:

majandus- ja taristuminister, komisjoni esimees – Kristen Michal
Keskkonnaministeeriumi keskkonnakorralduse asekanter – Ado Lõhmus
Maanteeameti peadirektor – Priit Sauk
Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi teede- ja raudteeosakonna juhataja – Ain Tatter
riigihalduse minister – Arto Aas
Saare maavanem – Kaido Kaasik
Rahandusministeeriumi planeeringute osakonna juhataja – Katri-Liis Ennok
Kalle Laanet – Riigikogu liige

Puudusid/asendajad:

keskkonnaminister – Marko Pomerants, asendas Kadri Möller
Rahandusministeeriumi kantsler – Veiko Tali
siseminister – Hanno Pevkur, asendas Väino Linde
Aare Järvan – endine peaministri nõunik, asendas Kairi Uustulnd
Mari Jüssi – Eesti Keskkonnaühenduste Koja esindaja, asendas Veljo Volke
Laine Kunnberg-Bortnikov – Eesti Punase Risti Saaremaa Seltsi tegevsekretär
Tõnis Palts – Riigikogu liige (endine)
Imre Sooäär – Riigikogu liige
Mihkel Undrest – Torgu Vallavolikogu esimees

Kaasatud eksperdid:

Agne Peetersoo – Saare Maavalitsuse arengu- ja planeeringuosakonna juhataja
Riin Kutsar – OÜ Hendrkson & Ko keskkonnaosakonna juhataja
Tiit Oidjärv – Rahandusministeeriumi planeeringute osakonna nõunik
Grete Kindel – Lääne Maavalitsuse arengu- ja planeeringuosakonna juhataja asetäitja
Liis Moor – Lääne Maavalitsus
Marju Erit – Keskkonnaameti looduskaitse juhtivspetsialist (Hiiu-Lääne-Saare regioon)

Asjatundjate komisjoni esimees, majandus- ja taristuminister Kristen Michal tervitas istungile saabunud komisjoni liikmeid ning avas koosoleku. Kinnitati päevakord alljärgnevana:

1. Ülevaade püsiühenduse käsitlemisest maakonnaplaneeringus - Saare Maavalitsuse arengu- ja planeeringuosakonna juhata Agne Peeterloo;
2. Ülevaade Natura 2000 eelhindamise tulemustest, võrdlev analüüs Kava KSH tulemustega – Riin Kutsar, Hendrikson & Ko;
3. Rahandusministeeriumi hinnang olukorrale ja visioon küsimuse lahendamiseks - teised võimalikud planeerimismenetlused – Rahandusministeeriumi planeeringute osakonna nõunik Tiit Oidjärv;
4. Komisjoni arutelu ja otsused ettepaneku tegemiseks Vabariigi Valitsusele.

1.

Saare Maavalitsuse arengu- ja planeeringuosakonna juhataja Agne Peeterloo tutvustas Saare maakonnaplaneeringu koostamise protsessi ning selgitas seoses püsiühenduse planeerimisülesandega üles kerkinud probleeme planeeringu korraldaja jaoks. Peeterloo tõi oma ettekandes välja järgmist:

- maakonnaplaneeringu koostamise kontekstis on hetkel „Sõitjate ja veoste üle Suure väina veo perspektiivse korraldamise kava“ ja selle KSH parima võimaliku informatsiooni allikad. Kava kohaselt oli jätkusuutlikkuse ja ligipääsetavuse koosmõjus parimaks alternatiiviks konsoolsild põhjapoolselt trassil (II) ja ainult jätkusuutlikkuse aspektist (KSH ja Natura hinnangute alusel) vaadatuna tunnel lõunapoolsel trassil (III T).
- maakonnaplaneeringus püsiühenduse lahendamise võimalikkuse hindamiseks on tellitud õiguslik analüüs Keskkonnaõiguse Keskuselt ja sisuline analüüs OÜ-lt Hendrikson & Ko Natura eelhindangu näol. Natura eelhindang ei välista negatiivseid mõjusid Väinamere linnu- ja loodusaladele ning peab vajalikuks uut asjakohast Natura hindamist püsiühenduse trasside osas.
- püsiühendust käsitlevad kehtivad dokumendid on – Muhu valla üldplaneering (kaardil 3 trassialternatiivi) ja Hanila valla üldplaneering (1 trassialternatiiv). Muhu valla üldplaneeringus olevad reserveerinud mõjutavad umbes 70 maaomanikku.
- ühenduse tagamise vajadus mandri ja saarte vahel on kohene ning maakonnaplaneeringu eeldataval kehtivusperioodil on ainuke reaalne ühendusviis hästitoimiv parvlaevaühendus. Uute asjaolude selgumisel võib püsiühenduse planeerida riigi eriplaneeringuga.
- maakonnaplaneeringus tuleks otsida lahendusi võimalike trassikoridoride säilitamiseks maismaal.

2.

Riin Kutsar OÜ-st Hendrikson & Ko käsitles oma ettekandes Natura 2000 alade kaitse põhimõtteid, tutvustas kahe läbiviidud Natura hinnangu (Kava KSH Natura hinnang ning Saare maakonnaplaneeringu Natura eelhindang) erinevusi ja põhjusi, miks 2014. aastal koostatud eelhindangus on jõutud uuele järeldusele – sillaalternatiiviga ei ole kõrvaldatud teaduslikult põhjendatud kahtlused negatiivsete mõjude esinemise kohta Väinamere linnu- ja looduslalal (rändavad veelinnud ja viigerhüljes). Kutsari hinnangul eirati ositi 2011 hinnangus erialaekspertide seiskohti ning lõplikud hinnangud andis vaid Soome Natura juhtekspert Rauno Yrjölä. Vaatamata sellele kiideti KSH aruanne Keskkonnaameti poolt heaks.

2014 aasta eelhindangu puhul tõi Kutsar välja, et selle koostamisel tugineti 2011 a uuringutele ning täiendavaid uuringuid ja erialaekspert hinnanguid selleks ei kaasatud. Lõppjärelduseks on, et teostatud uuringute ja Natura asjakohase hindamise tulemuste alusel ei saa väita, et silla alternatiivi realiseerimisel oleks negatiivse mõju tekkimine Natura 2000 Väinamere linnu- ja looduslale täielikult välistatud.

Lisaks käsitles Kutsar erandi tegemise võimalusi. Natura 2000 ala kahjustada võivaks tegevuseks võib Vabariigi Valitsus anda nõusoleku juhul, kui puuduvad alternatiivid ja kava või projekti elluviimist tingivad mingid imperatiivsed ja erakordselt tähtsad avalikud huvid. Kuna tegevusega ei mõjutata esmatähtsaid liike või elupaiku, Euroopa Komisjoni seisukoha küsimine ei ole vajalik, vaja on informeerida vaid rakendatavatest hüvitusmeetmetest.

Ain Tatter palus täpsustust, kuidas üks ja sama konsultant (Hendrikson & Ko) on jõudnud kahes koostatud hinnangus erinevatele järeldustele.

Riin Kutsar selgitas, et peatöövõtja oli 2011 hinnangu puhul WSP Finland ning lõplikud eksperthinnangud andis Natura juhtekspert Rauno Yrjölä. Nendes hinnangutes jäeti Kutsari hinnangul arvestamata Eesti liigiekspertide arvamused, mis tulenesid eriuuringutest. KSH heakskiitmisel lähtus pädev asutus Keskkonnaamet Yrjölä ekspertarvamustest.

Karti-Liis Ennok päris, kas on võimalik minna erandi peale Natura kontekstis.

Riin Kutsar vastas, et ennekõike peab lähtuma sellest, kas on alternatiive. Alles siis, kui on võimalik öelda, et alternatiivid puuduvad ja samas on ülekaalukas avalik huvi Natura ala kahjustava tegevuse elluviimiseks, võib seda erandi korras VV otsustada.

Kairi Uustulnd tundis huvi, kas sillaalternatiivi ei olegi võimalik siis realiseerida?

Riin Kutsar vastas, et seni kuni pole teaduslikult tõendatud negatiivsete mõjude puudumine sillaalternatiivi puhul ja samas eksisteerib alternatiivina tunneli ehitamise võimalus, ei ole võimalik silda rajada.

3.

Kolmanda ettekandjana esines Rahandusministeeriumi planeeringute osakonna nõunik Tiit Oidjärv, kes tutvustas planeerimisseaduse uue instrumendi, riigi eriplaneeringu,

koostamise põhimõtteid ning tunnistas samas ka raskusi, millega Saare Maavalitsus püsiühenduse planeerimisel hetkel silmitsi on. Lahendusettepanekuna soovitab Rahandusministeeriumi planeeringute osakond Saare ja Lääne maakonnaplaneeringutes käsitleda püsiühenduse maismaaühendusi, sest nende osas ei ole kattuvusi Natura aladega ning neile saab seada konkreetseid maakasutustingimused, mis võimaldavad parimaid teadaolevaid püsiühenduse alternatiive realiseerida tulevikus. Lõpliku püsiühenduse asukoha valiku saab teha riigi eriplaneeringuga. Riigi eriplaneering algatatakse juhul, kui on konkreetne otsus püsiühenduse välja ehitamiseks. Protsessi käigus koostatakse püsiühenduse variantide täpsed lahendused, muuhulgas teostatakse Natura hindamine. Ettepanek on käsitleda püsiühenduse kavandamise jätkuvat otstarbekust järgmise transpordi arengukava ja järgmise üleriigilise planeeringu koostamisel. Vabariigi Valitsuse korralduse muutmise vajadust, millega algatati maakonnaplaneeringute koostamine, rahandusministeerium ei näe.

Kalle Laanet märkis, et püsiühenduse teema ei tule uuesti lauale ilmselt kindlasti enne 10-15 aastat, ning tundis huvi, kas see tähendab, et iga 5 aasta järel tuleb eriplaneeringut uuendada/uuesti koostada. Samuti toob see pikaks ajaks maaomanikele kitsendusi nende omandi kasutamisel, mis on seejuures mõistlik taluda?

Tiit Oidjärv märkis, et selline on meie hetke planeerimise praktika. Teekoridore on reserveeritud pika perspektiiviga ka mujal maismaal. Võimalus on viia trassikoridorid võimalikult kitsaks, et riive omandi kasutusse oleks väiksem.

Katri-Liis Ennok täpsustas lisaks, et riigi huvi peab olema tagatud ja seda saab planeeringus fikseerida.

Ain Tatter päris, kuidas saab üle VV korralduses sisalduvast püsiühenduse mere alale planeerimise kohustusest ?

Tiit Oidjärve hinnangul saab seda teha seades maakonnaplaneeringuga jätkutegevuse – riigi eriplaneeringu koostamise selleks sobival hetkel.

Järgnes lühike komisjoni liikmetevaheline arutelu, milles nõustuti Saare Maavalitsuse ja Rahandusministeeriumi planeeringuosakonna ettepanekutega ning otsustati fikseerida komisjoni seisukohad alljärgnevas:

4.

Komisjoni arutelu ja seisukohad

Lähtuvalt riigi poolt uute parvlaevade soetuse otsusest Virtsu-Kuivastu liini teenindamiseks ning asjaolust, et püsiühenduse täpse asukoha määramine Saare ja Lääne maakonnaga piirnevas sisemeres saaks takistuseks maakonnaplaneeringu koostamise tähtaegsele lõpetamisele teeb Vabariigi valitsuse korraldusega antud pädevuse alusel Saaremaa püsiühenduse komisjon järgnevad ettepanekud jätkamaks Saaremaa püsiühenduse rajamiseks vajalike tegevustega.

1. Koostamisel olevates Saare ja Lääne maakonnaplaneeringutes käsitletakse teadaolevaid püsiühenduse maismaale ulatuvaid asukohti. Maakonnaplaneeringutes seatakse põhimõtted üldplaneeringute koostamiseks, mis arvestavad perspektiivse vajadusega püsiühenduse rajamiseks.
2. Maakonnaplaneeringute jätkutegevusena koostatakse arenguvajaduste täpsustumisel riigi eriplaneering. Riigi eriplaneeringuga teostatakse asukohavalik ning määratakse püsiühenduse täpne asukoht Saare ja Lääne maakonna piirnevas sisemeres.
3. Püsiühenduse rajamise otstarbekust analüüsitakse järgmises transpordi arengukavas või hiljemalt järgmise üleriigilise planeeringu koostamise raames.

Selgitused:

Vabariigi valitsuse poolt kokku kutsutud Saaremaa püsiühenduse asjatundjate komisjoni pädevusse kuulub ettepanekute tegemine Saaremaa püsiühenduse projekti ettevalmistamist puudutavate otsuste vastuvõtmiseks ning püsiühenduse rajamiseks vajalike toimingute kavandamiseks. Saare maavanem on pöördunud Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi poole palvega kutsuda kokku asjatundjate komisjon hindamaks edasisi tegevusi seoses püsiühenduse kavandamisega Saare ja Lääne maakonnaplaneeringute koostamise kontekstis.

Lähtuvalt riigi poolt uute parvlaevade soetuse otsusest Virtsu-Kuivastu liini teenindamiseks ning asjaolust, et püsiühenduse täpse asukoha määramine Saare ja Lääne maakonnaga piirnevas sisemeres saaks takistuseks maakonnaplaneeringu koostamise tähtaegsele lõpetamisele, teeb asjatundjate komisjon ettepaneku Vabariigi Valitsusele määrata vajaduse tekkimisel Saaremaa püsiühenduse lõplik asukoht, sh tehnilised lahendused riigi eriplaneeringuga.

Koostatavates Saare ja Lääne maakonnaplaneeringutes käsitletakse teadaolevaid püsiühenduse maismaale ulatuvaid asukohti, planeerides silla ja tunneli alternatiivid. Kehtestatud maakonnaplaneeringute alusel koostatavates üldplaneeringutes täpsustatakse alade kasutustingimused, vältides ulatuslikke investeeringuid aladele, mille puhul tänaste teadmiste alusel võib hiljem vajalikuks osutada maa võõrandamine püsiühenduse rajamiseks.

Riigi eriplaneering koostatakse maakonnaülestest huvide väljendamiseks objektidele, mille vastu on suur riiklik huvi. Planeeringu koostamisel langetab täpse asukohaotsuse planeeringu kehtestamisega Vabariigi Valitsus. Riigi eriplaneeringu käigus koostatakse püsiühenduse detailne lahendus, mis annab aluse planeeringu koostamise käigus läbi viidava mõju hindamise teostamiseks täpsusastmes, mis võimaldab välistada mõju kaitstavatele objektidele. Riigi eriplaneeringu alusel on võimalik asuda koostama püsiühenduse projekti. Riigi eriplaneeringuta hõlmatav ala määratakse riigi eriplaneeringu algatamise otsuses.

Püsiühenduse rajamise otstarbekust analüüsitakse järgmise transpordi arengukava või hiljemalt järgmise üleriigilise planeeringu koostamisel. Hinnangute andmisel tuginetakse asjakohasele teabele, seda vajadusel uuendades. Näiteks võetakse arvesse sotsiaalse ja majandusliku kulu-tulu hinnangut, Saaremaa ja mandri vahelise ühenduse

parendamiseks tehtud investeeringuid ning teavet Väinamere looduslikel aladel kaitstavate liikide kohta.

Kristen Michal

Komisjoni esimees

/allkirjastatud digitaalselt/

Protokollis:

Villu Lükk

asjatundjate komisjoni sekretär

Lisa: 1. Ettekanne „Püsiühenduse käsitlesest Saare maakonnaplaneeringu koostamisel“, Agne Peetersoo, Saare Maavalitsus – 13 lehel;

2. Ettekanne „Ülevaade maakonnaplaneeringu algetapis teostatud Natura 2000 eelhindamise tulemustest, võrdlev analüüs Kava KSH Natura hindamise tulemustega“, Riin Kutsar, Hendrikson&Ko – 12 lehel;

3. Ettekanne „Püsiühenduse lahendamise planeeringutes Rahandusministeeriumi planeeringute osakonna vaates“, Tiit Oidjärv, Rahandusministeerium – 10 lehel.

LÄÄNE ja SAARE MAAKONNAPLANEERING**Töökoosolek****Saaremaa püsiühenduse maismaaotsad****04.02.2016****Hendrikson & Ko kontor**

Osalejad:

Tiit Oidjärv, RaM

Julia Bergstein, MKM

Raido Liitmäe, Muhu Vallavalitsus

Pille Tamm, Muhu Vallavalitsus

Grete Kindel, Lääne Maavalitsus

Villu Lükk, Maanteeamet

Agne Petersoo, Saare Maavalitsus

Pille Metspalu, Hendrikson & Ko (konsultant)

Kairi Mänd, Hendrikson & Ko (konsultant)

Päevakord:

Arutada ja jõuda kokkuleppele Saaremaa püsiühenduse maismaaotste käsitlemise osas Lääne ja Saare maakonnaplaneeringus (edaspidi MP). Vastavalt püsiühenduse Asjatundjate Komisjoni seisukohale tuleb MP-ga määrata põhimõtted üldplaneeringute koostamiseks, mis arvestavad perspektiivse vajadusega püsiühenduse rajamiseks ja ei muuda püsiühenduse kavandamist tänasega võrreldes keerulisemaks.

Arutelu:

MKM: Vabariigi Valitsuse seisukoha järgi ei tohi püsiühenduse ellu viimine läbi MP seatavate põhimõtete alusel muutuda keerulisemaks, kui seda täna reserveeritud trassikoridorid võimaldavad. MP-ga saab välja tuua leevendavad meetmeid/tingimusi maakasutuse kitsenduste osas. Oluline on tagada, et perspektiivsetes trassikoridorides ei kavandata edaspidi suuri investeeringuid, millega antud trassikoridori realiseerimine tulevikus muutub riigile olulisemalt kulukamaks kui tänane maakasutus seda eeldab.

Muhu vald: Välja valitud kolm alternatiivset trassikoridori Muhu vallas seavad liiga suurele alale maakasutuse arengut piiravad kitsendused.

Lääne MV: Hanila valla seisukoht on samuti, et tänase seisuga määratud kolma trassi alternatiivi Hanila valla territooriumil võtavad enda alla märkimisväärse osa Virtsu keskuse alast, sh olemasolevad ja perspektiivsed elamu- ning äri- ja tootmiskaad. Hanila valla ettepanek on kaaluda lahenduse muutmist, mis võimaldaks loobuda kõige läänepoolsemast elamuala läbivast trassialternatiivist ning viia tunnel ja silla alternatiivid samasse koridori.

Maanteeamet: MP raames ei ole võimalik otsustada, kas tunneli alternatiivi realiseerimine oleks võimalik ka silla trassikoridoris. Välja valitud trassikoridorid ja nendele määratud laiused tuginevad tehniliste lahenduste eeluuringutele ning MP raames ei ole tellitud täiendavaid tehnilisi teostusuuringuid trassialternatiividele.

RaM: MP-d annavad suunised kohalikele omavalitsustele ja Maanteeametile, millele toetudes on võimalik anda seisukoht trassikoridorides paiknevate kinnistutele ehitusõiguste osas.

Hendrikson & Ko: MP peaks andma eelkõige positiivse sisendi üldplaneeringutele st tooma leevendavate meetmetena välja ehitustegevust lubavad juhud, nt hoonestatud kinnistutel senise maakasutuse jätkamine, üksikelamud ja abihooned sama kinnistu piires jne.

Saare MV ja RaM: Trasside võrdlemine MP-s ei ole otstarbekas, kuna ühegi trassi välistamine MP raames ei ole võimalik. Eesmärk on üldiste maakasutuspõhimõtete määramine, millistel juhtudel võib senine maakasutustegevus jätkuda. Seisukoha küsimise vajadus tekiks sellisel juhul juhtudel, mis väljuvad üldplaneeringuga (seni kehtiva MP alusel) loetletud lubatud ehitustegevustest.

Otsustati:

- MP-ga ei välistata ühtegi trassialternatiivi ja uute asukohtade osas ettepanekuid ei tehta.
- MP annab täpsustavad suunised üldplaneeringutele maakasutust ning ehitustegevust reguleerivate põhimõtete osas ja toob välja, millistel juhtudel on ehitustegevus alternatiivsetest trassikoridorides lubatud. Juhud, mida MP välja ei too, on käsitletavad seisukoha küsimise kohustusega.
- MP joonisele kantakse kõik alternatiivsed trassikoridorid. MP jooniste mõõtkavast tulenevalt ei eristata joonistel koridoride laiuseid. Seletuskirjas tuuakse välja reserveeritud trassikoridoride vajaminevad laiused – tunnelile 300 m ja sillale 100 m.
- Edasise tegevusena koostab Hendrikson & KO esialgse loetelu juhtudest, mil ehitustegevus on trassikoridorides lubatud ja saadab antud loetelu täiendamiseks kõikidele koosolekule kutsututele, sh Hanila vallale.
- Hanila ja Muhu valla kohalike elanikega on vajalik edasine suhtlemine pärast MP põhimõtete välja töötamist.

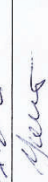

Protokollis,
Kairi Mänd

Saare maakonnaplaneeringu eskiislahenduse avalik arutelu

28. aprill 2016

Saare maavalitsus

Osavõtjad:

	Nimi	Organisatsioon	Allkiri
1.	WINA LIGA	Keemuskoolitajad	
2.	Pille Pukk	Valjala Vald	
3.	Keitlin Jõnson	Keitlin Jõnson	
4.	Piret Põll	Peruseamet	
5.	Inge Beilin	Peruseamet	
6.	Anne Jakurin	Saare Klaveraldis	
7.	Agne Putssoo	Saare Maavalitsus	
8.	Margo Sui	Kiviselvit	
9.			
10.			
11.			
12.			

Saare maakonnaplaneeringu eskiislahenduse avaliku arutelu protokoll

Aeg : 28. aprill 2016

Koht: Saare Maavalitsus

Osalejad:

1. Inna Ligi Muinsuskaitseamet
2. Pille Pukk Valjala vald
3. Kätlin Kallas Keskkonnaamet
4. Piret Töll, Terviseamet
5. Inge Balin Terviseamet
6. Margo Sai Kaitseliit
7. Agne Peetersoo Saare Maavalitsus
8. Anne Jakunin Saare Maavalitsus

Saare maakonnaplaneeringu eskiislahenduse avalikule arutelul tutvustas Agne Peetersoo kohalviibijatele laekunud ettepanekuid (Lisa 1). Enamus ettepanekuid on täpsustavat laadi ja neid saab planeeringu koostamisel arvestada. Erandiks on ettepanekud, mis on tehtud teemadele, mis on toodud üle kehtivatest teemaplaneeringutest „Asustust ja maakasutust suunavad keskkonnatingimused“ ja tuuleenergeetika teemaplaneering. Ehitusseadustiku ja planeerimisseaduse rakendamise seaduse § 11 lg 5 järgi ei ole kehtestatud maakonnaplaneeringut ei ole võimalik vaidlustada ulatuses, milles see puudutab varem kehtestatud teema- ja osaplaneeringute ning olulise ruumilise mõjuga objekti asukohavaliku ja riiklikult tähtsa ehitise planeeringute sissekandmist uude maakonnaplaneeringusse. See tähendab, et neid teemasid maakonnaplaneeringus nõ ei avata ja neile ka midagi uut ei lisata.

Agne Peetersoo osutas, et üks olulisemaid Saare maakonnaplaneeringu ülesandeid on leida asukoht meie Kaitseliidule lasketiiru jaoks. Selleks leiti kaks võimalikku asukohta – Sörves ja Karujärvel, Karujärvel omakorda kaks võimalikku alternatiivi paigutuse osas. Ainsana on selle kohta arvamust avaldanud Keskkonnaamet, kes on märkinud, et Karujärve alternatiiv 1 jääb osaliselt projekteeritava Linnassoo kaitsealale ja enne lasketiiru rajamise üle otsustamist peaks olema otsus kaitseala loomise või loomata jätmise kohta tehtud.

Kätlin Kallas Keskkonnaametist märkis, et selle otsuse teeb Keskkonnaministeerium.

Margo Sai Kaitseliidust avaldas arvamust, et sel juhul sobib Kaitseliidule ka Karujärve alternatiiv 2 ja kindlasti jõutakse Keskkonnaministeeriumiga kokkuleppele.

Juhatas: Agne Peetersoo

Protokollis: Anne Jakunin

Saare maakonnaplaneeringu ja KSH aruande eelnõu avalik arutelu

21. oktoobril 2016

Saare maavalitsus

Osavõtjad:

	Nimi	Organisatsioon	Allkiri
1.	Gunnar Havi	Kaebelid	Havi
2.	Andrus Kanno	Põhikooli valdavalitsus	Kanno
3.	Katriin Luusk	Lään-Saare vald	Luusk
4.	Agne Põdraso	Saare Maavalitsus	Põdraso
5.	Vesemäe Ühis	Sõprust ja Põhkim	Ühis
6.			
7.			
8.			
9.			
10.			
11.			
12.			

SAARE MAAVALITSUS

PROTOKOLL

01.11.2016 nr 12-3/16-980-1

Saare maakonnaplaneeringu ja KSH aruande eelnõu avalik arutelu

Saare Maavalitsus, 21.10.2016
Algus 12:00, lõpp 12:30

Osaesid: Agne Peetersoo (Saare MV), Gunnar Havi (Kaitseliit), Andres Hanso (Põide Vallavalitsus), Katrin Kuusk (Lääne-Saare Vallavalitsus), Veronika Verš (KSH ekspert, üle Skype), Anne Jakunin (Saare MV)

Juhatas: Agne Peetersoo
Protokollis: Anne Jakunin

Päevakord:

1. Maakonnaplaneeringu ja KSH avalikul väljapanekul laekunud ettepanekute arutamine

Agne Peetersoo tutvustas avaliku väljapaneku ajal laekunud ettepanekuid. Neil oli kaks – Kaitseministeeriumilt ja Maanteeametilt. Mõlemad on eelnevalt maakonnaplaneeringu kooskõlastanud, kuid leidsid veel parandamist vajavaid asju. Kaitseministeeriumile oleme juba vastanud, vastus Maanteeametile ootab dokumendiregistris maavanema allkirja. Kaitseministeerium palus korrigeerida kahes kohas sõnastust, planeeringu sisu need ei muuda. Maanteeameti kirjas oli neli ettepanekut. Neist ühega me nõustusime – see puudutas planeeringu seletuskirja punkti 4.2.1. täiendamist. Ettepanekud, millega me ei nõustunud puudutasid Väikese väina tammi avasid, Suure väina püsiühenduse trasse Muhus ja varem kehtestatud tuuleenergeetika teemaplaneeringut. Vastused rahuldamata ettepanekutele on järgmised:

- Ettepanek viia KSH ja planeeringu seisukohad kooskõlla Väikese väina seisundi ja tammiaavade vajalikkuse üle. Leiame, et planeeringu ja KSH vahel vastuolu ei ole. KSH aruandes on Väikese väina seisundit ja avasid tammis analüüsitud ptk-s 4.6.2. Mõju pinna- ja põhjavee kvaliteedile. KSH hinnangud põhinevad TÜ Eesti Mereinstituudi 2009. aastal teostatud Väikese väina seisundi parandamise võimaluste uuringule. KSH aruandes jõutakse seisukohale, et „Avade rajamise positiivne mõju Väikese väina ökoloogilisele seisundile on küsitav ning enne tuleks läbi viia uued uuringud, mille põhjal välja selgitada täpsed avade suurused, nende arv ja paiknemine“. Maakonnaplaneeringus märgitakse samuti, et enne avade projekteerimist tuleb läbi viia uuringud, seega vastuolu KSH aruandega ei ole. Maakonnaplaneeringu koostamisel on lisaks looduskeskkonnale

arvestatud ka sotsiaalse, majandusliku ja kultuuriline keskkonnaga. Väikese väina äärsed kogukonnad on väljendanud oma selget muret seoses Väikese väina seisundi halvenemisega ning seeläbi kalavarude, veeliiklustingimuste ja puhkevõimaluste vähenemisega ning näinud ühe lahendusena tammiavade väljajehitamist.

Maakonnaplaneering koostatakse riiklike ja kohalike ruumilise arengu vajaduste ja huvide tasakaalustamiseks ning maavanem maakonna tervikliku ja tasakaalustatud arengu eest hoolitsejana ei saa jätta Ida-Saaremaa kogukondade huvi tähelepanuta.

- Ettepaneku muuta planeeringu sõnastust püsiühenduse trassi koridoride laiuse osas. Selgitame, et püsiühenduse trassi koridoride laius lepiti kokku Maanteeameti ja Muhu vallaga maakonnaplaneeringu koostamise käigus sellisena, nagu see täna planeeringus on – tunnelile 300 m laiune ja sillaalternatiividele 100 m laiune koridor. 100 m oli Muhu vallaga saavutatud kompromiss, et võimalikult vältida kitsendusi maaomanikele. Seega, tunnelina käsitlesime vaid lõunapoolsema trassi lõunapoolset lõiku. Ka „Sõitjate ja veoste üle Suure väina veo perspektiivse korraldamise kavast“ (WSP, 2011) on märgitud, et „Muhus liidetakse tunnel teega nr 10 2–3 km pikkuse uue teelõigu abil“.
- Ettepaneku seletuskirja ptk 4.2.2. toodud puhverala ulatuse muutmiseks. Märgime, et ptk-s 4.2.2. käsitletav teema – tuuleenergeetika, on maakonnaplaneeringusse sisse kantud kehtestatud Saare maakonna tuuleenergeetika teemaplaneeringust. Ehitusseadustiku ja planeerimisseaduse rakendamise seaduse § 11 lg 5 kohaselt ei ole maakonnaplaneeringut võimalik vaidlustada ulatuses, mis puudutab varem kehtestatud teemaplaneeringute sisse kandmist uude maakonnaplaneeringusse. See tähendab, et ka planeeringu koostamise käigus teemaplaneeringutest sisse kantud teemasid aruteluks ei avata ja neis sisulisi muudatusi või täpsustusi ei tehta. Kuivõrd realselt ükski tuuleenergeetika arenguks reserveeritud ala riigimaanteedega ei piirne, puudub puhverala muutmiseks ka sisuline vajadus.

Gunnar Havi tundis huvi edasise protsessi vastu.

Agne Peetersoo selgitas, et vastavalt planeerimisseadusele tuleb avaldada planeeringu avaliku väljapaneku tulemused maakonnalehes. Seejärel saab saata Rahandusministeeriumisse järelevalve teostamiseks. Kui seal on heakskiidetud, saab maavanem kehtestada. Eeldatavalt juhtub see pigem järgmise aasta alguses. Peale maakonnaplaneeringu kehtestamist saab hakata seda ellu viima st alustada järgnevate planeeringutega. Näiteks lasketiiru jaoks on vajalik koostada üldplaneering. Kuna planeeringu menetlus võtab palju aega, on soovitatav seda aegsasti teha.

(allkirjastatud digitaalselt)

Juhataja

(allkirjastatud digitaalselt)

Anne Jakunin
Protokollija

2. LÄHTESEISUKOHAD

Sissejuhatus

Maakonnaplaneeringu protsess on paljusid osapooli kaasav, aeganõudev ja õiguslikult täpselt reguleeritud. Seepärast on oluline see võimalikult ratsionaalselt kavandada. Sellele aitab kaasa lähteseisukohtade koostamine, mis võimaldab üldjuhul juba enne protsessi ametlikku alustamist täpsustada konkreetse maakonnaplaneeringu keskse tähtsusega küsimused ja planeerimisprotsessi korraldusliku külje. Hilisemate planeeringu partnerite osavõtt lähteseisukohtade kujundamisest on hea alus pärastise koostöö sujumisele.

Peab püüdma selle poole, et maakonnaplaneeringud erineksid peamiselt planeeringulahenduste osas, oleks aga võimalikult sarnased meetoodiliselt. See eeldab Siseministeeriumi poolsete suuniste andmist, teatud planeerimisõiguse kohandusi, aga ka jooksvat ministeeriumi poolset nõustamist planeerimisprotsessi käigus. Maavalitsused kui planeeringu korraldajad ootavad Siseministeeriumilt eelkõige:

- tehnilisi ja vormistuslikke nõudeid nii planeeringu kaartidele kui tekstiosale;
- planeerimisseaduse (PanS) järgsete maakonnaplaneeringute ülesannete täpsustamist antud planeerimistsükli kontekstis ning meetoodilisi nõuandeid nende lahendamiseks;
- õiguslike ja meetoodiliste lahenduste pakkumist seniste maakonna teemaplaneeringute kehtivuse jätkamisele ja/või uude planeeringusse lõimimisele.

Järgnevates lähteseisukohtades on peamine tähelepanu koondatud maakonnaspetsiifilise problemaatika esiletoomisele seadusjärgsete ülesannete raames, juba tehtud maakonnaplaneeringute tulemuste lõimimisele ja koostöö korraldamisele, mis ühtekokku võimaldab planeerimisprotsessi küsimuste sisulist arutelu alustada. Ministeeriumi suunised ja nõustamine võivad lähteseisukohti planeerimisprotsessi käigus täiendada.

1. Planeeringu koostamise vajadus ja eesmärgid

Maakonnaplaneeringud koostati Eestis 1990. aastate lõpul paralleelselt üleriigilise planeeringuga „Eesti 2010“. Saare maakonnaplaneering kehtestati 1999. a. Sellisena on see suunanud ka kehtivate valla ja linna üldplaneeringute koostamist maakonnas.

Siseministeerium on korraldanud maakonnaplaneeringute täpsustamist teemaplaneeringute kaudu. Üle riigi läbi viidud maakonnaplaneeringu teemaplaneeringutest on Saare maakonnas kehtestatud „Asustust ja maakasutust suunavad keskkonnatingimused“ (2008) ja „Maakonna sotsiaalne infrastruktuur“ (2010). Vastu võetud, kuid veel kehtestamata on tuuleenergeetika teemaplaneering.

Esimese maakonnaplaneerimise tsükli käigus koostatud planeeringud on oma sisult ja kvaliteedilt väga ebaühtlased ja vaatamata teemaplaneeringutega tehtud täpsustustele on need tänaseks enam või vähem sisult vananenud. 2012. a kehtestati üleriigiline planeering „Eesti 2030+“. Selle elluviimise tegevuskavas on püstitatud ülesanne uute maakonnaplaneeringute koostamiseks 2013-2015. a. Eesmärgiks on asetada planeerimine kogu riigis ühtsetele alustele arvestades riigi huve, vahepealse kiire majandusarengu perioodil saadud kogemusi ja lisandunud planeerimisalast oskusteavet.

2. Planeeringu ülesanded

Vastavalt PlanS § 7 lg 3 on maakonnaplaneeringu ülesanded järgmised:

- 1) maakonna ruumilise arengu põhimõtete ja suundumuste määratlemine;
- 2) riiklike ja kohalike ruumilise arengu vajaduste ja huvide tasakaalustamine;
- 3) säästva ja tasakaalustatud arengu aluste kujundamine ja sidumine ruumilise arenguga ning majandusliku, sotsiaalse, kultuurilise ja looduskeskkonna arengu vajaduste tasakaalustatud arvestamine planeeringu koostamisel;
- 4) asustuse arengu suunamine;
- 5) detailplaneeringu koostamise kohustusega alade ja juhtude määramine väljaspool linnu ja aleveid, kui need ei ole kehtestatud üldplaneeringuga määratud;
- 6) maareformi seaduse tähenduses tiheasustusega alade määramine, kui need ei ole kehtestatud üldplaneeringuga määratud;
- 7) loodusvarade, väärtuslike põllumaade, maastike ja looduskoosluste säilimist ning roheline võrgustiku toimimist tagavate meetmete kavandamine;
- 8) maa- ja veealade üldiste kasutamistingimuste määratlemine;
- 9) maardlate ja maavaravaru kaevandamisest mõjutatud alade kasutustingimuste määratlemine;
- 10) teede, raudteede, veeteede ja tehnovõrkude koridoride, lennuväljade, sadamate ja jäätmete ladestamise kohtade ning muude tehnorajatiste paigutuse määramine;
- 11) kaitsealade ja nende kasutamistingimuste arvestamine planeeringus, vajaduse korral ettepanekute tegemine kasutamistingimuste täpsustamiseks, uute kaitsealade loomiseks või kaitsereežiimi lõpetamiseks;
- 12) puhkealade määramine ja nende kasutamistingimuste määratlemine;
- 13) üleriigilise tähtsusega riigikaitse otstarbega maa-alade määramine.

Loetletud 13 ülesandest on 1-3 ja 8 läbivad, kuna neid peab arvestama kõigis maakondades ja kogu planeeringulahenduse ulatuses, ülejäänud aga on temaatilised. Just üksikute temaatiliste ülesannete suhteline olulisus ja võimalike lahenduste iseloom erinevad maakonniti.

Temaatilistest ülesannetest ei ole ülesanded 5 ja 6 Saaremaal esmatähtsad, sest maakond on kaetud 16 üldplaneeringuga, millest küll kuus on osalised. Ülejäänud maakonnaplaneeringu ülesanded on vaja põhjalikult maakonna spetsiifikat arvestades läbi töötada.

3. Planeeringu sisu

Maakonnaplaneering koosneb tekstiosast ja kaartidest. Vastavalt PlanS §2 lg2 tuleb planeeringu tekstis esitada vaid planeeritava maa-ala ruumilise arengu analüüsile tuginevad ruumilise arengu eesmärgid ning planeeringulahenduste kirjeldused ja põhjendused.

Maakonnaplaneerimist ei saa aga põhjendatult teha ilma ala geograafilist iseloomu, selle olemasolevat olukorda ja tulevikuväljavaateid analüüsimata. Seetõttu on tarvis planeeringuprotsessis vastav etapp esimesena ette näha ja selle tulemuste kokkuvõtte esitada planeeringu lisana, mille võimaluse näeb ette PlanS §2 lg4 p2.

3.1 Maakonna ruumilise arengu analüüs

Maakonna sotsiaal-majandusliku ja ruumilise arengu analüüs tuleb läbi viia võimalikult suurel määral olemasolevaid andmeallikaid ja kohapealset teadmist kasutades, ilma täiendavaid uuringuid korraldamata.

Alateemad, mida on tarvis käsitleda, on järgmised:

1. Planeeritava ala põhijooned
2. Arengu suundumused

Maakonda tuleb iseloomustada ruumilise/geograafilise tervikuna tuues välja nii loodus- kui ühiskonnageograafilised jooned. Käsitleda tuleb nii rahvastiku paiknemist ja asustussüsteemi, territoriaalset majandustegevust, taristuid, seoseid looduskeskkonnaga, maakonna rolli Eesti ja rahvusvahelises kontekstis. Maakonna ülevaates ei saa ignoreerida seda, et statistika on suures osas haldusüksuste kaupa, kuid planeeringuperioodi pikkust arvestades, mil halduskorraldus võib oluliselt muutuda, ei peaks praegustesse omavalitsuspiiridesse takerduma. Kuigi planeeringu objektiks on rangelt võttes maakond kui haldusüksus, on nii analüüsil kui edaspidi planeeringulahenduse kujundamisel vajalik vaadata ka üle maakonna piiri, millised on seosed naaberaladega. Saaremaa puhul on vaja anda eelkõige hinnang sidemetele Hiiumaaga. Mandri suunas on seosed vahetute naaberaladega vähesed. Mõistlik on maakonna iseloomustusse kohe lõimida viimase paarikümne aasta vältel toimunud arengud.

Eesti tulevik kujuneb suurel määral globaalsete megatrendide, EL ja Eesti poliitikate keskkonnas. Trendianalüüsis saab toetuda üleriigilisele planeeringule „Eesti 2030+“, lisaks veel Arengufondi töödele teemal „Kasvuvision 2018“, „Väliskeskond 2020: olulised trendid ja nende tähendus Eestile“ (Eesti fookuses 10/2012) ning riiklikele arengukavadele. Üheks võimaluseks on lähtuda „Eesti 2030+“ esitatud Eestis toimivate trendide ruumilise mõju käsitlest ja konkretiseerida see Saare maakonna olukorras. Loodetavasti saab maakondadele planeeringu ajal kättesaadavaks viimase rahvaloenduse andmeid arvestav maakondlik demoprognosis. Trendide ja poliitikate analüüs täpsustab mänguruumi kohalike strateegiliste valikute jaoks. Arvestades planeeringulist konteksti tuleb tegelda peamiselt nende trendide ja poliitikatega, millel on selge väljund maakonna ruumilisele struktuurile.

Ei megatrendid, riigi poliitika ega maakonna strateegilised eesmärgid ei määra aga tulevikku üheselt. Tuleviku mitmevariantsusest tulenevaid riske planeeringule maandatakse vajaduse korral stsenaariumide koostamise ja analüüsiga ning arenguvariantide kaalutlemisega. Arengusuundumuste analüüsi lõppfaasis määratletakse, millised arengud realiseeruvad suure tõenäosusega üheselt ja millised võivad varieeruda lähtuvalt teatud olulistest teguritest. Kui selline variantsuse võimalus ilmneb, on tarvis alternatiivid fikseerida ja kirjeldada nende vahelisi erinevusi ning soodsust üleriigiliste ja maakonna eesmärkide seisukohast. Alternatiivide arendamist stsenaariumiteks pole lähteseisukohtade faasis vaja üheselt otsustada, vajadus selle järele selgub analüüsi käigus. Alternatiivide põhjal peaks olema võimalik üheselt määratleda, millise soovitava tuleviku tarvis planeering peab võimalused tagama.

Arvestades seda, et Saare maakonnas on kavas algatada ka maakonna arengustrateegia uuendamine, on siin otstarbekas strateegia- ja planeeringuprotsess omavahel sidustada, nii et arengu suundumuste selgitamine korraldada ühisena. Kuivõrd Saare maakonna senine areng on kulgenud üldiselt soodsas suunas – nt spetsialiseerumise, majanduskasvu ja sotsiaalse

toimetuleku poolest, siis võib olla, et alternatiivide selgitamine pole siin nii eluliselt tähtis kui mõnel pool mujal ja rohkem on vaja tegelda praeguse suuna jätkusuutlikkuse analüüsiga.

3.1 Ruumilise arengu eesmärgid

PlanS vaimu järgides peavad ruumilise arengu eesmärgid tulenema maakonna olukorra ja tulevikuväljavaadete analüüsist ning olema suunava ning põhjendava mõjuga planeeringulahenduse kui terviku ja selle iga üksikosa jaoks. Seetõttu tuleb ruumilise arengu eesmärkide määramist käsitleda omaette planeeringuetapina. Saare maakonnas on siin jällegi oluline kooskõla tagamine maakonna strateegia koostamise vahetulemustega. Ruumilise arengu eesmärgid peavad toetama sotsiaal-majanduslikke ja keskkonna-eesmärke.

Eesmärkide tuginemine olukorra analüüsile, mis on maakonna eripära arvestades alati konkreetne, ja jällegi konkreetse planeeringulahenduse põhjendamine nende eesmärkidega tingib selle, et ka eesmärgid peavad olema piisava konkreetsusega – kajastama maakonna olukorra ja soovitava arengusuuna eripära. Seega ei ole piisav piirdumine väga abstraktsete eesmärkidega – nt „hea elukeskkond“, „maakonna ruumiline sidusus“ vmt kui neid ei seota maakonna asulate, alade, struktuuridega.

Soovitav on eesmärkide osa planeeringu tekstis ehitada üles nii, et esmalt anda lühikirjeldus, millistele (olukorra ja tulevikuanalüüsist tulenevatele) arengutele käesolev planeering võimalused loob. Selle järel tuua planeeringu eesmärgid sõnastatuna ruumilistena – soovitud ruumilise arengu ja kavandatava maakasutuse terminites.

Lähteseisukohtade faasis pole võimalik tulevase planeeringu eesmärkide sisu vähegi konkreetselt prognoosida, kuna eesmärgid sõnastatakse suurel määral planeerimises osalevate osapoolte kokkuleppena.

3.1 Planeeringulahendus

Planeeringulahenduse väljatöötamine on kogu protsessi peamine etapp, mille kestel tuleb lahendada kõik PlanS-ga ette nähtud ja konkreetses maakonnas asjakohased ülesanded. Väga oluline on planeeringulahenduse põhjendamine. Planeeringu seletuskirjast peab olema näha kuidas, milliseid asjaolusid ja huve kaaludes on jõutud konkreetse tingimuse või lahenduseni.

Kõigi temaatiliste ülesannete puhul on oluline planeeringu algusest peale piiritleda võimalikult täpselt maakonnaplaneeringus kajastamist vajavad aspektid, kui PlanS ise ei tõmba selget lahkmejoont linnade ja valdade üldplaneeringutega. Järgida tuleb lähimuspõhimõtet ning jätta kohalikud, ülemaakondlikku ja omavalitsuste vahelist tähtsust mitteomavad planeeringuotsused kohalike omavalitsuste teha. Sellega muutub ka üldplaneeringute koostamine ja muutmine paindlikumaks, sest väheneb dubleerimine maakonnaplaneeringuga ning vajadus hiljem teha üldplaneeringutes ettepanekuid maakonnaplaneeringu muutmiseks.

3.1.1 Asustuse suunamine

Asustuse arengu suunamise põhimõtted on kirjeldatud üleriigilises planeeringus Eesti 2030+. See teema on algavas maakonnaplaneerimise tsükli ehk kõige uuenduslikum ja vajab Siseministeeriumi poolset meetodilist abi suuniste ning jooksva koordineerimise abil. Kesksed läbi töötamist vajavad allteemad on siin toimepiirkonnad ja sotsiaalne taristu. Sellega seoses ja kooskõlas on aga mõistlik käsitleda ka maakondliku tähtsusega tööstus- ja logistikaalade paigutust ning kogu asustust siduva ühistranspordi korraldamise põhimõtteid.

Maakonnaplaneering peab arvesse võtma Eestis viimasel paarikümnel aastal kujunenud olukorra, kus maakonnasiseselt on keskuste hierarhia lihtsustumas. Varasemalt nn kohalike keskuste rolli täitnud väikelinnad on üldtendentsina kaotanud nii teenuseid, töökohti kui rahvastikku ja tagamaad. Lihtsustatult öeldes liigume olukorra poole, kus maakonnas on tüüpiliselt üks kogu majandusarengut vedav keskuslinn ja väiksemate, peamiselt teeninduslike keskusalade (tavaliselt vallakeskused) võrk. Lähtudes üleriigilises planeeringus „Eesti 2030+“ võetud seisukohtadest sõltub maakonna kui terviku arenguvõime suurel määral maakonna keskusest ja ülejäänud maakonna selle linnaga sidustamisest. Maakonnaplaneeringus on vaja määrata perspektiivne linnaregioon maakonnakeskust vahetult ümbritsevate omavalitsuste territooriumil ning maakonnakeskuse toimeala perspektiivse 30 min kättesaadavuse ulatuses. Mõlema nende piiritlemise osas on abiks Siseministeriumi poolt koostatavad suunised.

Tuginedes TÜ pendelrändeuringule võib esialgseks hüpoteesiks võtta, et perspektiivset Kuressaare toimeala pole võimalik kujundada kogu maakonda katvana. Sel juhul tuleb planeeringus otsida maakonna idaosa jaoks alternatiivseid lähenemisi. Üks võimalikke variante on püüda tugevdada Orissaare oluliselt nõrgenenud positsiooni töökohtade ja teenuste pakkujana ja kujundada välja Orissaare toimeala.

Maakonnaplaneeringuga on otstarbekas – ahendamata omavalitsuste planeerimisalast autonoomiat konkreetsete uusasumite paigutamiseks – määratleda tingimused uusehitusalade rajamisele linnapiirkonnas. Taoliste tingimuste täpsem sisu võidakse loodetavasti määratleda planeerimissuunistes ja/või maakonnaplaneeringute jooksva koordineerimise käigus. Tingimustega saaks määratleda nt uue asumi maksimaalse kauguse olemasolevatest asulatest, selle ühistranspordiga sidumise nõuded, kohustusliku vastavuse ümbruskonna tehnilise ja sotsiaalse infrastruktuuri kandevõimega, uute kaubandus- ja teeninduspindade paigutamise põhimõtted linnapiirkonnas, uute elamispindade maksimaalse planeerimise mahu linnaregioonis kogu planeerimisperioodi vältel jm.

Linnapiirkonna ja toimepiirkonna määramisest lähtudes peab maakonnaplaneering andma suunised ühistranspordi vajalikuks ümberkorraldamiseks vastavalt „Eesti 2030+“ põhimõtetele. Linnapiirkonna peab hõlmama linnatranspordiga ja parandama kergliiklusvõimalusi linna lähialal. Toimeala piires on esmatähtis kindlustada kiire ja sobival ajal pääs linna tööle ja kooli.

Maakonnasiseste horisontaalsete sidemete tugevdamisele lisaks on vaja üle vaadata ka esmatähtsaid teenuseid pakkuvate keskuste perspektiivne süsteem üle kogu maakonna. Maakonnaplaneeringu raamistikus võib eeldatavasti piirduda perspektiivsete keskuste ja nende teeninduspiirkondade äranäitamisega tuginedes varasemale sotsiaalse infrastruktuuri teemaplaneeringule. Kas ja kui suure täpsusega on mõistlik tegelda neis keskustes kättesaadavate teenuste nomenklatuuriga peab jällegi otsustama üleriigiliselt ühtse meetodika raames.

3.1.2 Loodusvarade, väärtuslike põllumaade, maastike ja looduskoosluste säilimist ning roheline võrgustiku toimimist tagavad meetmed

Loodusvaradest, mille säilimist maakonnaplaneeringuga saab tagada ja mida ei käsitleta teiste maakonnaplaneeringu ülesannete raames, on Eestis tähtsaimad veekogud. Planeeringus on vaja ära näidata eeskätt seadusjärgsed (sh ka seadusjärgsete veemajandus- vm kavade) ruumiliselt lokaliseeritud tingimused rannikumere, pinnaveekogude, vee-elustiku ja põhjavee kaitsmiseks.

Pinnavee osas on vaja näidata avalikku kasutusse määratud veekogud. Põhjavee osas on vaja planeeringus kajastada põhjavee erineva kaitstusega alad.

Kuigi ka mets on laia levikuga väärtuslik loodusvara, käsitletakse seda Eesti õigusruumis kõikjal intensiivset kuid sealjuures jätkusuutlikku majandamist vajava taastuva ressursina. Metsaseadus (MS) ei näe ette võimalust planeeringutega suunata metsa kasutamist, v.a väga lokaalses ulatuses kaitsefunktsiooniga metsa lageraie piirangute kehtestamine kohaliku omavalitsuse poolt. MS ja metsamaadele ulatuvate kaitsealade kaitsereežiimi järgimine peab tagama väärtuslike metsade säilimise. Seega maakonnaplaneeringus üldiste metsa säilimise küsimusega tegelema ei pea. Küll aga võiks arvestada võimalusega sõlmida planeeringu käigus kasutamistingimuste kokkuleppeid puhkealade metsades lageraie korraldamise suhtes eeskätt Riigimetsa Majandamise Keskusega, et ala kui terviku puhkeväärtust raiega mitte olulisel määral kahjustada.

Väärtuslike põllumaade määratlemise osas puudub Eestis seni ühine arusaam. Väärtuslikke põllumaid on määratletud nii üldplaneeringutes kui maakonnaplaneeringutes lähtudes boniteedist iga üksiku omavalitsuse/maavalitsuse äranägemisel. Käesoleva maakonnaplaneerimise tsükli tasemel on vaja küsimust käsitleda ühtsetel üleriigilistel alustel, mis saavutatakse kas suuniste või jooksva koordineerimisega. Tööhüpoteesiks võib siin esialgu võtta, et Saaremaa maakonnaplaneeringus tuleb näidata ära vaid antud maakonna keskmisest tunduvalt kõrgema hindepunktiga maad, mille säilitamine põllumajanduse jaoks omab maakondlikku tähtsust. Siin saab aluseks võtta teemaplaneeringu „Asustust ja maakasutust suunavad keskkonnatingimused” (2008), kus väärtuslikeks on loetud vähemalt 35 punktise boniteediga põllumaad. Selle juures jääb kohalikele omavalitsustele võimalus lähtuvalt kohalikest huvidest määratleda oma üldplaneeringuis väärtuslikke põllumaid laiemalt. Väärtuslike põllumaade säilimist tagavad meetmed saab PlanS alusel kehtestada. Nende peamine suunitlus on sellise maakasutuse vältimine, kus nende põllumajandusliku kasutamise võimalused oluliselt ahenevad.

Väärtuslike maastike ja looduskoosluste säilimise ning roheline võrgustiku toimimise tagamiseks saab maakonnaplaneeringuis tugineda eeskätt kehtivale maakonna teemaplaneeringule „Asustust ja maakasutust suunavad keskkonnatingimused” (2008), k.a sellesse üldplaneeringutega tehtud täpsustuste lõimimisele maakonnaplaneeringusse. Üldiselt on olemasolevad rohevõrgustiku kasutamistingimused ja -soovitused piisavad. Võimalik on aga, et seoses EL valmiva rohetaristu strateegia ja/või Eesti rahvusmaastike määratlemisega lisatakse planeerimissuunistega siin vaadeldavasse temaatikasse uusi nüansse.

3.1.3 Maa- ja veealade üldiste kasutamistingimuste määratlemine

Lähimusprintsibist lähtudes ei ole üldise maakonnaplaneeringuga lausalise tsoneerimise kehtestamine mõistlik, kuna see ahendaks kohalike omavalitsuste planeerimise autonoomiat. Kasutamistingimused määratakse nende maa- ja veealade suhtes, millega tegeldakse seoses maakonnaplaneeringule iseloomulike muude ülesannete täitmisega: nt Saaremaal Kuressaare linnapiirkond ja toimepiirkond, maakondliku tähtsusega taristu asukohad ja paiknemiskoridorid, puhkealad jm.

Maakonnaplaneering annab võimaluse planeerida avalikke veekogusid ja määrata kindlaks veealade üldised kasutamistingimused. Avalikus kasutuses olevatele veekogudele on üldise

kasutamistingimusena vaja mh tagada avalik ligipääs, konkreetsete ligipääsude planeerimine on aga üldplaneeringutega tehtav.

Saare maakonna peamine avalikult kasutatav veealad on Läänemere, Väinamere ja Liivi lahe merealad. Üleriigiline planeering „Eesti 2030+“ seab kõigile maavalitsustele ülesande kogu maakonnaga piirneva mereala planeerimiseks aastaks 2020. Arvestades aga seda, et Vabariigi Valitsuse poolt on 2012. aastal algatatud alles esimesed mereala maakonnaplaneeringud Hiiu ja Pärnu maakonnaga piirneval merealal, võib eeldada, et enamiku ülejäänud maakondade sh Saare maakonna mereala planeerimine jäetakse eraldi teemaplaneeringuga tehtavaks mõnevõrra hiljem kui on kogutud pilootprojektide kogemust ja ka täiendavat teavet merealade kohta.

Siiski on mõistlik ka selles maakonnaplaneeringus mereala käsitlemisega alustada. Esmalt on võimalik määratleda, milliste ülesannetega on mereala planeerimisel Saaremaal vaja edasi tegelda. Teiseks saab kanda planeeringusse tulevase mereala planeerimise teadaoleva taustainfo: nt sadamate akvatooriumid, laevateed, kaadamisalad, merekaablid, hoiualad ja juba kehtivate mereala kasutamispääsude piirkonnad.

3.1.4 Maardlate ja maavaravaru kaevandamisest mõjutatud alade kasutustingimuste määratlemine

Seni on maavarade käsitlemine planeeringus olnud valdavalt passiivne. Maardlad ja nendega seotud seadusjärgsed kasutamispääsude on pelgalt fikseeritud. Riiklikud ja maakondlikud maavarade kasutusele- või mittekasutuselevõttuga seotud huvid on aga nii maakonna- kui üldplaneeringus määratlemata. Suuresti just selle tagajärjel on maavarade uuringu- ja kaevandamislubade menetlus Eestis konfliktne ning aeganõudev. Juhul kui maakonnaplaneering määratleks ära avaliku huvi konkreetsete maardlate suhtes, oleks võimalik paljusid konflikte ennetada. Võrdleme siin mõnede muude riikide praktikad, kus planeering peab tagama nt 15 aasta kohaliku ehitusmaavarade vajaduse katmise.

Avaliku huvi tänasest mõistlikumat kaitstust tagava praktika kujundamiseks planeerimises on vajalik teha jooksvat koostööd ka Keskkonnaministeeriumi ja Maa-ametiga.

3.1.5 Teede, raudteede, veeteede ja tehnovõrkude koridoride, lennuväljade, sadamate ja jäätmete ladestamise kohtade ning muude tehnorajatiste paigutuse määramine

Antud ülesande puhul on mõistlik lähimusprintsibist lähtumine, et tegelda ainult maakonna kui terviku jaoks olulisega. Saare maakonnas on vajalik elektri põhivõrgu, tuuleparkide, maanteed, Suure väina ülese püsiühenduse ja sadamate planeerimine. Maakonna jaoks on küll oluline ka lennuühendus, kuid Kuressaare lennujaama tehniline tase võimaldab juba täna praegusega võrreldes palju tihedamaid ja mitmekesisemaid ühendusi.

Üleriigilise planeeringu „Eesti 2030+“ järgi on kaugemas tulevikus perspektiivne Sõrvest Kuramaale kulgeva merekaabli paigaldus, seega peab maakonnaplaneering vastava ühenduse kulgemise ka maismaal ette nägema.

Tuuleparkide perspektiivsed arendusalad maismaal on määratletud Saare maakonna planeeringu tuuleenergeetika teemaplaneeringus (koostamisel). Vastavalt „Eesti 2030+“ on suur osa Saare maakonna merealast soodne meretuuleparkide jaoks. Arvestades aga mere vähest

uuritust ei tundu otstarbekas käesoleva maakonnaplaneeringu raames sellest kaugemale minna vaid jätta täpsem planeerimine edaspidiste teemaplaneeringute lahendamiseks.

Maanteedest on mõistlik maakonnaplaneeringus tegelda eeskätt riigimaanteedega ning kohalike maanteedega ja kergliiklusteedega, mis ühendavad erinevaid omavalitsusi. Saare maakonna teedevõrk esialgsel hinnangul suuremaid rekonstrueerimistöid ei vaja, põhjust on käsitleda eelkõige kruusateedele mustkatete ehitamist. Seni on mustkatete ehituse vajaduse määramiseks kasutatud saavutatud liiklussageduse andmeid. Samas peaks teedevõrgu arendamist vaatama ka ühe abinõuna asustuse ja majanduse arengu suunamiseks. Seetõttu on vaja mustkatete ehitus kavandada kooskõlas planeeringus ette nähtud keskuste, sadamate, turismi- ja puhkepiirkondade arendamisega ning ühistranspordi muutustega. Vajaduse korral tuleb siin kasutada transpordiprognose.

Kooskõlas valminud püsiühendust käsitleva Sõitjate ja veoste üle Suure väina veo perspektiivse korraldamise kavaga (2011) tuleb maakonnaplaneeringus täpsustada võimaliku silla trassivariant ja seotud maanteekoridori lõik ning ühtlasi võimaldada Muhu üldplaneeringust kõrvaldada muude ühendusvariantidega seotud ehitusõiguse kitsendused.

Kergliiklusteede maakondliku võrk võiks olla teemaplaneeringu aineks. Kõige olulisem on siin Kuressaare linnapiirkonna sisemine ühendamine. Üheks mõeldavaks teemaks on maakonda läbivate üleriigilise ja rahvusvahelise tähtsusega ratta- ja jalgsimatkamise marsruutide määratlemine.

Sadamate lahendus vajab Saare maakonna teemaplaneeringus üle vaatamist. Ühelt poolt on põhjust täpsustada Saaremaa süvasadama, Roomassare ja Mõntu sadamate funktsioone tuleviku kauba- ja reisijatevoogude soovitatavat suunamist silmas pidades. Teiselt poolt aga on tarvis täpsustada harrastusmeresõidu jaoks piisava tihedusega külalissadamate (piisavalt suurte väikesadamate) keti väljakujundamine - arvestades sealjuures viimase aastakümne juba tehtud investeeringuid ja perspektiivseid väikelaevalde talvehoiu äri võimalusi. Ülejäänud väikesadamatega maakonnaplaneering tegelema ei peaks, jättes nende vajaduse ja perspektiivide määramise omavalitsustele. Kuivõrd 2013. a lõpuks valmib oodatavasti Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi koostatav väikesadamate arengukontseptsioon, siis võib see samuti mõjutada planeeringulahenduse lõplikku iseloomu.

Kaalumist võib vajada, kas Triigi jätagi Hiiumaa liini parvlaevade sadamaks, või kavandada tulevikku võimalus liini lühendamiseks peaaegu poole võrra uue parvlaevasadama rajamisega Pammana poolsaarele.

Maakonna tervikliku ja tasakaalustatud arengu huvides on otstarbekas tehnilise taristu paigutuse määramise ülesande raames määratleda maakondliku tähtsusega tööstus- ja logistikaalade paiknemine. Esialgse hinnangu põhjal on Saare maakonnas taoliste vajadust vaja kaaluda vaid Kuressaares ja linna lähiümbruses.

Seose uue maakonnaplaneeringu ettevalmistamisega on õigustatult tähelepanu pööratud vajadusele tagada üle riigi kiire elektrooniline andmeside nn lairibaühendustega. Seega on esil küsimus, kas maakonnaplaneering peaks esitama perspektiivse kaabelsidevõrgu. Kogemus kinnitab, et info- ja kommunikatsioonitehnoloogia areneb nii kiiresti ja ettearvatult, et kaabelsidevõrgu planeerimisega paarikümneks aastaks ette pole mõistlik tegelda. Liati

kasutatakse selle võrgu arendamiseks olemasolevaid elektrivõrkude ja teekoridore, mistõttu ei ole ka maa broneerimine vajalik.

3.1.6 Kaitsealade ja nende kasutamistingimuste arvestamine planeeringus, vajaduse korral ettepanekute tegemine kasutamistingimuste täpsustamiseks, uute kaitsealade loomiseks või kaitsereežiimi lõpetamiseks

Selle ülesande peamine mõte on planeeringu kooskõla tagamise nõue kõigi looduskaitsealade (LKS), muinsuskaitsealade (MuKS) ja metsaseaduse (MS) alusel kehtestatud piirkondlike ja lokaalsete kaitsereežiimidega. LKS tegeleb kaitstavate loodusobjektidega, MuKS muististega ja MS vääriselupaikadega.

Kaitsealade arvestamine tähendab seda, et planeeringulahenduses on välditud konfliktid olemasolevate kaitsereežiimidega. Maakonnaplaneeringule iseloomulik üldistusaste tingib, et ruumilisi suhteid pole paljudel juhtudel võimalik kaartidel kujutada sellise täpsusega, et kaitsereežiimide järgimine oleks silmnähtav juba planeeritud ja kaitstavate objektide omavaheliste kauguste põhjal. Seetõttu on vaja seletuskirjas juhtida tähelepanu võimalikele konfliktidele ja määrata kindlaks tingimused, mida tuleb planeeringu elluviimisel (ka üldplaneeringute ja detailplaneeringute koostamisel) järgida, et kaitsereežiimide järgimine oleks tagatud.

Maakonnaplaneering on koht ettepanekute tegemiseks kaitstavate alade kasutamistingimuste täpsustamiseks, uute kaitsealade loomiseks või kaitsereežiimi lõpetamiseks. Saare maakonnas on tõenäoliselt vaja tähelepanu pöörata eeskätt Natura 2000 poollooduslike kooslustega hoiualadele, mille kasutamistingimusi on kohati hinnatud liigselt inimtegevust piiravaks. Ettepanekute argumentatsiooni täpsustamiseks võib kaaluda väiksema mahuga uuringute korraldamist. Ettepanekud peavad olema kooskõlas maakonnaplaneeringu KSH-ga.

Selle planeeringuülesandega seoses on vaja läbi mõelda, kas pole vajadust esitada ettepanekuid seoses Saarte geopargi ning Lääne-Eesti saarte biosfääri programmiala tegevuse edendamiseks.

3.1.7 Puhkealade määramine ja nende kasutamistingimuste määratlemine

Turismisihtkohtade ja puhkealade teemat on põgusalt käsitletud Saare maakonna teemaplaneeringus „Asustust ja maakasutust suunavad keskkonnatingimused” (2008). Uusi puhkealaid sellega võrreldes kujunenud pole, küll aga võivad olla seoses vahepealsetel aastatel tehtud investeeringutega ja juurdetulnud üritustega olla muutunud turismisihtkohtade kaalud. Lisaks tuleks arvestada võimalikke perspektiivseid arendusi. Kasutamistingimused on vajalik määrata iga puhkeala eripära arvestades, kuid siiski üldiste suuniste tasemel, mille kohaldamine konkretiseeritakse üld- ja detailplaneeringutega. Mh on siin kohane anda kohalikele omavalitsustele üldine soovitus määrata MS antud volitusnormi kasutades kaitsefunktsiooniga metsa-alad.

3.1.8 Üleriigilise tähtsusega riigikaitse otstarbega maa-alade määramine.

Riigikaitse objektideks on Kaitseväge ja Kaitseväe väljaõppe taristu. Praegu teadaolevalt Saaremaale midagi täiendavat ei kavandata. Juhised riigikaitse objektide ja nendega seotud piiranguvööndite kajastamiseks annab iga konkreetse maakonnaplaneeringu jaoks Kaitseministeerium.

3.1.9 Planeeringu elluviimine

PlanS § 2 lg 4 p 3 sätestab, et planeeringu lisade hulka võivad kuuluda planeeringu elluviimise tegevuskava ja planeeringu elluviimiseks vajalikud kokkulepped. Tegevuskava ja kokkulepete vormistamine planeeringu lisana tähendab seda, et neid ei kehtestata koos planeeringuga ja neid võib ka ajakohastada vastavalt vajadusele planeeringut ennast muutmata.

Maakonnaplaneeringute puhul on elluviimise tegevuskava (mis sisaldab ka kokkuleppeid) tingimata vajalik, sest need planeeringud ei rakendu automaatselt järgmistel põhjustel:

- Ainult üldplaneering on aluseks detailplaneerimise lähteülesande v projektteerimistingimuste välja andmiseks ja saab seada ka kitsendusi konkreetsele kinnisomandile.
- Maakonnaplaneeringus ette nähtud ehitiste rajamise ulatust ja ajastust pole võimalik maakonnaplaneerimisprotsessi raames kindlaks määrata.

Maakonnaplaneeringu elluviimise tegevuskavas kindlustatakse elluviimist järgmiselt:

- konkreetsete ettepanekute sõnastamisega omavalitsuste üldplaneeringute täiendamiseks, aga ka teemaplaneeringute või detailplaneeringute koostamiseks; samuti ka vajalike eelnevaga seotud uuringute tegemiseks;
- planeeringuprotsessis saavutatud kokkulepete fikseerimisega antud planeeringu jaoks esmatähtsate avaliku sektori investeeringute ettevalmistamiseks ja elluviimiseks.

Ettepanekute tegemisel üldplaneeringute täiendamiseks on oluline hoolikalt silmas pidada kavandatud maakasutuse piirangute põhjendatuse ja proportsionaalsuse põhimõtteid.

Planeeringu elluviimise tegevuskavas võidakse sätestada ka selle kava ülevaatamise tähtajad ja korraldus.

4. Keskkonnamõju strateegiline hindamine

Vastavalt keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seaduse § 33 lg 1 p 3 on maakonnaplaneeringu koostamisel kohustuslik enne selle kehtestamist viia läbi keskkonnamõju strateegiline hindamine (KSH).

KSH läbiviimine maakonnaplaneeringule on vastutusrikas ülesanne, mistõttu planeeringu korraldaja tagab kogenud keskkonnamõju hindaja osalemise planeerimisprotsessis kogu selle kestuse ajal. KSH programm koostatakse planeeringu koostamise korraldaja ja KSH eksperdi koostöös ja sellega tagatakse, et hinnatakse planeeringu elluviimise mõju nii majanduslikule, sotsiaalsele, kultuurilisele kui looduskeskkonnale. Hindamine lõimitakse planeeringu koostamisse nii, et see moodustaks tervikprotsessi pideva koostisosa. Seda arvestatakse jooksvalt alternatiivsete lahendusvariantide võrdlemisel, neist eelistatavate valimisel ning planeeringu elluviimisega seotud võimalike negatiivsete keskkonnamõjude ennetus- ja leevendusmeetmete määratlemisel.

Hindamisel piirdatakse strateegiliste valikute võrdluse tasemega. Ära näidata eeldatava olulise keskkonnamõjuga osad planeeringulahenduses, mis vajavad selle elluviimise faasis keskkonnamõju hindamise läbiviimist ehitus- või kasutusloa menetlemise käigus. Keskkonnamõju strateegilise hindamise tulemused lõimitakse planeeringulahenduse tekstilisse esitusse. Nii planeeringulahenduse väljatöötamise kui keskkonnamõju hindamise

avalikustamine viiakse läbi vastastikku seostatult, üheaegselt ja võimalusel samade avalike arutelude raames.

Keskkonnamõju strateegilise hindamise aruanne esitatakse planeeringu lisana. Aruanne seostatakse viidete abil planeeringu tekstiga, et vältida sama teabe kordamist ja näidata hindamise tulemuste kajastamist planeeringulahenduses.

5. Planeeringu koostamine

5.1 Põhimõtted

Ruumiline planeerimine on demokraatlik, erinevate elualade arengukavasid koordineeriv ja integreeriv, funktsionaalne, pikaajaline ruumilise arengu kavandamine, mis tasakaalustatult arvestab majandusliku, sotsiaalse ja kultuurilise keskkonna ning looduskeskkonna arengu pikaajalisi suundumusi ja vajadusi (PlanS § 1 lg 3). Seetõttu juhindutakse planeeringu koostamisel koostöö ja avalikkuse põhimõtetest.

Planeering on mõjus vaid siis kui arvukad osapooled, kellest sõltub planeeringulahenduse elluviimine, saavad planeerimisprotsessi käigus planeeringu „omanikeks”. Selleks on neil vaja võimalusi ja piisavalt aega oma huvisid esitada, teistega läbi arutada ja üheskoos välja töötada võimalikult paljusid rahuldavaid kompromisse. Planeeringu koostamise eri etappidel tehakse seetõttu koostööd partneritega, kelleks on antud planeeringu puhul ministriumid ja muud asjaosalised riigiasutused, kohalikud omavalitsused, naabermaakondade maavalitsused, Saaremaal tegutsevad suuremad ettevõtted ja ettevõtjate ühendused, arendusvaldkonnas tegutsevad mittetulundusühendused jt. Partnerite rohkus ja avalike arutelude vajadus muudavad protsessi aeganõudvaks, kuid sellest võidab tulemuse kvaliteet.

Avalikkuse põhimõtte on sätestatud planeerimisseaduses § 3 lg 1: „Avalikustamine on kohustuslik, et tagada huvitatud isikute kaasamine, õigeaegne informeerimine ja võimalus kaitsta oma huvisid planeeringu koostamise käigus”. Planeerimise avalikkus tagatakse lisaks planeerimisseaduses sätestatud kohustuslikele protseduuridele kogu protsessi vältel planeerimise käiku ja vahetulemusi kajastava teabe alalise kättesaadavusega maavalitsuse veebilehel ja perioodilise kajastamisega kohalikus meedias.

5.2 Koostamise korraldus

Planeeringu koostamist korraldab ja tagab ka selle tehnilise teenindamise Saare Maavalitsus.

Planeeringu professionaalsuse ja tehnilise taseme kindlustamiseks võtab maavalitsus hankega tööle planeeringukonsultandi. KSH eksperdi ülesanded võib täita planeeringukonsultant, kui selleks on vastava kompetentsiga planeeringufirma. Vastasel korral tuleb KSH eksperdi teenus hankida eraldi.

Planeeringu koostamiseks moodustatakse juhtrühm ja töörühm.

Juhtrühma nimetab maavanem. Juhtrühm otsustab planeeringuprotsessi põhimõttelised küsimused ja lahendab õigeaegselt võimalikud tekkivad vastuolud. Selle koosseis peab tagama koostöö kõigi vajalike partneritega. Vastavalt PlanS § 16 lg 1 p 2,7,8,9 on vaja teha koostööd:

- planeeritava maa-ala kohalike omavalitsustega,

- naabrusesse jäävate maakondade maavanematega,
- ministriumidega, kelle valitsemisalas olevaid küsimusi planeering käsitleb,
- Keskkonnaameti, Päästeameti ja Muinsuskaitseametiga.

Sellest lähtudes kutsutakse lisaks maavalitsuse esindajaile juhtrühma vähemalt maakonna omavalitsusliidu ja Kuressaare linna, Siseministeeriumi, Keskkonnaministeeriumi, Majandus- ning Kommunikatsiooniministeeriumi ning Kaitseministeeriumi, samuti eelnimetatud riiklike ametite esindajad. Juhtrühma koosolekutel osalevad nõuandva häälega planeeringukonsultant ja KSH ekspert. Juhtrühm kutsutakse kokku vajadusel. Kuivõrd Saare maakond on merealadega lahutatud naabermaakondadest, mistõttu territoriaalsed seosed nendega on nõrgad, siis võib koostöö tagamine nendega korraldada väljaspool juhtrühma formaati – seoses vastastikku huvi pakkuvate küsimuste arutamisega.

Töörühma moodustamise eeltööna on maavalitsusel soovitatav analüüsida kõiki maakonnaplaneeringu huvirühmi ja määratleda, kuidas on kõige otstarbekam nende huvide esindamise võimalused tagada ning nendega suhtlemine korraldada. Töörühma on mõistlik kutsuda vaid nende asutuste, ettevõtete ja ühenduste esindajaid, kes on huvitatud planeeringu ülesannete lahendamiseks laiemalt ja on valmis protsessis kogu selle kestuse vältel osalema. Töörühma koosseisu võib kuuluda ka juhtrühma liikmeid. Planeeringu töörühma moodustamine ja selle koosseisu muutmine peavad olema paindlikud, seepärast on otstarbekas delegeerida töörühma moodustamine ja selle töö korraldamine maavalitsuse arengu- ja planeeringuosakonna juhatajale. Töörühm tegutseb koostöös planeeringu konsultandi ja KSH eksperdiga.

Planeeringu eskiislahenduse väljatöötamiseks üksikute planeeringu teemade lõikes võib töörühm moodustada oma ajutised temaatilised sektsioonid või töötada temaatilise koosolekute vormis, kus ei pea osalema kõik töörühma liikmed. Üksikteemade läbitöötamise kaasatakse vajadust mööda ka töörühma mittekuuluvaid eksperte.

Eskiislahenduste läbiarutamiseks viiakse vajadusel läbi piirkondlikke avalikke arutelukoosolekuid. Planeeringu avalikustamine ning kooskõlastamine toimub PlanS ettenähtud korras.

3. PLANEERINGU ALUSUURINGUD

SUURE VÄINA PÜSIÜHENDUSE MÕJUD NATURA
2000 VÕRGUSTIKU ALADELE

HINDAMINE MAAKONNAPLANEERINGU KOOSTAMISE
ALGETAPIS

OÜ Hendrikson & Ko
Raekoja plats 8, Tartu
Lennuki 22, Tallinn
www.hendrikson.ee

Töö nr 2180/14

Riin Kutsar
KMH litsents KMH 0131

Allkiri /...../

Kaile Peet
Keskkonnakorralduse spetsialist

Tartu 2014

SISUKORD

Sisukord.....	39
Kasutatud lühendid.....	40
1. Sissejuhatus.....	41
2. Natura hindamine.....	43
2.1 Natura hindamise meetoodika.....	43
2.2 Natura eelhindamine.....	45
3. Natura hindamise praktika Euroopa kohtulahendite näitel.....	68
4. Suure väina püsiühenduse planeerimine maakonnaplaneeringu tasandil. Soovitused jätkutegevusteks.....	70
4.1 Suure väina püsiühenduse alternatiivide planeerimine maakonnaplaneeringu tasandil	70
4.2 Soovitused jätkutegevusteks.....	73
5. Kokkuvõte.....	74
Kasutatud kirjandus.....	76

KASUTATUD LÜHENDID

EL	Euroopa Liit
EMÜ	Euroopa Majandusühendus
IBA	Important Bird Areas (Euroopa Liidu tähtsusega linnualad Eestis)
Kava	Sõitjate ja veoste üle Suure väina veo perspektiivse korraldamise kava (lühend)
KeHJS	keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seadus
KMH	keskkonnamõju hindamine
KSH	Keskkonnamõju strateegiline hindamine
LiD	linnudirektiiv
LKS	looduskaitseseadus
LoD	loodusdirektiiv

1. SISSEJUHATUS

Vabariigi Valitsus on 18.07.13 korraldusega nr 337 algatanud uute maakonnaplaneeringute koostamise. Algamise korraldusega on kinnitatud planeeringute lähteseisukohad, milles on muuhulgas märgitud: Saaremaa ja Läänemaa maakonnaplaneeringutega tuleb planeerida võimaliku Suure väina püsiühendusega seotud maanteekoridori lõigud ning Saare maakonnaplaneeringuga Saare maakonnaga piirneval merealal võimaliku Suure väina püsiühenduse trass.

Saaremaa püsiühenduse erinevate alternatiivide analüüsimiseks ja kaalumiseks on Vabariigi Valitsuse poolt 10.03.2006 korraldusega nr 170 algatatud „Sõitjate ja veoste üle Suure väina veo perspektiivse korraldamise kava“ (Kava). Kava koostamise käigus on läbi viidud keskkonnamõju strateegiline hindamine (KSH), mille aruanne on Keskkonnaameti poolt heaks kiidetud 23.09.2011, kava ennast seni kinnitatud ei ole. KSH ühe osana on läbi viidud ka Natura hindamine püsiühenduse alternatiividele.

Käesolev töö on koostatud hindamaks kahe Kavas välja pakutud alternatiivse (sild trassil II ja tunnel trassil IIIT) Suure Väina püsiühenduse rajamise variandiga kaasnevaid mõjusid Natura 2000 võrgustiku aladele Saare maakonnaplaneeringu koostamise algetapis.

Maakonnaplaneeringu algetapis läbiviidava Natura 2000 võrgustikule avalduvate mõjude hindamise eesmärk on välja selgitada, kas Euroopa Liidu loodusdirektiivi nõudeid, olemasolevaid uuringuid ja parimaid teadmisi, samuti praeguseks välja kujunenud Euroopa Kohtu praktikat ja seisukohti arvestades, on püsiühenduse rajamine Suures väinas Väinamere hoiualal lubatav. Natura hindamise tulemustest ja seniste kohtulahendite praktikast selgub, kas maakonnaplaneeringu tasandil püsiühenduse trassi planeerimine on perspektiivne ja millisel trassialternatiivil. Käesolev töö on koostatud vastavalt Saare maavalituse poolt koostatud lähteülesandele ning sellest lähtudes on töö jaotatud temaatiliselt kolme osasse:

- Maakonnaplaneeringu koostamise algetapis kavandatava tegevuste ja objektide: „Püsiühenduse alternatiivide“ sõitjate ja veoste üle suure väina perspektiivse korraldamise kavas“ kirjeldatud silla trassil II ja tunneli trassil IIIT Natura eelhindamine (võttes arvesse mõjupiirkonna läbi viidud uuringute tulemusi).
- Antakse hinnang, kas lähtudes kavandatavate tegevuste osas läbi viidud varasematest mõjude hindamistest ja Euroopa Kohtu praktikast tulenevalt on kavandatavad tegevused perspektiivsed ja millise lahenduse osas.
- Jätkutegevuste soovitusel maakonnaplaneeringu koostamisel. Hinnang olukorrale, kui jätkatakse Saare ja Lääne maakonnaplaneeringutes püsiühenduse trassi kavandamist, siis millise täiendava teabe kogumine (lisauuringud, andmete kogumine vm) ning protsesside läbiviimine ja läbimine on vajalik (lähtudes loodusdirektiivi põhimõtetest ja Euroopa Kohtu praktikast).

2. NATURA HINDAMINE

2.1 NATURA HINDAMISE METOODIKA

Natura 2000 on üleeuroopaline kaitstavate alade võrgustik, mille eesmärk on tagada haruldaste või ohustatud lindude, loomade ja taimede ning nende elupaikade ja kasvukohtade kaitse või vajadusel taastada üleeuroopaliselt ohustatud liikide ja elupaikade soodne seisund. Natura 2000 loodusalad ja linnualad on moodustatud tuginedes Euroopa Nõukogu direktiividele – loodusdirektiiv (LoD) 92/43/EMÜ ja linnudirektiiv (LiD) 2009/147/EÜ.

Üheks keskkonnamõju hindamise eriliigiks on üleeuroopalisel kaitsealade võrgustikku Natura 2000 kuuluvat ala mõjutada võivate kavade ja projektide hindamine ehk Natura hindamine. Natura hindamine on kavade ja projektidega kaasneva mõju hindamine LoD ja LiD alusel moodustatud Natura loodus- ja linnualadele. Natura hindamise põhimõtted on kirjeldatud loodusdirektiivi artikli 6 lõigetes 3 ja 4. Kavade ja projektide tegevuste kavandamisel tuleb arvesse võtta võimalikke otseseid ja kaudseid mõjusid Natura aladele.

Keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seaduse (KeHJS) ning looduskaitse seaduse (LKS) alusel toimub Natura hindamine keskkonnamõju hindamise menetluse raames. KeHJS § 3 punkti 2 kohaselt hinnatakse keskkonnamõju, kui kavandatakse tegevust, mis võib üksi või koostöös teiste tegevustega eeldatavalt oluliselt mõjutada Natura 2000 võrgustiku ala.

Vastavalt LoD artiklile 6(3) tuleb „...mis tahes kava või projekti, mis ei ole otseselt seotud ala korraldamisega või ei ole ala korraldamiseks otseselt vajalik, kuid mis kas eraldi või koos teiste kavade või projektidega ala tõenäoliselt oluliselt mõjutab [...] asjakohaselt hinnata nende tagajärgede seisukohast, mida ta alale kaasa toob, silmas pidades ala kaitse eesmärke. Ning arvestades kavaga [...] kaasnevate tagajärgede hindamise järeldusi [...], teevad pädevad riigiasutused kava [...] suhtes positiivse otsuse üksnes pärast seda, kui nad on kindlaks teinud, et see kava [...] ei mõju kahjulikult asjaomase ala terviklikkusele ja, vajaduse korral, pärast avaliku arvamuse väljaselgitamist.“ KeHJS §-le 45, lg 2 võib „...strateegilise planeerimisdokumendi (antud juhul Saare maakonnaplaneering) kehtestada juhul, kui seda lubab Natura 2000 võrgustiku ala kaitsekord ning strateegilise planeerimisdokumendi kehtestaja on veendunud, et kavandatav tegevus ei mõju kahjulikult selle Natura 2000 võrgustiku ala terviklikkusele ega mõjuta negatiivselt selle ala kaitse-eesmärki“.

LoD artikkel 6(4) ja KeHJS § 45, lg 3 ja lg 4 näevad ette võimaluse juhiks, kui kava ehk strateegilise planeerimisdokumendiga võib siiski kaasneda negatiivne mõju Natura 2000 võrgustiku ala(de)le, aga planeeritud tegevus on alternatiivsete lahenduste tõttu vajalik avalikkuse jaoks esmatähtsatel, sealhulgas sotsiaalset või majanduslikku laadi põhjustel, mil

võib kava ehk strateegilise planeerimisdokumendi kehtestada Vabariigi Valitsuse nõusolekul ja asjakohaste hüvitusmeetmete rakendamisel. Kui planeeritud tegevus kahjustab LoD tähenduses esmatähtsat elupaika või esmatähtsat liiki, võib Vabariigi Valitsus anda nõusoleku vaid juhul, kui see on seotud inimese tervise, elanikkonna ohutuse või olulise soodsa mõjuga keskkonnaseisundile. Teistel juhtudel tuleb saada eelnev nõusolek Euroopa Komisjonilt.

Käesolevas töös tuginetakse Euroopa Komisjoni juhendile „Natura 2000 alasad oluliselt mõjutavate kavade ja projektide hindamine. Loodusdirektiivi artikli 6 lõigete 3 ja 4 tõlgendamise meetodilised juhised“¹ ja juhendile "Juhised Natura hindamise läbiviimiseks loodusdirektiivi artikli 6 lõike 3 rakendamisel Eestis" (KeMÜ, koost 2013)².

Euroopa Komisjoni poolt koostatud juhiste alusel jagatakse Natura hindamise protsess neljaks etapiks:

- Etapp I: Eelhindamine
- Etapp II: Asjakohane hindamine
- Etapp III: Alternatiivide kaalumine
- Etapp IV: Erandi tegemine

Natura hindamine algab Natura eelhindamise etapiga, mille eesmärgiks on välja selgitada ja tuvastada projekti või kava võimalik mõju Natura 2000 alale ning hinnatakse, kas on võimalik objektiivselt järeldada (arvestades mõjuala kohta teadaolevaid andmeid ja uuringutulemusi), et oluline negatiivne mõju on välistatud. Eelhindamise eesmärk on läbipaistva ja põhjendatud otsuse tegemine asjakohase hindamise vajalikkuse või mittevajalikkuse osas. Otsuse põhjenduse formuleerimisel tuleb välja tuua vastavad kaalutlused. Kui eelhindamise käigus esitatud teave näitab, et oluline negatiivne mõju on tõenäoline, või et piisavalt palju jääb ebaselgeks, on tarvis läbi viia Natura hindamise järgmine etapp - asjakohane hindamine.

Vastavalt juhendile "Juhised Natura hindamise läbiviimiseks loodusdirektiivi artikli 6 lõike 3 rakendamisel Eestis" (KeMÜ, koost 2013) on kavade ja suurema üldistustasemega planeeringute puhul eelkõige oluline eelhindamise etapp (mis üldjuhul on mõistlik läbi viia KSH aruande etapis), kus tuvastatakse vastavad tegevused, mille puhul saab välja tuua soovitud ja nõuded järgnevateks tegevusteks:

Kõrgema astme strateegilistel planeerimisdokumentidel on üldine iseloom ning sellest tulenevalt madal täpsusaste, mis ei võimalda Natura hindamist teostata samas täpsusastmes kui projektide Natura hindamise korral ehk jõuda järeldusele, et kavandatava tegevuse elluviimisega on oluline negatiivne mõju välistatud. Strateegiliste planeerimisdokumentide üldised suunad täpsustatakse tulevikus madalama taseme detailplaneeringute või

¹ Natura 2000 alasad oluliselt mõjutavate kavade ja projektide hindamine. Loodusdirektiivi 92/43/EMÜ artikli 6 lõigete 3 ja 4 tõlgendamise meetodilised juhised

http://www.envir.ee/sites/default/files/naturamõju_est.pdf

² Juhised Natura hindamise läbiviimiseks loodusdirektiivi artikli 6 lõike 3 rakendamisel Eestis, MTÜ Eesti Keskkonnamõju Hindajate Ühing 2013 http://www.envir.ee/sites/default/files/natura_juhis.pdf

projektidega. Kuna nendes etappides on eeldatavalt teada täpsemad ehitusmahud ning tehnoloogiad, siis sellest tulenevalt on võimalik täpsem mõjude prognoosimine ja hindamine.

Sellistel juhtudel on oluline, et ka igal otsustustasandil toimub Natura hindamine parimal võimalikul viisil, arvestades strateegilise planeerimisdokumendi valdkonda ja detailsusastet. Kui andmeid kavandatava tegevuse elluviimise kohta ei ole hindamise teostamiseks ning negatiivse mõju puudumise üle otsustamiseks piisavalt, tuleb viidata vajadusele viia madalamal tasemel läbi detailsem hindamine (tegevusloa KMH või detailplaneeringu KSH ning sealse Natura hindamine käigus). Ühtlasi on otstarbekas täpsed mõju vähendavad leevendusmeetmed määratleda detailsema taseme planeeringus/projektis. Lisaks tagab detailsemal tasemel leevendusmeetmete määratlemine nendega arvestamise projekti koostamisel.

Üldiselt piirdub kõrgema astme strateegiliste planeerimisdokumentide (strateegiad, arengukavad, üld- ja teemaplaneeringud jmt) Natura hindamine üksnes Natura-eelhindamisega. Kui eelhindamise läbiviimise tulemusena selguvad detailsemad tegevused, mille kohta on piisavalt täpset informatsiooni mõju määratlemiseks ja hindamiseks –tuleb jätkata nende tegevuste hindamisel asjakohase hindamisega projekti detailsuse tasandil.

Olulise negatiivse mõju vältimiseks Natura ala(de)le tuleb alternatiive käsitleda võimalikult varajases hindamise etapis ehk ei ole vaja oodata alternatiivide hindamiseks etapi II lõpuni. See tähendab, et kui kava või projekti koostamise etapis on kaalumisel mitu võimalikku alternatiivi, võib teostada asjakohase hindamise kõikidele alternatiividele samaaegselt. Sellisel juhul on võimalik välja selgitada, millised kava või projekti alternatiivid on Natura hindamise seisukohast üleüldse teostatavad ning mis hoiavad ära kahjuliku mõju Natura 2000 ala terviklikkusele. Natura hindamise tulemusena võivad selguda alternatiivid, mille elluviimise olulisi negatiivseid mõjusid ei ole võimalik vältida, mis tähendab, et tegevusluba sellistele alternatiivsetele lahendustele ei saa anda või vastavat kava kehtestada.

Käesoleva töö koostamisel on lähtutud eelpooltoodud põhimõtetest.

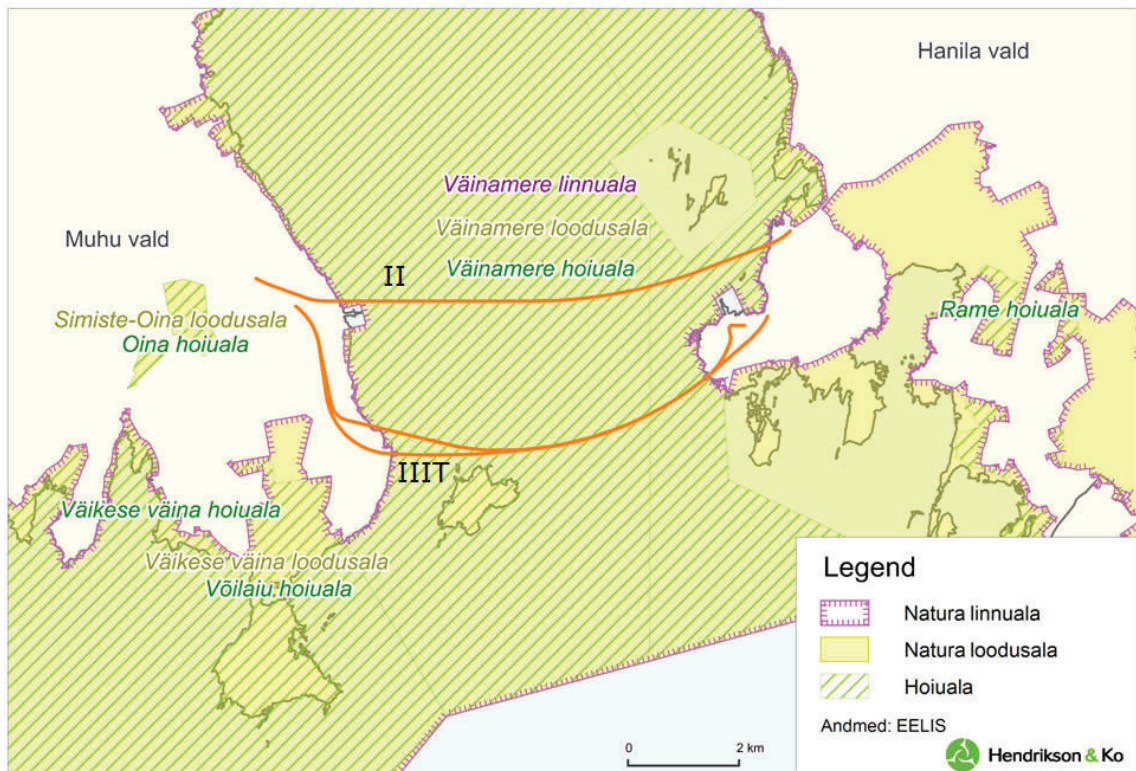
2.2 NATURA EELHINDAMINE

Natura-eelhindamise eesmärgiks on läbi alljärgnevate sammude välja selgitada ja tuvastada kavandatava tegevuse võimalik mõju Natura 2000 alale (kas eraldi või koos teiste projektide või kavadega) ning hinnata, kas tegemist on tõenäoliselt olulise mõjuga või mõju ei ole välistatud. Kui eelhindamise tulemusena peetakse olulise mõju kaasnemist tõenäoliseks, tuleb asuda teise etapi, st asjakohase hindamise juurde. Antud juhul, maakonnaplaneeringu detailsusastet arvestades, ei ole asjakohase hindamise läbiviimine siiski võimalik.

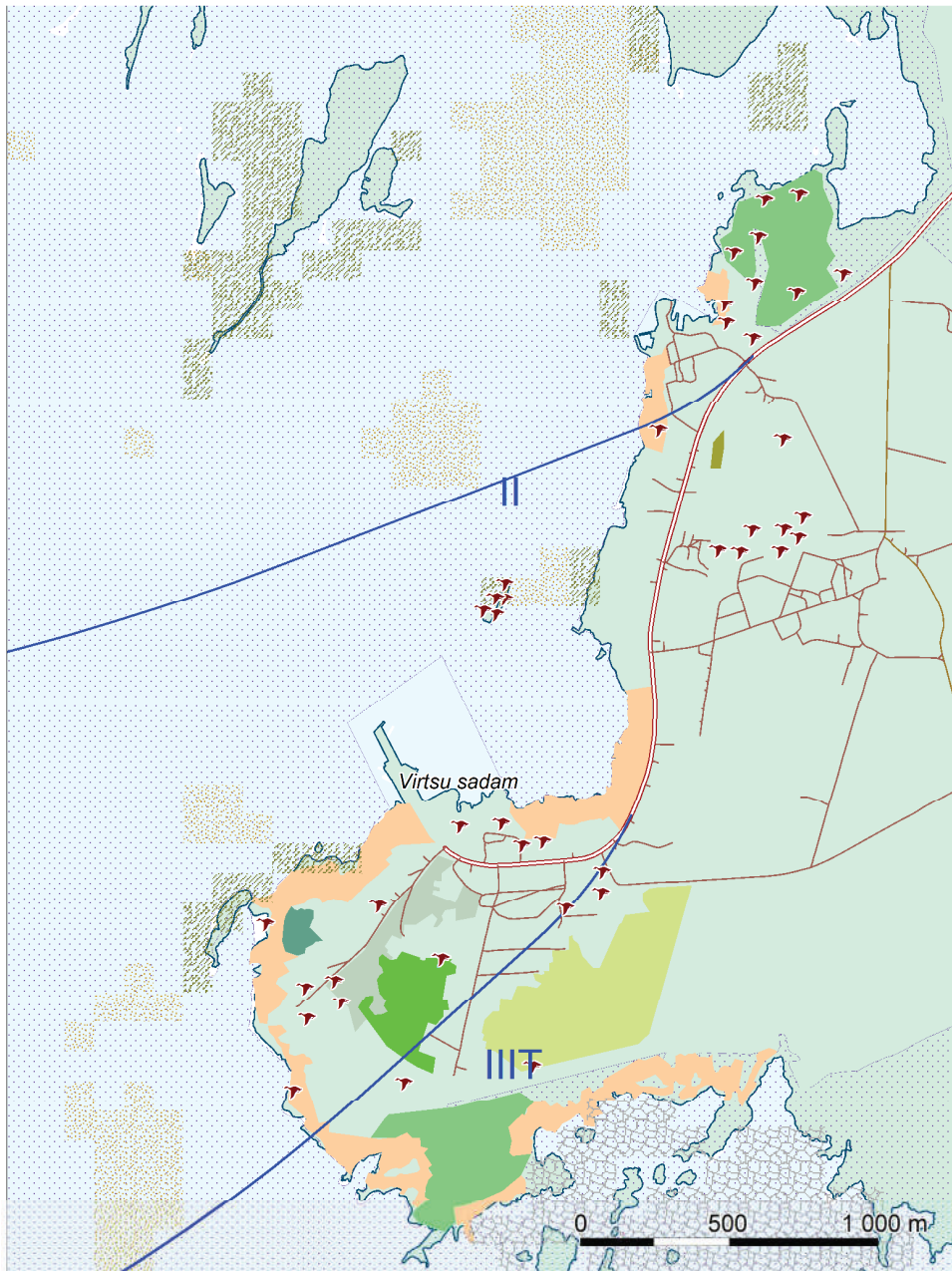
✿ **Informatsioon kavandatava tegevuse kohta**

Kavandatava tegevusena on käesolevas töös käsitletud “Sõitjate ja veoste üle suure väina perspektiivse korraldamise kavas” kirjeldatud püsiühenduse järgmisi alternatiive (Joonis 1):

- **Sild trassil II** - Trass algab mandril Virtsust vana kalatööstuse territooriumilt, mis kujutab endast peamiselt kasutamata maad, millel paiknevad hoonete varemed. Trassi pikkus maal on mõnisada meetrit olemasoleva Tallinn Virtsu maantee trassist merepiirini (Joonis 2). Merel kulgeb trass Virtsu sadamast põhjapoolselt, kõigepealt üle mere madala osa, edasi paralleelselt parvlaevateega, kuni jõuab Muhu saarele mõnisada meetrit praegusest Kuivastu sadamast põhjapoolselt. Muhu saarel algab trass praegusest Kuivastu parvlaevasadamast põhjas, kulgeb mööda niidualasid ja ühineb Kuivastu–Kuressaare maanteega Pädaste maanteest läänes (Joonis 3).
- **Tunnel trassil IIIT** (Joonis 2 ja 3). Tunnel kulgeb vastavalt Kavale trassil IIIT Virtsust Kuivastuni kogu ulatuses Suure väina all. On kaalutud kahte tehnilist lahendust: puurimis- ja lõhkamismeetodit või puurimismeetodit tunneli läbinduskompleksi abil. Puuritud-lõhatud tunnel tuleks ehitustehnoloogiast lähtuvalt rajada sügavamale kui puuritud tunnel ja seetõttu on see ka pikem. Muhu saarel liidetakse tunnel olemasoleva teega nr 10 2-3 km pikkuse uue teelõigu abil (Joonis 3). Virtsu poolel on teega nr 10 liituvat uue teelõigu pikkuseks umbes 500 m. Virtsus juhitakse enne tunnelisse suubumist maapeal olev teelõik asustusest mööda (Joonis 2).

Joonis 1 Suure väina püsiühenduse kaalutavad alternatiivid (II- sild, IIIT- tunnel)

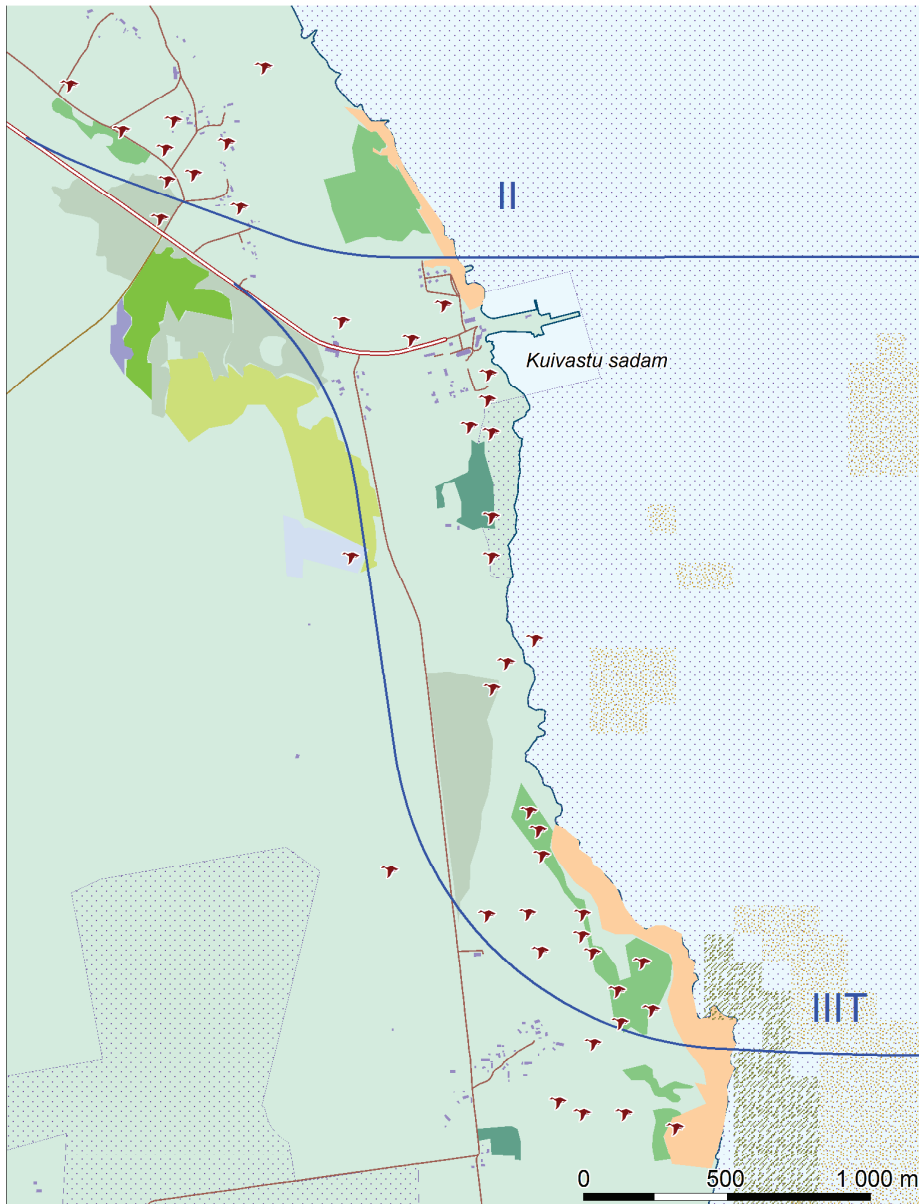

Legend

Coastal meadow / Rannaniit (1630)	Mereveega üle ujutatud liivamadalad (1110)
Junipers / Hariliku kadaka koosus (5130)	Mõõnaga paljanduvad mudased ja liivased laugmatalikud (1140)
Meadow / Arurohumaa (6270)	Karid (1170)
Festuco-Brometalia - kooslustega poollooduslikud kuivad rohumaad ja põõsastikud (6210)	Natura 2000 loodus- ja linnuala
Alvar meadow / Põhjamaised lood ja silekaljud (6280)	Oluliste linnuliikide leviala
Former wooded meadow / Puisniit (6530)	Püsiühenduse alternatiiv
Deciduous forest / Laialehised salumetsad (9020)	

 Hendrikson & Ko

Joonis 2 Elupaigatüüpide ja kaitstavate liikide paiknemine Virtsu poolses otsas

Legend

Coastal meadow / Rannaniit (1630)	Mereveega üle ujutatud liivamadalad (1110)
Junipers/ Hariliku kadaka kooslus (5130)	Mõõnaga paljanduvad mudased ja liivased laugmatalikud (1140)
Festuco-Brometalia - kooslustega poollooduslikud kuivad rohumaad ja põõsastikud (6210)	Karid (1170)
Alvar meadow / Põhjamaised lood ja silekaljud (6280)	Natura 2000 loodus- ja linnuala
Wet meadow / Sinihelmikaniit (6410)	Oluliste linnuliikide leviala
Swamp / Madalsoo (7230)	Püsiühenduse alternatiiv
Deciduous woods / Madalsoo- ja lodumetsad (9080)	
Mixed forest/ Läänetaiga metsad (9010)	

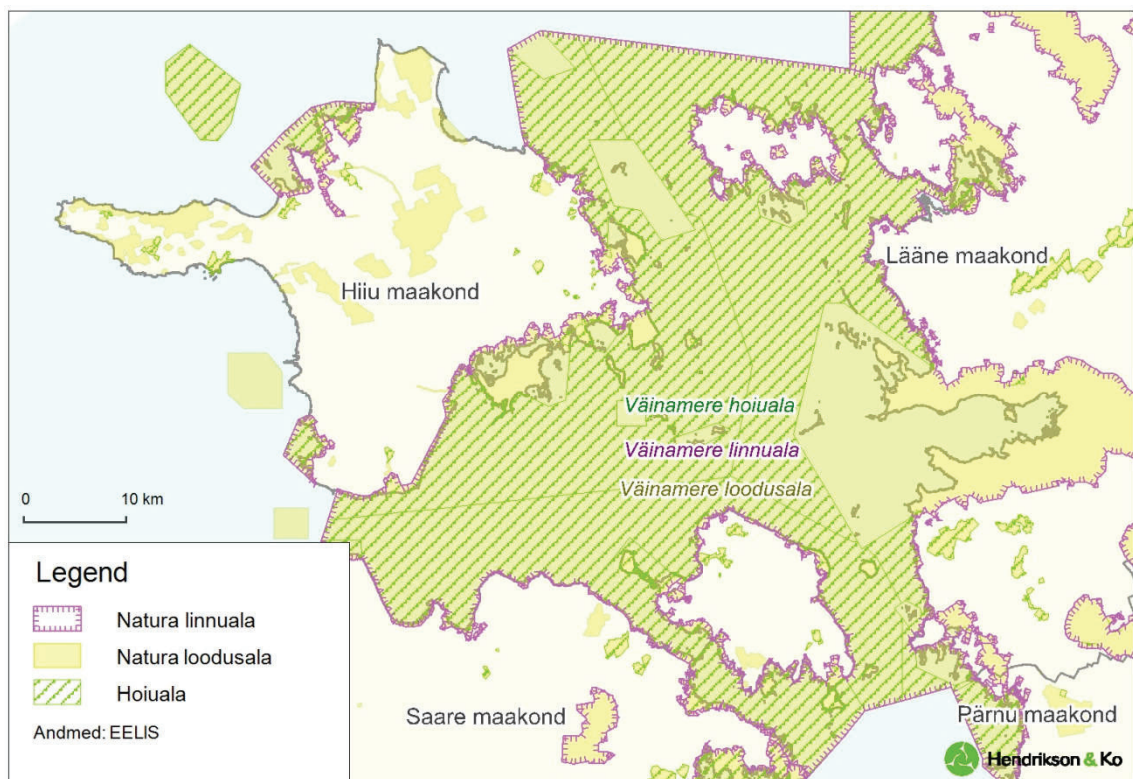
 Hendrikson & Ko

Joonis 3 Elupaigatüüpide ja kaitstavate liikide paiknemine Muhu poolses otsas

☀ **Kavandatava tegevuse mõjupiirkonda jäävate Natura alade iseloomustus**

Püsiühenduse alternatiivsete variantide mõjupiirkonda jääb kaks Natura-ala: Väinamere linnuala ja Väinamere loodusala. Esimene on ka rahvusvahelise tähtsusega linnuala (IBA). Vastavalt Eesti LKS on nimetatud Natura aladel kaitse korraldamiseks moodustatud Väinamere hoiuala (Joonis 4).

Nii silla kui tunneli puhul läbivad mõlemad käsitletavat trassialternatiivid Väinamere loodus- ja ka linnuala. Täpsemalt, mõlema Natura ala puhul kulgevad trassialternatiivid läbi alade mereosa. Maismaale selles piirkonnas Natura alade piirid ei ulatu.

Joonis 4 Kavandatava tegevuse mõjupiirkonda jäävad Natura alad

Väinamere loodusala. Väinamere loodusala on kaitse-alla võetud vastavalt korraldusele „Euroopa Komisjonile esitatav Natura 2000 võrgustiku alade nimekiri“³. Väinamere loodusala (EE0040002) kaitse-eesmärk on nõukogu direktiivi 92/43/EMÜ I ja II lisas nimetatud elupaigatüüpide või liikide kaitse. Vastavalt standardsele andmevormile⁴ (uuendatud 2010. a) on loodusala pindala on ca 252 000 ha. Elupaigatüüpe, mida alal kaitstakse on kokku 38 ning kaitstavaid liike 23. Elupaigatüübid on esitatud Tabelis 1. Mitmeid elupaigatüüpe on tuvastatud

³ Vabariigi Valitsuse 5. augusti 2004. A korraldus nr 615-k, muudetud Vabariigi Valitsuse 23. aprilli 2009. a korraldusega nr 148

⁴ <http://natura2000.eea.europa.eu/Natura2000/SDF.aspx?site=EE0040002>

väljaspool Väinamere loodusala piire sh ka kavandatavate trasside all ja läheduses. Natura hindamise tulemusena tuleb selgitada kavandatava tegevusega kaasneva võimaliku olulise negatiivse mõju Natura-ala(de)le ja seal kaitstavatele kaitseväärtustele. Sellest põhimõttest lähtudes on käesolevas töös käsitletud Väinamere loodusala kaitse-eesmärke, mis asuvad loodusala piires ning on kavandatava tegevuse mõjualas.

Tabelis 2 on välja toodud loodusalal kaitstavad liigid, lisatud on märke võimalikust seotusest kavandatava tegevusega.

Tabel 1 Väinamere loodusala on määratud 38 elupaigatüübi kaitseks

Nr	Elupaigatüübi nimetus	Kood ⁵	Kaetus (%) ⁶	Võimalik asumine mõjualas
Avamere ja loodete piirkond				EL LoD Lisa I elupaigatüüpidest on piirkonnas tuvastatud neli elupaigatüüpi (1110, 1170, 1140, 1130). Trassivariantide vahetusse lähedusesse ning trasside alla jäävad kaks Natura elupaika: liivamadalad (1110) ning mudased ja liivased pagurannad (1140).
1	veealused liivamadalad	1110	5,8	
2	jõgede lehtersuudmed	1130	2,4	
3	liivased ja mudased pagurannad	1140	1,4	
4	rannikulõukad	1150*	0,3	
5	laiad madalad lahed	1160	2,5	
6	karid	1170	0,9	
Rannikupangad ja klibu- või kivirannad				Elupaigad ei asu kavandatava tegevuse mõjualas.
7	esmased rannavallid	1210	0,001	
8	püsitaimestuga kivirannad	1220	0,001	
9	merele avatud pankrannad	1230	0,001	
Atlantilised ja kontinentaalsed sooldunud märgalad ning rohumaad				Elupaigad ei asu kavandatava tegevuse mõjualas.
10	soolakulised muda- ja liivarannad	1310	0,001	
Läänemere kesk- ja põhjaosa saarestikud, ranniku- ja maakerkealad				Elupaigatüüpi (1630*) leidub trassi IIIT Virtsu kui ka Muhu poolses osas vahetult maismaale üleminekul, tõenäoliselt jäävad kõik rannaniidu osad loodusalast väljapoole.
11	väikesaared ning laiud	1620	0,3	
12	rannaniidud	1630*	2,4	
13	püsitaimestuga liivarannad	1640	0,001	
Loodusliku või poolloodusliku dünaamikaga vooluveekogude lõigud (väikesed, keskmised ja suured voolusängid), kus vee kvaliteet pole oluliselt halvenenud				Elupaigad ei asu kavandatava tegevuse mõjualas.
14	jõed ja ojad	3260	0,001	
Parasvöötme nõmmed ja võserikud				
15	kuivad nõmmed	4030	0,001	
Lähisvahemerelised ja parasvöotmelised võserikud				
16	kadastikud	5130	0,4	

⁵ * on märgitud esmatähtsad elupaigatüübid⁶ Natura 2000 standardne andmevorm (allikas: Keskkonnaministeerium).

Nr	Elupaigatüübi nimetus	Kood ⁵	Kaetus (%) ⁶	Võimalik asumine mõjualas	
OOSLIKUD JA POOLLOODUSLIKUD ROHUMAAD					
17	kuivad niidud lubjarikkal mullal (*olulised käpaliste kasvualad)	6210*	0,2	Mitmeid elupaigatüüpe on tuvastatud väljaspool Väinamere loodusala piire sh ka kavandatavate trasside all ja läheduses. Ühtegi neist elupaigatüüpidest kavandatavate püsiühenduste trassid Väinamere loodusala piires ei läbi, mistõttu puudub ka nende käsitlemise vajadus Natura hindamises edaspidiselt*.	
18	liigirikkad niidud lubjavaesel mullal	6270*	0,2		
19	alvarid (lood)	6280*	0,8		
20	sinihelmikakooslused	6410	0,1		
21	niiskuslembesed kõrgrohustud	6430	0,3		
22	lamminiidud	6450	1,7		
23	aas-rebasesaba ja ürt-punanupuga niidud	6510	0,3		
24	puisniidud	6530*	0,2		
SOOD					
25	rabad	7110*	0,001		
26	allikad ja allikasood	7160	0,001		
27	lubjarikkad madalsood lääne-mõökrohuga	7210*	0,1		
28	nõrglubja-allikad	7220*	0,001		
29	liigirikkad madalsood	7230	0,4		
PALJANDID JA KOOPAD					
30	lubjakivipaljandid	8210	0,001		
METSAD					
31	vanad loodusemetsad	9010*	0,3		
32	vanad laialehised metsad	9020*	0,5		
33	rohunditerikkad kuusikud	9050	0,001		
34	puiskarjamaad	9070	0,3		
35	soostuvad ja soo-lehtmetsad	9080	1,2		

* kujunenud praktika kohaselt käsitleb Natura hindamine mõju Natura ala(de) esinevatele ala kaitse-eesmärgiks olevatele elupaigatüüpidele.

Nr	Elupaigatüübi nimetus	Kood ⁵	Kaetus (%) ⁶	Võimalik asumine mõjualas
36	pangametsad	9180*	0,001	
37	siirdesoo- ja rabametsad	91D0*	0,001	
38	lammi-lodumetsad	91E0*	0,001	

Tabel 2. Väinamere loodusala on määratud 23 liigi ja nende elupaikade kaitseks

Nr	Liigi nimi	Ladinakeelne nimi	Seotus kavandatava tegevusega
1	hallhüljes	<i>Halichoerus grypus</i>	Merega (või piirkonnaga laiemalt) seotud liigid, mille elupaigad asuvad potentsiaalselt kavandatava tegevuse mõjupiirkonnas.
2	viigerhüljes	<i>Phoca hispida bottnica</i>	
3	harilik hink	<i>Cobitis taenia</i>	
4	harilik võldas	<i>Cottus gobio</i>	
5	jõesilm	<i>Lampetra fluviatilis</i>	
6	harilik vingerjas	<i>Misgurnus fossilis</i>	
7	saarmas	<i>Lutra lutra</i>	
8	harilik emaputk	<i>Angelica palustris</i>	Maismaaga ja mageveega seotud looma- ja taimeliigid mille Väinamere loodusalal asuvad elupaiku ja kasvukohti kavandatavad tegevused alternatiivsetel trassidel ei puuduta. Need liigid ja nende elupaigad ei asu mõjualas.
9	tiigilendlane	<i>Myotis dasycneme</i>	
10	kaunis kuldking	<i>Cyripedium calceolus</i>	
11	nõmmnelk	<i>Dianthus arenarius subsp. arenarius</i>	
12	roheline kaksikhammas	<i>Dicranum viride</i>	
13	könt-tanukas	<i>Encalypta mutica</i>	
14	soohiilakas	<i>Liparis loeselii</i>	
15	madal unilook	<i>Sisymbrium supinum</i>	
16	püst-linalehik	<i>Thesium ebracteatum</i>	
17	jäik keerdsammal	<i>Tortella rigens</i>	
18	teelehe-mosaiikliblikas	<i>Euphydryas aurinia</i>	
19	suur-mosaiikliblikas	<i>Euphydryas maturna</i>	
20	paksukojaline jõekarp	<i>Unio crassus</i>	
21	vasakkeermene pisitigu	<i>Vertigo angustior</i>	
22	väike pisitigu	<i>Vertigo genesii</i>	
23	luha-pisitigu	<i>Vertigo geyeri</i>	

Väinamere linnuala. Väinamere linnuala on kaitse-alla võetud vastavalt korraldusele „Euroopa Komisjonile esitatav Natura 2000 võrgustiku alade nimekirjale“3. Väinamere linnuala

(EE0040001) kaitse-eesmärk on nõukogu direktiivi 79/409/EMÜ I lisa nimetatud liikide ja I lisa nimetatamata rändlinnuliikide elupaikade kaitse. Väinamere linnuala pindala on ca 271 300 ha. Liike, mille elupaiku kaitstakse on alal kokku 77 (esitatud Tabelis 3).

Tabel 3 Väinamere linnuala liigiline koosseis, esinemisperiood ja kaitsestaatus. (LiD I lisa liigid on märgitud **boldis**; p-paari, i- isendit)⁷

Nr	Liik	Ladinakeelne nimi	regulaarne rändliik	Pesitsejad	Läbi-rändajad
1.	soopart	<i>Anas acuta</i>	x	arvukus teadmata	20 000 i
2.	luitsnökk-part	<i>Anas clypeata</i>	x		2 000 i
3.	piilpart	<i>Anas crecca</i>	x		20 000 i
4.	viupart	<i>Anas penelope</i>	x		50 000 i
5.	sinikael-part	<i>Anas platyrhynchos</i>	x		20 000 i
6.	rägapart	<i>Anas querquedula</i>	x	<1 000 i	
7.	rääkspart	<i>Anas strepera</i>	x	115-180 p	<2 000 i
8.	suur-laukhani	<i>Anser albifrons</i>	x		>4 000 i
9.	hallhani	<i>Anser anser</i>	x	530-770 p	>12 000 i
10.	väike-laukhani	<i>Anser erythropus</i>	x		11- 50 i
11.	rabahani	<i>Anser fabalis</i>	x		1 500 i
12.	hallhaigur	<i>Ardea cinerea</i>	x	<50 p	
13.	kivirullija	<i>Arenaria interpres</i>		11-50 p	
14.	sooräts	<i>Asio flammeus</i>	x	2-7 p	
15.	punapea-vart	<i>Aythya ferina</i>	x		>40 000 i
16.	tuttvart	<i>Aythya fuligula</i>	x	>50 p	>25 000 i
17.	merivart	<i>Aythya marila</i>	x		<50 000 i
18.	Hüüp	<i>Botaurus stellaris</i>		50 p	
19.	mustlagle	<i>Branta bernicla</i>	x		200 i
20.	valgepõsk-lagle	<i>Branta leucopsis</i>	x	15 p	60 000 i
21.	kassikakk	<i>Bubo bubo</i>		10p	
22.	Sõtkas	<i>Bucephala clangula</i>	x		>70 000 i
23.	niidurisla	<i>Calidris alpina schinzii</i>	x	>300 p	<1 000 i
24.	suurrüdi	<i>Calidris canutus</i>	x		600 i
25.	väiketüll	<i>Charadrius dubius</i>	x	<10 p	
26.	Liivatüll	<i>Charadrius hiaticula</i>	x	<500 p	>500 i
27.	mustviires	<i>Chlidonias niger</i>	x	<50 p	
28.	valge-toonekurg	<i>Ciconia ciconia</i>	x	<40 p	

⁷ Arvukuse andmed põhinevad allikal : Kuus, A., Kalamees, A. (koost.) 2003. Euroopa Liidu tähtsusega linnualad Eestis. Eesti Ornitoloogiaühing, Tartu.

29.	roo-loorkull	<i>Circus aeruginosus</i>	x	<50 p	
30.	välja-loorkull	<i>Circus cyaneus</i>	x	<15 p	
31.	Aul	<i>Clangula hyemalis</i>	x		>13 000 i
32.	rukkirääk	<i>Crex crex</i>	x	>300 p	
33.	väikeluik	<i>Cygnus columbianus bewickii</i>	x		<15 000 i
34.	lauluuik	<i>Cygnus cygnus</i>	x		<10 000 i
35.	kühmnokk-luik	<i>Cygnus olor</i>	x	>500 p	2 500
36.	valgeselg-kirjurähn	<i>Dendrocopos leucotos</i>		<100 p	
37.	põldsiitsitaja	<i>Emberiza hortulana</i>	x	11 - 50 p	
38.	lauk	<i>Fulica atra</i>	x		50 000 i
40.	rohunepp	<i>Gallinago media</i>		<100 i	
41.	värbkakk	<i>Glaucidium passerinum</i>	x	<50 p	
42.	sookurg	<i>Grus grus</i>	x		13 000 i
43.	merikotkas	<i>Haliaeetus albicilla</i>		16 p	
44.	punaselg-õgija	<i>Lanius collurio</i>	x	>100 p	
45.	kalakajakas	<i>Larus canus</i>	x	1 000 p	
46.	tõmmukajakas	<i>Larus fuscus</i>	x	<5 p	
47.	naerukajakas	<i>Larus ridibundus</i>	x	<2 000 p	
48.	plütt	<i>Limicola falcinellus</i>	x	arvukus teadmata	<50 i
49.	vöötsaba-vigle	<i>Limosa lapponica</i>	x		>300 i
50.	mustsaba-vigle	<i>Limosa limosa</i>		>100 p	
51.	tõmmuvaeras	<i>Melanitta fusca</i>	x	>30 p	<10 000 i
52.	mustvaeras	<i>Melanitta nigra</i>	x		>6 000 i
53.	väikekoskel	<i>Mergus albellus</i>	x		>2 000 i
54.	jääkoskel	<i>Mergus merganser</i>	x	>50 p	
55.	rohukoskel	<i>Mergus serrator</i>	x	>50 p	>250 i
56.	suurkoovitaja	<i>Numenius arquata</i>	x	>300 p	>400 i
57.	kormoran	<i>Phalacrocorax carbo</i>	x	<4 000	
58.	tutkas	<i>Philomachus pugnax</i>	x		>7 000 i
59.	hallpea-rähn	<i>Picus canus</i>	x	20 p	
60.	plüü	<i>Pluvialis squatarola</i>	x		>1 000 i
61.	tuttpütt	<i>Podiceps cristatus</i>	x	>300 p	
62.	väikehuik	<i>Porzana parva</i>		<20 p*	
63.	täpikhuik	<i>Porzana porzana</i>	x	>200 p	
64.	naaskelnokk	<i>Recurvirostra avosetta</i>		25-50 p	
64.	hahk	<i>Somateria mollissima</i>	x	>2 500 p	

66.	väiketiir	<i>Sterna albifrons</i>	x	50-100 p	
67.	räusktiir	<i>Sterna caspia</i>	x	200 p	
68.	jõgitiir	<i>Sterna hirundo</i>	x	200 p	
69.	randtiir	<i>Sterna paradisaea</i>	x	>600 p	
70.	tutt-tiir	<i>Sterna sandvicensis</i>	x	200-500 p	
71.	vööt-pöösälind	<i>Sylvia nisoria</i>	x	>380 p	
72.	teder	<i>Tetrao tetrix</i>		>100 emaslindu	
73.	tumetilder	<i>Tringa erythropus</i>	x		>250 i
74.	mudatilder	<i>Tringa glareola</i>	x		<5 000 i
75.	heletilder	<i>Tringa nebularia</i>	x		>300 i
76.	punajalg-tilder	<i>Tringa totanus</i>	x	500 - 1000 p	>300 i
77.	kiivitaja	<i>Vanellus vanellus</i>	x		>5 500 i

☀ **Kavandatava tegevuse seotus kaitsekorraldusega**

Püsiühenduse kavandamine ei ole otseselt seotud ega vajalik ühegi Natura 2000 ala kaitse korraldamiseks.

☀ **Kavandatava tegevuse mõju prognoosimine Natura-aladele**

Väinamere loodusala

Väinamere loodusala territooriumil kulgevad nii silla (II) kui ka tunneli (IIIT) kavandatud trassid merel, maismaal kulgevad trassid väljaspool Natura loodusala. Tabelis 4 on välja toodud asjakohased (st võimalikus mõjualas olevad) Väinamere loodusala kaitse-eesmärgid ja kaalutavate püsiühenduse alternatiivide potentsiaalse mõju hinnang. Tabelis antud hinnangute aluseks on suures osas "Sõitjate ja veoste üle suure väina perspektiivse korraldamise kava" ja keskkonnamõju hindamise raames koostatud uuringute tulemused ja eksperthinnangud, mis on käesoleval juhul asjakohased.^{8,9,10,11}

⁸ Sõitjate ja veoste üle Suure väina veo perspektiivse korraldamise kava Keskkonnamõjude strateegiline Hindamine. Natura 2000 hindamise aruanne. 2011

⁹ Jüssi, I. Sõitjate ja veoste üle Suure Väina veo perspektiivse korraldamise kava koostamine ja keskkonnamõjude strateegiline hindamine. Hüljeste uuring. Aprill 2010.

¹⁰ Valdis Pilāts. Expert opinion about assessments of impacts of the Suur Strait connection variants to the Baltic Ringed seal *Phoca hispida bottnica*, 2012

¹¹ R. Yrjölä. Täiendav hinnang Suure Väina liiklusühenduse variantide mõju kohta EL Linnu- ja Loodusdirektiiviga kaitstud lindudele ja viigerhüljestele.

Püsiühenduse mõju Natura 2000 Väinamere loodusalale on hinnatud Tabelis 4 ning hinnangut on illustreeritud järgmiste värvikoodiga:

Roheline	Otsene positiivne mõju, aitab kaasa kaitse-eesmärkide saavutamisele
Punane	Pigem ei aita kaasa kaitse-eesmärkide saavutamisele
Hall	Mõju on ebaselge
Oranž	Mõju puudub või on marginaalne (või puudub selge kokkupuude Natura aladega)

Tabel 4 Hinnang võimalikule mõjule Väinamere loodusala kaitse-eesmärkidele

Mõjutatavad kaitse-eesmärgid	Siid trassil II		Tunnel trassil IIIT	
	Hinnang mõjule	Soovitused järgnevateks etappideks/leevendavate meetmete rakendamine	Hinnang mõjule	Soovitused järgnevateks etappideks/leevendavate meetmete rakendamine
Merelised elupaigatüübid: Piirkonnas laiemalt elupaigatüübid 1110, 1170, 1140, 1130.	Trassi vahetusse lähedusesse jääb üks Natura mereelupaik: liivamadala (1110), millele esinevad tõenäolised mõjud on elupaiga muutused ja killustamine. Suuremahuliste ehitustööde käigus võib toimuda elupaikade saastumine ebatüüpiliste liikidega.	Mõju ja selle olulisus hinnatav täpsemalt projekti järgnevates etappides, kus on selgunud silla ehitamise, tehnilise lahenduse jms detailid. Silla planeerimisel on edasistes etappides (lubade menetlus ja keskkonnamõju hindamine) vajalik läbi viia Natura hindamine, mis tugineb piisavale detailsele informatsioonile. Vajadusel töötada välja/rakendada leevendavad meetmed.	Trassi kulgemise alale jäävad: liivamadala (1110) ja liivased ja mudased pagurannad (1140). Tunnel kulgeb suure väina merepõhja alt, mistõttu merepõhja elustikule ja taimestikule tõenäoliselt mõju puudub, seda eeldusel, et ehitustööde käigus ei paisata oluliselt heljumit veemassiivi.	Tõenäoliselt oluline mõju puudub. Tunneli edasise arenduse etappides detailsema informatsiooni selgumisel on võimalik uuesti kaaluda võimalikku mõju merepõhja elupaikadele.
Rannikualad: Elupaigatüüp 1630* - Läänemere kesk- ja põhjaosa rannaniidud	Elupaik ei asu trassi mõjualas.	-	Rannaniite leidub nii trassi Virtsu kui ka Muhu poolses osas vahetult maismaale üleminekul, tõenäoliselt jäävad kõik rannaniidu osad loodusalt väljapoole. Potentsiaalne mõju on elupaigatüübi muutus ja killustamine. Elupaiga kvaliteeti võivad mõjutada veel: reostus ja tolm, oht vööriikide levikuks.	Tõenäoliselt oluline mõju puudub. Tunneli edasise arenduse etappides detailsema informatsiooni selgumisel on võimalik uuesti kaaluda mõju rannaniitude elupaigatüübile. Vajadusel töötada välja/rakendada leevendavad meetmed.
Kalastik ja sõõrsuud: hariilik hink	Peamine võimalik mõju kaladele tuleneb ehitusetapist ja silla poolt	Mõju ja selle olulisus hinnatav täpsemalt projekti järgnevates etappides, kus on	Potentsiaalsed mõjufaktorid on ehitusaegne müra ja heljumi taseme suurenemine veemassiivis, mis	Tõenäoliselt oluline mõju puudub. Tunneli edasise arenduse etappides

SUURE VÄINA PÜSIÜHENDUSE MÕJUD NATURA 2000 VÕRGUSTIKULE

Mõjutatavad kaitse-eesmärgid	Sild trassil II		Tunnel trassil IIIT	
	Hinnang mõjule	Soovitused järgnevateks etappideks/leevendavate meetmete rakendamine	Hinnang mõjule	Soovitused järgnevateks etappideks/leevendavate meetmete rakendamine
<p>harilik võldas</p> <p>harilik vingerjas</p> <p>jõesilm</p>	<p>põhjustatud merekeskkonna muutustest.</p> <p>Sillaehitus võib põhjustada kalade vähenenud taastootmist seoses häiritud kudemise või kudemisrändega ehitustöödel tekitatud müra tõttu ja suure hõljuvaine sisalduse tõttu kudemisaladel ja rändeteedel.</p>	<p>selgunud silla ehituse, tehnilise lahenduse jms detailid.</p> <p>Mõju olulisus kalastikule sõltub prognoositavatest müratasemetest, ehitusajast jms.</p> <p>Silla planeerimisel on edasistes etappides (lubade menetlus ja KMH) vajalik läbi viia Natura hindamine, mis tugineb piisavale detailsele informatsioonile. Vajadusel töötada välja/rakendada leevendavad meetmed.</p>	<p>mõjutab kudemist või kudemisrännet.</p> <p>Trassivaliku piirkond ja ka Väinameri laiemalt ei ole loodusdirektiivi lisa II liikidele siiski oluline elupaik. Uuringu alusel ei ole loodusdirektiiviga kaitstavatele liikidele mõju oluline.</p>	<p>detaalsema informatsiooni selgumisel on võimalik uuesti kaaluda mõju kalastikule.</p>
<p>Imetajad:</p> <p>Hallhüljes</p> <p>viigerhüljes</p>	<p>Ehitusfaasis võimalikuks mõjufaktoriks müra.</p> <p>Kasutusaegselt ei saa vältida liikumisbarjääri teket visuaalse häiringu tõttu, valguse ja müra häirivat mõju.</p> <p>Puudub info ja praktika kuidas selliste siildade rajamine mõjutab hülgepopulatsiooni nii ehitusaegselt (müra) kui ka kasutuaegselt (barjääriefekt), seda eeskätt viigerhülje puhul.</p>	<p>Mõju ja selle olulisus hinnatav täpsemalt projekti järgnevates etappides, kus on selgunud silla ehitamise, tehnilise lahenduse jms detailid.</p> <p>Vajadus täiendavate uuringute läbiviimiseks ja/või teabe kogumiseks, et teha konkreetseid järeldusi mõju osas viigerhüljele.</p> <p>Silla planeerimisel on edasistes etappides (lubade menetlus ja KMH) vajalik läbi viia Natura hindamine, mis tugineb piisavale detailsele informatsioonile. Vajadusel töötada välja/rakendada leevendavad meetmed.</p>	<p>Võimalikeks mõjudeks on ehitustöödega kaasnev müra ja vibratsioon, mere alt kulgeval tunnelil kasutusaegset olulist mõju ei ole.</p>	<p>Olulise mõju tekkimine on vähe tõenäoline, kuid lähtudes ettevaatusprintsipiist on vajalik tunneli edasise arenduse etappides detaalsema informatsiooni (prognoositav müra ja vibratsioon) selgumisel uuesti kaaluda võimalikku mõju mereimetajatele.</p>

Tabelis 4 toodud informatsiooni põhjal ja loodusala kaitse-eesmärke silmas pidades võib öelda, et kavandatava püsiühenduse alternatiividest on eelistatum variant tunnel trassil IIIT. Tunneli alternatiivi puhul esineb oluliselt vähem ebaselge mõjuga aspekte kui silla alternatiivi puhul. Siinkohal võib välja tuua konfliktseima aspekti silla ehituse puhul- selleks on silla rajamise mõju mereimetajatele (eeskätt viigerhülgele). Nimelt on erinevad eksperdid hinnanud silla häiriva mõju tõttu liikumisbarjääri teket viigerhülgele erinevalt. Seetõttu on põhiliselt just selle temaatika kohta vajalik lisainformatsiooni kogumine ja/või uuringute teostamine.

Tuleb siiski välja tuua, et antud juhul on tegemist Natura eelhindamisega maakonnaplaneeringu täpsusastmes ja kavandatava tegevuse kohta ei ole sellises etapis piisavalt detailset informatsiooni, et saaks teha lõplikke järeldusi avalduvate mõjude osas ning kavandada leevendavaid meetmeid. Nagu näha Tabelist 4, kuigi tunneli alternatiiv on antud hindamise kohaselt eelistatav, ei ole kummagi alternatiivi puhul mõjud loodusala kaitse-eesmärkidele kõikides aspektides päriselt välistatud ning vajalik on jätkata Natura hindamise II etapiga läbi järgmiste strateegiliste hindamiste.

Väinamere linnuala

Väinamere linnuala territooriumil kulgevad nii silla (II) kui ka tunneli (IIIT) kavandavad trassid merel, maismaal kulgevad trassid väljaspool Natura linnuala. Tabelis 5 on välja toodud mõjutatavad linnurühmad/liigid ja püsiühenduse alternatiivide mõju hinnang. Tabelis antud hinnangute aluseks on "Sõitjate ja veoste üle suure väina perspektiivse korraldamise kava" ja keskkonnamõju hindamise raames koostatud uuringute tulemused ja neist lähtuvad eksperthinnangud, mis on käesoleval juhul asjakohased.^{12, 13}

Mõju hindamisel Tabelis 5 on kasutatud sama värvikoodi, mis Väinamere loodusala mõju hindamise juures (vt lk 21).

¹² Leito, A. Sõitjate ja veoste üle Suure Väina veo perspektiivse korraldamise kava koostamine ja keskkonnamõjude strateegiline hindamine. Linnustiku uuring. Märts 2010.

¹³ Sõitjate ja veoste üle Suure Väina veo perspektiivse korraldamise kava" keskkonnamõjude strateegilise hindamise (KSH) Natura hinnangu lõppjärelduste analüüs

Tabel 5 Hinnang võimalikule mõjule Väinamere linnuala kaitse-eesmärkidele

Mõjufaktor	Siild trassil II		Tunnel trassil IIIIT	
	Mõjutatavad kaitse-eesmärgid ja hinnang mõjule	Soovitud järgnevateks etappideks/ leevendavate meetmete rakendamine	Mõjutatavad kaitse-eesmärgid ja hinnang mõjule	Soovitud järgnevateks etappideks/ leevendavate meetmete rakendamine
Setete ja saasteainete levimine	<p>Suure Väina merealaga seotud liigid, kõik uju- ja sukelpardid-aulid, vaerad, kaurid, sõtkad, tiirud ja kajakad jne. s.h. ka mitmed LiD I lisa liigid (punakurk-kaur, tiirud, väikekoskel jne).</p> <p>Mõju ajutine ja eeskätt ehitusetapiga seonduv. Tõenäoliselt väheoluline.</p>	<p>Tõenäoliselt oluline mõju puudub. Silla edasise arenduse etappides detailsema informatsiooni selgumisel (tehniline lahendus jms) võimalik uuesti kaaluda mõju linnusikule.</p> <p>Silla planeerimisel on edasistes etappides (lubade menetlus ja KMH) vajalik läbi viia Natura hindamine, mis tugineb piisavale detailsele informatsioonile. Vajadusel töötada välja/rakendada leevendavad meetmed.</p>	<p>Mõju eeldatavalt puudub.</p>	-
Kaudne reostus läbi toitumisahela	<p>Suure Väina merealaga seotud liigid, kõik uju- ja sukelpardid-aulid, vaerad, kaurid, sõtkad, tiirud ja kajakad, luiged jne</p> <p>s.h. ka mitmed LiD I lisa liigid (punakurk-kaur, tiirud, väikekoskel, aga ka näiteks merikotkas jne).</p> <p>Tegemist ajutise ehitusetapiga seonduva mõjuga, mis ei ole tõenäoliselt oluline.</p>	<p>Tõenäoliselt oluline mõju puudub. Silla edasise arenduse etappides detailsema informatsiooni selgumisel (tehniline lahendus jms) võimalik uuesti kaaluda mõju linnusikule.</p> <p>Silla planeerimisel on edasistes etappides (lubade menetlus ja KMH) vajalik läbi viia Natura hindamine, mis tugineb piisavale detailsele informatsioonile. Vajadusel töötada välja/rakendada leevendavad meetmed.</p>	<p>Mõju eeldatavalt puudub.</p>	-

Mõjufaktor	Sild trassil II		Tunnel trassil IIIIT	
	Mõjutatavad kaitse-eesmärgid ja hinnang mõjule	Soovitud järgnevateks etappideks/leevendavate meetmete rakendamine	Mõjutatavad kaitse-eesmärgid ja hinnang mõjule	Soovitud järgnevateks etappideks/leevendavate meetmete rakendamine
Müra ja visuaalne häirimine	Potentsiaalselt kõik linnustiku-uuringul kohatud läbirändavad ja pesitsevad liigid. Tegemist on püsiva, kuid mitte väga olulise mõjufaktoriga.	Tõenäoliselt oluline mõju puudub. Silla edasise arenduse etappides detailsema informatsiooni selgumisel (tehniline lahendus jms) võimalik uuesti kaaluda mõju linnustikule. Silla planeerimisel on edasistes etappides (lubade menetlus ja KMH) vajalik läbi viia Natura hindamine, mis tugineb piisavale detailsele informatsioonile. Vajadusel töötada välja/rakendada leevendavad meetmed.	Potentsiaalselt kõik linnuala kaitse-eesmärgiks olevad uuringutel kohatud läbirändavad ja pesitsevad liigid. Mõju ajutine.	Tunneli ehitamise /kasutamise mõju tõenäoliselt ebaoluline.
Elupaikade vähenemine ja kvaliteedi muutus	Elupaiga kvaliteedilangus Kõbajatel (pesitsemise häirimine) - merivart, aga ka randtiir, rääkspart, hahk.	Silla edasise arenduse etappides detailsema informatsiooni selgumisel (tehniline lahendus jms) võimalik uuesti kaaluda mõju linnustikule. Silla planeerimisel on edasistes etappides (lubade menetlus ja KMH) vajalik läbi viia Natura hindamine, mis tugineb piisavale detailsele informatsioonile. Vajadusel töötada välja/rakendada leevendavad meetmed.	Linnuala piires elupaiku ei mõjuta.	-
Rändete muutused	Kõik läbirändajad, eriti massilistele läbirändajatele (Tabel 3), sh LiD I lisa liigid nagu nt valgepõsk-tagle, sookurg, punakurk-kaur.	Silla edasise arenduse etappides detailsema informatsiooni selgumisel (tehniline lahendus jms) võimalik uuesti kaaluda mõju linnustikule. Silla planeerimisel on edasistes etappides (lubade menetlus ja KMH)	Mõju puudub.	-

Mõjufaktor	Sild trassil II		Tunnel trassil IIIT	
	Mõjutatavad kaitse-eesmärgid ja hinnang mõjule	Soovitud järgnevateks etappideks/leevendavate meetmete rakendamine	Mõjutatavad kaitse-eesmärgid ja hinnang mõjule	Soovitud järgnevateks etappideks/leevendavate meetmete rakendamine
		vajalik läbi viia Natura hindamine, mis tugineb piisavale detailsele informatsioonile. Vajadusel töötada välja/rakendada leevendavad meetmed.		
Kokkupõrked transpordivahenditega	<p>Kõik piirkonnas lendajad:</p> <ul style="list-style-type: none"> eriti massilised läbirändajad (vt Tabel 3) rändekogumite moodustajad – sellel trassil eriti auolid, merivardid; <p>s.h. mitmed LiD I lisa liigid nagu nt valgepõsk-lagle, sookurg, punakurk-kaur jne.</p>	<p>Mõju ja selle olulisus hinnatav täpsemalt projekti järgnevates etappides, kus on selgunud prognoositavad kasutuskoozumused jms.</p> <p>Silla planeerimisel on edasistes etappides (lubade menetlus ja keskkonnamõju hindamine) vajalik läbi viia Natura hindamine, mis tugineb piisavale detailsele informatsioonile. Vajadusel töötada välja/rakendada leevendavad meetmed.</p>	Mõju puudub.	-
Kokkupõrked konstruktsioonidega	<p>Kõik piirkonnas lendajad, eriti:</p> <ul style="list-style-type: none"> massilised läbirändajad, eriti veelinnud, kuna nende ränne kulgeb enamasti kavandatava sillaga risti rändekogumite moodustajad – sellel trassil eriti auolid, merivardid <p>sh mitmed LiD I lisa liigid nagu nt valgepõsk-lagle, sookurg, punakurk-kaur, türud jne.</p>	<p>Mõju ja selle olulisus sõltub tehnilisest lahendusest (vantsiid või konsoolsiid) ja on hinnatavad täpsemalt projekti järgnevates etappides.</p> <p>Võimaliku negatiivse mõju ennetamine ja leevendamine läbi projekteerimise ja lubade menetluse toimingute, Natura hindamise läbiviimisel.</p>	Mõju puudub.	-

Tabelis 5 toodud informatsiooni põhjal ja linnuala kaitse-eesmärke silmas pidades võib öelda, et kavandatava püsiühenduse alternatiividest on eelistatum variant tunnel trassil IIIT. Selle alternatiivi puhul on negatiivse mõju esinemine linnualale välistatud.

Silla alternatiivi puhul on aga mitmeid aspekte, mille mõjud linnualal kaitstavatele liikidele jäävad ebaselgeks. Sealjuures võib öelda, et kõige olulisemaks linnuala kaitse-eesmärkidega vastuolus olevaks mõjuks on lindude võimalikud kokkupõrked (ka hukkumine) silla konstruktsioonidega. Selle mõju minimeerimiseks on vajalik tegevuse detailide täpsustamisel koguda lisainformatsiooni ja kaasata eriala eksperte, et töötada välja asjakohased leevendavad meetmed.

Maakonnaplaneeringu täpsusastmes Natura hindamise läbiviimine käesoleva töö raames ei võimalda läbi viia Natura hindamise teist etappi, asjakohast hindamist, kuna selleks puudub piisava detailsusega informatsioon. Seetõttu ei saa välistada olulise negatiivse mõju tekkimist linnualal kaitstavatele liikidele silla alternatiivi rakendamisel. Mõju on vajalik täpsustada projekti edasistes etappides (madalama astme planeeringud, projektid ja mõju hindamise protsess), mille raames on vajadusel võimalik läbi viia Natura asjakohane hindamine koos leevendavate meetmete väljatöötamisega.

Natura eelhindamise tulemused ja järeldus

Käesolev Natura eelhindamine jõuab järeldusele, et kahest kavandatavast püsiühenduse alternatiivist (sild trassil II ja tunnel trassil IIIT) on eelistavam tunneli variant, mille realiseerimisega on välistatud negatiivse mõju tekkimine Väinamere linnualale ja suure tõenäosusega ka loodusalale rakendades vajalikke tehnilisi lahendusi võimalikke mõjude vältimiseks.

Strateegilise planeerimisdokumendi ja selles kavandatavate tegevuste elluviimine ei tohi Natura 2000 võrgustiku loodusväärtusi kahjustada. **Tegevuste rakendajal tuleb igakordselt kaaluda võimalikku negatiivset mõju Natura 2000 võrgustiku alale ja vajadusel algatada vastav keskkonnamõju hindamise menetlus ning viia läbi Natura hindamine.**

Käesoleva töö põhjal ning mõlemale trassile eelnevalt läbi viidud uuringute ja Natura asjakohase hindamise¹⁴ tulemuste alusel ei saa väita, et silla alternatiivi realiseerimisel oleks negatiivse mõju tekkimine Natura 2000 Väinamere linnu- ja loodusalale täielikult välistatud. Seega ei leidu piisavalt üheseid teaduslikke põhjendusi, mis lubaksid objektiivse hindamise ja eelnevalt läbi viidud uuringute tulemusel jõuda järeldusele, et kavandatava tegevuse alternatiivse lahenduse - silla, puhul on välistatud negatiivne mõju Natura võrgustiku kaitse-eesmärkidele.

Kava koostamise käigus läbiviidud KSHs ja selle lisatöodes (ekspert hinnangud) on liigiekspertid oma hinnangutes jäänud erinevatele seisukohtadele ning ei ole jõutud ühesele veendumusele, et tegevuse rakendamisel on negatiivne mõju Natura kaitse-eesmärkidele välistatud. Seetõttu on vajalik

¹⁴ "Sõitjate ja veoste üle suure väina perspektiivse korraldamise kava keskkonnamõju strateegilise hindamise aruanne" WSP, 2011

http://mnt.ee/public/saaremaapysiyhendus/suur_vain_ksh_aruanne_heakskitmisest_est_2011-05-31.pdf

lähtuda ettevaatuspõhimõttest ning edasi liikuda alternatiivsete lahendustega, mis ei too endaga kaasa püsivat negatiivset mõju Natura aladele ja seal kaitstavatele liikidele.

Siinkohal tuleb juhtida tähelepanu, et käesolevas hindamises viidi läbi püsiühenduse alternatiivide kaalumise maakonnaplaneeringu täpsusastmes, mis ei võimalda metoodika kohast Natura asjakohast hindamist teostada aspektide osas, mille mõju jäi ebaselgeks. Püsiühenduse alternatiividega kaasnevat mõju tuleb täpsustada tulevikus veelkord läbi madalama taseme planeeringute ning projektide. Nendes etappides on eeldatavalt teada täpsemad detailid (ehitusmahud/viisid ning tehnilised lahendused), millest tulenevalt on võimalik täpsem mõjude prognoosimine ja Natura-hindamine. Läbi järgnevate etappide on võimalik vajadusel välja töötada ka leevendavaid meetmeid kavandatavate tegevuste osas ning pidades kinni LoD ja KeHJS-s toodud põhimõtetest.

3. NATURA HINDAMISE PRAKTIKA EUROOPA KOHTULAHENDITE NÄITEL

Natura hindamise üheks oluliseks ja otseselt LoD artikkel 6(3) ning KeHJS §-le 45, lg 2 tuginevaks põhimõtteks on, et kava võib kehtestada ja projektile tegevusloa anda üksnes siis, kui Otsustaja on veendunud, et kava või projekt ei kahjusta Natura 2000 ala. Natura-eelhindamine peab põhinema ettevaatuspõhimõttel. Kui eelhindamine jätab vähimaidki kahtlusi kaasnevate negatiivsete mõjude osas, tuleb läbi viia asjakohane hindamine ning parimatest teadussaavutustest lähtudes selgitada välja kavandatava tegevuse kõik mõjud. Asjakohane hindamine tuleb Eestis KeHJS tulenevalt läbi viia KMH või KSH menetluse käigus.

Natura hindamise põhimõtteid, sh olukordi, millal võib loodusdirektiivi artikli 6 lõikes 3 käsitletavat kava või projekti lubada, on mitmel korral tõlgendanud Euroopa Kohus, millest kõige tuntum ja esimene on Waddenzee kaasuses (C-127/02¹⁵) ning rakendanud sama lähendamisviisi mitmete järgnevate sarnaste asjaoludega kaasustes ja juhtumite puhul^{16,17,18}.

Euroopa Kohtu otsusega C-127/02 on välja toodud, kui põhjalik peab olema elupaikade direktiivi artikli 6 lõike 3 alusel läbi viidud hindamine võttes arvesse ettevaatusprintsipi: „Mis puudutab loodusdirektiivi artikli 6 lõike 3 alusel läbi viidud hindamist, siis tuleb täpsustada, et **selles ei tohi esineda lünki ning see peab sisaldama täielikke, täpseid ja lõplikke tuvastusi ning järeldusi, mis hajutaksid kõik põhjendatud teaduslikud kahtlused asjaomasel kaitsealal kavandatavate tööde mõju osas.**“

Ühtlasi tuuakse samas kaasuses välja, millistel tingimustel võib kavale või projektile anda loa: „Kavale või projektile võib anda loa loodusdirektiivi artikli 6 lõike 3 tähenduses seega vaid tingimusel, et pädevad asutused on pärast kõigi selliste asjaomase kava või projekti aspektide väljaselgitamist, mis võivad eraldivõetuna või koostoimes teiste kavade või projektidega kahjustada Natura ala kaitse-eesmärke, ning **parimate teadussaavutustega arvestades kindlaks teinud, et see ei avalda Natura ala terviklikkusele negatiivset mõju. Nii on see juhul, kui teaduslikust seisukohast ei ole mingisugust põhjendatud kahtlust sellise mõju puudumise osas.**

Asutus peab keelduma uuritavale kavale või projektile loa andmisest, kui ei ole kindel, et sellel puudub negatiivne mõju Natura-ala terviklikkusele, hõlmab loodusdirektiivi artikli 6 lõike 3 teises lauses ette nähtud loa andmise kriteerium ettevaatuspõhimõtet ning võimaldab tõhusalt vältida

¹⁵ Euroopa Kohtu kaasus C-127/02;

<http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=49452&pageIndex=0&doclang=ET&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=1712004>

¹⁶ Euroopa kohtu kaasus C-43/10

<http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=126642&pageIndex=0&doclang=ET&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=188799>

¹⁷ Euroopa kohtu kaasus C-182/10

<http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=126642&pageIndex=0&doclang=ET&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=188799>

¹⁸ Euroopa kohtu kaasus C-521/12

<http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=152343&pageIndex=0&doclang=ET&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=188799>

kavandatavate kavade või projektide tõttu kaitsealade terviklikkusele avaldatavat negatiivset mõju. **Sellest loa andmise kriteeriumist leebema kriteeriumiga ei oleks võimalik sama tõhusalt tagada nimetatud sättes taotletud alade kaitse-eesmärgi saavutamist.**“

Parimate teadussaavutustega arvestamine töö koostamisel eeldab liigi- ja/või elupaigatüübi ekspertide kaasamist ja mõju hinnangute andmist. Suure väina Kava koostamise ja KSH protsessi kaasati küll vastavaid liigieksperte, kuid variantide kaalumisel ei võetud ekspertide arvamust kas arvesse (silla mõju linnustikule) või jäid teatud aspektides (mõju viiherhüljestele) eksperdid eri seisukohtadele. Seega võib väita, et eelnevalt läbi viidud Kava KSH koostamisel ei ole jõutud järeldustele, mis hajutaksid kõik kahtlused Natura alal kavandatavate tegevustega kaasnevate mõjude osas (eelkõige silla variandi osas) ning rakendada tuleks ettevaatuspõhimõtet, st tegevust alal mitte kavandada või koguda täpsemaid tuvastusi ja informatsiooni võimalikke avalduvate mõjude osas. Praeguseks on Suure väina Kava KSH aruanne heaks kiidetud kuid Kava jätkuvalt kinnitamata.

Euroopa Kohus on lisaks sedastanud (kaasus C 258-11¹⁹): „loodusdirektiivi sätete eesmärk on see, et liikmesriigid võtavad kohased kaitsemeetmed selleks, et **säilitada looduslikke elupaigatüüpe hõlmavate alade keskkonnatunnused**. Seetõttu tuleb sellest järeldada, et selleks, et Natura ala kui loodusliku elupaiga terviklikkusele ei avaldataks negatiivset mõju loodusdirektiivi artikli 6 lõike 3 teise lause tähenduses, **on vajalik, et ala kaitsestaatus jääb soodsaks**; see tähendab, nagu kohtujurist märkis /.../ **säilivad püsivalt asjaomase ala olemuslikud tunnused, mis on seotud teatud loodusliku elupaigatüübi esinemisega**, mille kaitse eesmärk õigustas selle ala kandmist ühenduse tähtsusega alade loetellu direktiivi tähenduses.“

Sama kaasuse C-258/11 kohtujuristi analüüs on toodud, et „Kava või projektiga võib kaasneda teatav selgelt ajutine väärtuse vähenemine, mida on võimalik täielikult tagasi pöörata, ehk teisisõnu on võimalik taastada alal lühikese aja jooksul kohane kaitsestaatus. Selle näiteks võib olla pinnasesse süvendi kaevamine, et viia maa-alune torujuhe üle ala nurga. Negatiivset mõju ala terviklikkusele ei oleks tingimusel, et ala häirimine on võimalik heastada. Tegevused, **millega hävitatakse püsivalt sellise elupaiga osa, mille olemasolu tõttu see ala kaitse alla võeti, tuleb määratlusest tulenevalt liigitada negatiivseteks**. Ala kaitse-eesmärke kahjustatakse selle hävitamise tõttu põhjalikult ja tagasipööramatult.“

¹⁹ Euroopa Kohtu kaasus c-258/11

<http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=136145&pageIndex=0&doclang=ET&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=1080948>

4. SUURE VÄINA PÜSIÜHENDUSE PLANEERIMINE MAAKONNAPLANEERINGU TASANDIL. SOOVITUSED JÄTKUTEGEVUSTEKS

4.1 SUURE VÄINA PÜSIÜHENDUSE ALTERNATIIVIDE PLANEERIMINE MAAKONNAPLANEERINGU TASANDIL

Natura-hindamise puhul tuleb olulise mõju hindamisel lähtuda sellest, et esikohal on looduskaitse eesmärgid. Euroopa Komisjoni poolt koostatud Natura käsiraamatus on öeldud: "Ala terviklikkus hõlmab ka ala ökoloogiliste funktsioonide terviklikku toimimist. Kui otsustamisel on, kas ala kahjustatakse või mitte, tuleks lähtuda üksnes ala kaitse-eesmärkidest" (Natura käsiraamat, jagu 4.6.3).

Lisaks tuleb arvestada eelnevas peatükis loetletud Euroopa Kohtu põhimõtete ning uurimus- ja hindamistulemustega, mis ei jõua veendumusele, et Natura aladele ja sealsetele kaitseväärtustele on välistatud pöördumatu negatiivne mõju.

Kava koostamise käigus läbi viidud KSH ja Natura hindamise ning uuringute tulemustest, samuti käesoleva eelhindamise käigus selgusid peamised Natura-alade kaitse-eesmärkidega vastuolus olevad aspektid kavandatava tegevuse puhul:

- Sild trassil II – vaatamata mitmetele erialastele eksperthinnangutele ei saa välistada Väinamere linnuala kaitse-eesmärkide mõjutamist peamiselt võimaliku barjääri loomise tagajärjel, mis võib tuua kaasa olulisel määral lindude kokkupõrked silla konstruktsioonidega. Samuti on võimalik barjääriefekti tekkimine viigerhülge (Väinamere loodusala kaitse-eesmärk) liikumisele.
- Tunnel trassil IIIT- Natura 2000 võrgustiku seisukohast väiksema eeldatava mõjuga ja tõenäoliselt seetõttu perspektiivsem alternatiiv. Ebaselge on mõju teke ja olulisus kaitstavale mere-elustikule (Väinamere loodusala kaitse-eesmärgid) seoses müra ja vibratsiooniga, kuna ei ole teada täpseid tehnilisi lahendusi. Võimalik on mõningane mõju eelkõige seoses ehituaegse mõjuga hülgepopulatsioonile. Täpsema tehnilise lahendusega on eeldatavalt võimalik vältida püsivaid häiringuid Natura kaitse-eesmärkidele. Linnuala kaitse-eesmärke tunneli rajamine ei mõjuta.

Võttes arvesse praeguseks välja kujunenud Natura hindamise praktikat tuleks võimalikult varajases hindamise etapis jõuda selgusele, missugused tegevuse alternatiivsed lahendused avaldavad negatiivset mõju Natura võrgustiku aladele ning kas on üldse lahendusena teostatavad. Suure väina Kava KSH käigus läbi viidud Natura hindamise tulemusena oleks pidanud silla variandi kõrvale heitma (välistama), kuna eksisteerisid teised alternatiivsed lahendused (eelkõige parandatud praamiühendus ja seejärel tunnel), mille puhul jõuti seisukohale, et leevendavate meetmeid rakendades negatiivne mõju pikas perspektiivis Natura aladele puudub. Silla alternatiivi puhul jäid erialaekspertid seisukohale, et kavandatav tegevus avaldab negatiivset mõju Natura kaitseväärtustele.

Kogu KSH hindamisprotsessis ja kõikide kriteeriumite alusel hindamisel tulnuks jätkata üksnes tunneli ja praamiühenduse stsenaariumitega ning nende alusel KSH eelistuse kujundama.

Vastavalt Natura hindamise juhisele²⁰, „on oluline mitte segi ajada Natura hindamisprotsessi osaks olevat alternatiivide hindamist KMH/KSH alternatiivide võrdlemise ja hindamise protsessiga. Kõiki kavandatava tegevuse alternatiive tuleb esmalt hinnata vastavalt Natura hindamise põhimõtetele ning selgitada välja tegevuse realiseerimise võimalikkus Natura hindamise seisukohast. See tähendab, et kavandatava tegevuse alternatiivide kaalumisel ei tohi mõju Natura kaitse-eesmärkidele ja terviklikkusele hinnata samaväärse tegurina teiste tegurite seas. Sellistel juhtudel tuleb kõigepealt kaaluda alternatiivide mõju Natura ala(de) kaitse-eesmärkide ja ala terviklikkuse säilimisele ning selle käigus leida alternatiivid, mille puhul oluline mõju Natura väärtustele on välistatud. Alles seejärel saab kaaluda nende alternatiivide mõju teistele teguritele (kus oluline mõju Natura 2000 alale on juba välistatud). Natura hindamise tulemusena võivad selguda alternatiivid, mille elluviimise olulisi negatiivseid mõjusid ei ole võimalik vältida, mis tähendab, et tegevusluba sellistele alternatiivsetele lahendustele ei saa anda või vastavat kava kehtestada. Seega on võimalik, et Natura hindamise tulemusena välistatakse mitmed kavandatava tegevuse alternatiivsed lahendused, millega ei ole otstarbekas KMH/KSH aruande koostamisel jätkata.“

Varasemas praktikas kui ka Kava KSH hindamise käigus on eksitud eelnimetatud põhimõtete vastu ning hinnatud alternatiivseid lahendusi ja kujundatud eelistus võttes arvesse kõiki KSH kriteeriumeid võrdväärsena.

Tuginedes olemasolevate erialaekspertide uuringutulemustele ja läbiviidud hindamistele puudub praeguseks lõplik veendumus, et silla lahendusel puudub mõju nii Väinamere loodus- kui linnuala kaitse-eesmärkidele. Mõju seisneb peamiselt asjaolus, et puudub info ja praktika, kuidas selliste sildade rajamine mõjutab viigerhülgepopulatsiooni peamiselt kasutusaegselt (barjääriefekt). Lisaks tõenäoline mõju linnustikule seoses kokkupõrke- ja hukkumisohuga.

Seega, antud juhul eksisteerivad alternatiivsed lahendused, mille korral on võimalik tagada leevendatavaid meetmeid rakendades Natura ala kaitse-eesmärgid (nt tunnel).

Natura 2000 võrgustiku tagamise üldine eesmärk on LoD tulenevalt säilitada või vajadusel taastada üle-euroopaliselt ohustatud liikide ja elupaikade soodne seisund. Kui võtta arvesse eelnevalt teostatud uuringu tulemusi nt viigerhüljest kohta kui Väinamerel leiduvate viigerhüljeste hetke seisundit, siis tuleb pigem tegeleda nimetatud liigi säilitamise ja soodsa seisundi tagamise ning nende jaoks soodsate elupaiganõudluste tagamisega, mistõttu on teadaoleva info valguses ebarealistlik, et silla alternatiivse lahenduse puhul jõuaksid liigiekspertid muule järeldusele ja välistaksid kahtlused negatiivse mõju avaldumise osas kaitstavale liigile.

Kavandatava tunneli variandi puhul kaasnevad potentsiaalsed mõjufaktorid on eelkõige soetud ehitusetapiga, nagu ehitusaegne müra, vibratsioon ja heljumi taseme suurenemine veemassiivis. Tegemist on eeldatavasti lühiajaliste mõjudega, mis püsivalt ei kahjusta kaitstavaid liike ja elupaikasad. Tunneli edasise arenduse etappides detailsema informatsiooni selgumisel tuleb uuesti kaaluda võimalikku mõju kaitstavate väärtustele

²⁰ Juhised Natura hindamise läbiviimiseks loodusdirektiivi artikli 6 lõike 3 rakendamisel Eestis, MTÜ Eesti Keskkonnamõju Hindajate Ühing 2013, lk 66

ning vajadusel välja töötada liigi ja elupaiga pikaajalist kaitset tagavad leevendavad meetmed .

LoD artikli 6 lõike 4 sätestab ka kahjustavate tegevuste korral erandi tegemise põhimõtted: Natura 2000 võrgustiku ala kahjustada võivaks tegevuseks võib Vabariigi Valitsus anda nõusoleku vaid siis, kui alternatiivsete lahenduste puudumisel on seda kava või projekti vaja ellu viia avalikkuse jaoks esmatähtsatel tungivatel põhjustel, sealhulgas sotsiaalsel või majanduslikku laadi põhjustel.

Erandite korral rakenduvad järgmised tingimused:

- Esimeseks tingimuseks on alternatiivide puudumine, kusjuures alternatiivide võrdlusparameetrid peavad seonduma ala kaitse-eesmärkide ja et selles etapis ei tohi kasutada muid, eelkõige majanduslikke kriteeriume (KOMISJON V. Luxemburg – C – 239/04²¹ – erandeid tuleb seal juures kitsendavalt tõlgendada, s.t LoD-ga seatakse looduskaitse eesmärgid ettepoole sotsiaal-majanduslikest eesmärkidest.
- Teiseks tingimuseks on see, et kava või projekti elluviimist tingivad mingid imperatiivsed ja erakordselt tähtsad avalikud huvid (*imperative reasons of overriding public interest*).
- Kolmandaks tingimuseks on kõigi kohaste hüvitusmeetmete võtmine.

Siinjuures on oluline, et ei tohi asuda rakendama järgnevaid tingimusi, ilma eelnevaid analüüsimata.

Lähtuvalt eelnevast hindamistest, sh mitmetest Kava käigus läbiviidud uuringutest ja eksperthinnangutest ning arvestades Natura hindamise põhimõtteid, Euroopa Kohtu poolt paika pandud kriteeriume ja ettevaatusprintsipi rakendamist on silla variandi realiseerumine ebarealistlik.

Tunnel trassil IIIT on käesoleva Natura eelhindamise tulemusel Natura 2000 võrgustiku seisukohast eelistatavam (perspektiivsem, kuna eeldatavalt tehniliste lahendustega on võimalik välistada pöördumatu mõju Natura võrgustiku aladele) ja väiksemate keskkonnamõjudega kui sild trassil II.

Käesolevas töös on läbi viidud Suure väina püsiühenduse alternatiivsete variantide (silla ja tunneli) Natura eelhindamine maakonnaplaneeringu täpsusastmes võttes arvesse kõiki eelnevalt läbi viidud uuringuid ja hindamistulemusi. Hindamine läbis esimese, eelhindamise etapi, kus jõuti objektiivse hindamise tagajärjel tulemusele, et kahest kavandatavast püsiühenduse alternatiivist (sild trassil II ja tunnel trassil IIIT) on eelistatavam tunneli variant, mille realiseerimisega on välistatud negatiivse mõju tekkimine Väinamere linnualale ja suure tõenäosusega ka loodusala rakendades vajalikke tehnilisi lahendusi võimalike mõjude vältimiseks. Tunneli rajamisega ei kaasne kahjulikku mõju Natura 2000 ala terviklikkusele. Silla alternatiivi realiseerimisel ei leidu piisavalt üheseid teaduslikke põhjendusi, mis lubaksid objektiivse hindamise ja eelnevalt läbi viidud uuringute tulemusel jõuda järeldusele, et see ei too endaga kaasa negatiivset mõju Natura võrgustiku alade kaitse-eesmärkidele. Suure väina Kava KSH hindamisel käsitleti lisaks parandatud praamiühenduse alternatiivset lahendust, mille mõju Natura aladele oli samuti minimaalne. Osaliselt on viimati nimetatud varianti asunud rakendama.

²¹ Euroopa Kohtu kaasus C-239/04

<http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=63931&pageIndex=0&doclang=ET&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=28256>

Kõrgema astme strateegilistel planeerimisdokumentidel, nagu ka käesolev maakonnaplaneeringu tasand, on üldine iseloom ning sellest tulenevalt madal täpsusaste, mis ei võimalda Natura hindamist teostata samas täpsusastmes kui projektide Natura hindamise korral ehk jõuda järeldusele, et kavandatava tegevuse elluviimisega on oluline negatiivne mõju välistatud. Strateegiliste planeerimisdokumentide üldised suunad tuleb veelkord täpsustada tulevikus madalama taseme detailplaneeringute või projektidega. Praeguseks läbi viidud uuringutulemuste alusel puudub kindlus negatiivse mõjude avaldumise või nende mitte avaldumise osas eelkõige silla alternatiivi puhul kui ka tunneli lahenduse osas. Detailplaneeringu ja projekti etappides on eeldatavalt teada täpsemad ehitusmahud ning tehnoloogiad, siis sellest tulenevalt on võimalik täpsem mõjude prognoosimine ja hindamine.

4.2 SOOVITUSED JÄTKUTEGEVUSTEKS

Võttes arvesse välja kujunenud Natura hindamise praktikat ja Euroopa Kohtu kujunenud seisukohti, võib väita, et läbi viidud hindamise põhjal ei saa välistada lõplikult kummagi püsiühenduse alternatiivi elluviimisel negatiivse mõju tekkimist Natura 2000 Väinamere linnu- ja loodusalale. Käesolevaks hetkeks läbi viidud uuringute ja hindamiste tulemusena võib väita, et kahest kavandatavast püsiühenduse alternatiivist (sild trassil II ja tunnel trassil IIIT) on realistlikum ja eelistatavam tunneli variant, mille realiseerimisega on välistatud negatiivse mõju tekkimine Väinamere linnualale ja suure tõenäosusega ka loodusalale rakendades vajalikke tehnilisi lahendusi võimalike mõjude vältimiseks. Juhul, kui tullakse välja uute ja täpsemate tehniliste lahendustega silla ja/või tunneli variandi puhul ning viiakse läbi ja koondatakse täiendavaid loodusuuringuid, on vajalik hinnata uuesti mõju Natura väärtustele planeerimise järgnevatel etappidel, sealjuures uue info valguses liikuda hindamisega asjakohase hindamise ja järgmistesse etappidesse (leevendavad meetmed, erandi tegemise kaalumise jne):

Sild	Tunnel
Kavandatava tegevuse detailne informatsioon (tehnilised lahendused, ehitusviisid, ehitusmahud, kasutatav tehnika, liikluskoormused jms)	
Kavandatava tegevuse ehitus- kui kasutusaegse tegevuse mõju hindamine. Vajalik lisauuringud ja/või eksperthinnangute põhine mõju hindamine mereimetajatele (viigerhülgele). Mõju hindamisel vajalik koondada analoogsete projektide puhul olemasolev maailmapraktika.	Täpsustunud informatsiooni valguses tunneli ehitusaegsete mõjude kaalumise mereimetajatele, vajadusel meetmete väljatöötamine mõju vähendamiseks.
Kavandatava tegevuse täpse info olemasolul on vajalik lisauuringud ja/või eksperthinnangute põhine mõju hindamine linnustikule. Mõju hindamisel vajalik koondada analoogsete projektide puhul olemasolev maailmapraktika.	-

KOKKUVÕTE

Käesolevas töös on läbi viidud Suure väina püsiühenduse alternatiivsete variantide (silla ja tunneli) Natura eelhindamine maakonnaplaneeringu täpsusastmes võttes arvesse kõiki eelnevalt läbi viidud uuringuid ja hindamistulemusi. Hindamine läbis esimese, eelhindamise etapi, kus jõuti objektiivse hindamise tagajärjel tulemusele, et kahest kavandatavast püsiühenduse alternatiivist (sild trassil II ja tunnel trassil IIIT) on realistlikum ja **eelistatavam tunneli variant, mille realiseerimisega on välistatud negatiivse mõju tekkimine Väinamere linnualale ja suure tõenäosusega ka loodusalale rakendades vajalikke tehnilisi lahendusi võimalike mõjude vältimiseks.** Lisaks tunnelile (ja sillale) käsitleti püsiühenduse Kava hindamisel ühe alternatiivse stsenaariumina parandatud praamiühendust, mille eeldatav mõju Natura ala(de)le oli kõige minimaalsem.

Silla alternatiivi hindamisel leiti aga mitmeid aspekte, mille mõju jäi ebaselgeks või leiti suure tõenäosusega olulise negatiivse mõjuga olevat. **Seega, ei leidu praeguseks piisavalt üheseid teaduslikke põhjendusi, mis lubaksid objektiivse hindamise tulemusel jõuda järeldusele, et kavandatava tegevuse alternatiivse lahenduse - silla, puhul on välistatud negatiivne mõju Natura võrgustiku kaitse-eesmärkidele.**

Võttes arvesse praeguseks välja kujunenud Natura hindamise praktikat tuleks võimalikult varajases hindamise etapis jõuda selgusele, missugused tegevuse alternatiivsed lahendused avaldavad negatiivset mõju Natura võrgustiku aladele ning kas on üldse lahendusena teostatavad. Suure väina Kava KSH käigus läbi viidud Natura hindamise tulemusena oleks pidanud silla variandi kõrvale heitma (välistama), kuna eksisteerisid teised alternatiivsed lahendused (eelkõige parandatud praamiühendus ja seejärel tunnel), mille puhul jõuti seisukohale, et leevendavate meetmeid rakendades negatiivne mõju pikas perspektiivis Natura aladele puudub. Silla alternatiivi puhul jäid erialaeksperdid seisukohale, et kavandatav tegevus avaldab negatiivset mõju Natura kaitseväärtustele. **KSH hindamise käigus on eksitud eelnimetatud põhimõtete vastu ning hinnatud alternatiivseid lahendusi ja kujundatud eelistus võttes arvesse kõiki KSH kriteeriumeid võrdväärsena.**

Üks Natura hindamise põhimõtteid on, et strateegilise planeerimisdokumendi ja selles kavandatavate tegevuste elluviimine ei tohi Natura 2000 võrgustiku loodusväärtusi kahjustada. Tegevuste rakendajal tuleb igakordselt kaaluda võimalikku negatiivset mõju Natura 2000 võrgustiku alale ja vajadusel algatada vastav keskkonnamõju hindamise menetlus ning viia läbi Natura hindamine. Sellest tulenevalt võib öelda, et kuigi tunneli alternatiiv on Natura eelhindamise kohaselt eelistatav, ei saa kummagi alternatiivi puhul maakonnaplaneeringu täpsusastmes läbi viidud hindamist pidada piisavaks, et teha lõplikke järeldusi. **Püsiühenduse alternatiividega kaasnevat mõju avaldumist ja ulatust pole praeguste hindamistega piisavalt tõendatud, seega juhul, kui tulla välja uute ja täpsemate tehniliste lahendustega silla ja/või tunneli variandi puhul ning viiakse läbi ja koondatakse täiendavaid loodusuuringuid, on vajalik hinnata uuesti mõju Natura väärtustele uuesti planeerimise järgnevatel etappidel.**

Natura 2000 võrgustiku tagamise **üldine eesmärk on LoD tulenevalt säilitada või vajadusel taastada** üle-euroopaliselt ohustatud liikide ja elupaikade soodne seisund. Kui võtta arvesse eelnevalt teostatud uuringu tulemusi nt viigerhüljest kohta kui Väinamerel

leiduvate viigerhüljeste hetke seisundit, siis tuleb pigem tegeleda nimetatud liigi säilitamise ja soodsa seisundi tagamise ning nende jaoks soodsate elupaiganõudluste tagamisega, mistõttu on **teadaoleva info valguses ebarealistlik, et silla alternatiivse lahenduse puhul jõuaksid liigiekspandid praegusest muule järeltulele ja välistaksid kahtlused negatiivse mõju avaldumise osas kaitstavale liigile.**

KASUTATUD KIRJANDUS

“Sõitjate ja veoste üle suure väina perspektiivse korraldamise kava”. WSP, 2011

http://mnt.ee/public/keskkonnakaitse/PLAN_November_EST_FINAL.pdf

“Sõitjate ja veoste üle suure väina perspektiivse korraldamise kava keskkonnamõju strateegilise hindamise aruanne” WSP, 2011

http://mnt.ee/public/saaremaapysiyhendus/suur_vain_ksh_aruanne_heakskiidmiseks_est_2011-05-31.pdf

Leito, A. Sõitjate ja veoste üle Suure Väina veo perspektiivse korraldamise kava koostamine ja keskkonnamõtjude strateegiline hindamine. Linnustiku uuring. Märts 2010.

Jüssi, I. Sõitjate ja veoste üle Suure Väina veo perspektiivse korraldamise kava koostamine ja keskkonnamõtjude strateegiline hindamine. Hüljeste uuring. Aprill 2010.

R. Yrjölä. Täiendav hinnang Suure Väina liiklusühenduse variantide mõju kohta EL Linnu- ja Loodusdirektiiviga kaitstud lindudele ja viigerhüljestele.

Ellermaa, M. „Sõitjate ja veoste üle Suure Väina veo perspektiivse korraldamise kava“ keskkonnamõtjude strateegilise hindamise (KSH) Natura hinnangu lõppjäreliduste analüüs. Jaan 2012

Expert opinion about assessments of impacts of the Suur Strait connection variants to the Baltic Ringed seal *Phoca hispida bottnica*, Valdis Pilāts, 2012.

Keskkonnaministeerium 2005. Natura 2000 alasiliselt mõjutavate kavade ja projektide hindamine. Loodusdirektiivi 92/43/EMÜ artikli 6 lõigete 3 ja 4 tõlgendamise metoodilised juhised.

Aunapuu, A., Kutsar, R. Juhised Natura hindamise läbiviimiseks loodusdirektiivi artikli 6 lõike 3 rakendamisel Eestis. Tartu-Tallinn 2013.

EELIS andmebaas: <http://loodus.keskkonnainfo.ee/w5/>

Euroopa Kohtu kaasus C-127/02;

<http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=49452&pageIndex=0&doclang=ET&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=1712004>

Euroopa Kohtu kaasus C-258/11;

<http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=136145&pageIndex=0&doclang=ET&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=1080948>

Euroopa kohtu kaasus C-43/10

<http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=126642&pageIndex=0&doclang=ET&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=188799>

Euroopa kohtu kaasus C-182/10

<http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=126642&pageIndex=0&doclang=ET&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=188799>

Euroopa kohtu kaasus C-521/12

<http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=152343&pageIndex=0&doclang=ET&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=188799>

Euroopa Kohtu kaasus C-239/04

<http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=63931&pageIndex=0&doclang=ET&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=28256>

4. SAARE MAAKONNA RUUMILISE ARENGU ANALÜÜS

Sissejuhatus

Käesolev analüüs on koostatud Vabariigi Valitsuse korralduse 18.07.2013 nr 337 p 1 alusel algatatud Saare maakonnaplaneeringu koostamise raames. Vastavuses planeeringu lähteseisukohtadega on käsitletud kahte põhilist teemat: planeeritava ala senise arengu põhijooni ja edasise arengu suundumusi. Töö tugineb olemasolevatele avalikult kättesaadavatele andmeallikatele ja kohapealsele teadmisele, täiendavaid uurimistöid uute andmete saamiseks ette ei võetud.

Käsitleda püüti kõiki olulisi peale praeguse maakonnaplaneeringu kehtestamist aastatel 2000-2013 toimunud arenguid. Kõigi käsitletud teemade puhul polnud see arvulise andmestiku ebaühtluse tõttu ühesuguse täpsusega võimalik. Loodetavasti on siiski õnnestunud esile tuua peamised toimunud nihked ja tulevikku ulatuvad trendid ning selle töö tulemustest on abi uue planeeringulahenduse väljatöötamisel ning põhjendamisel.

Töö on koostatud Saare Maavalitsuse tellimusel Tallinna Ülikooli Eesti Tuleviku-uuringute Instituudis. Lepingu täitja oli projektijuht Aado Keskaik. Kõik originaaljoonised koostas Tambet Kikas. Koostajad tänavad meeldiva koostöö ja osutatud abi eest Saare Maavalitsuse arengu ja planeeringuosakonna juhatajat Agne Peetersood.

1. Planeeritava ala ruumilise arengu põhijooned

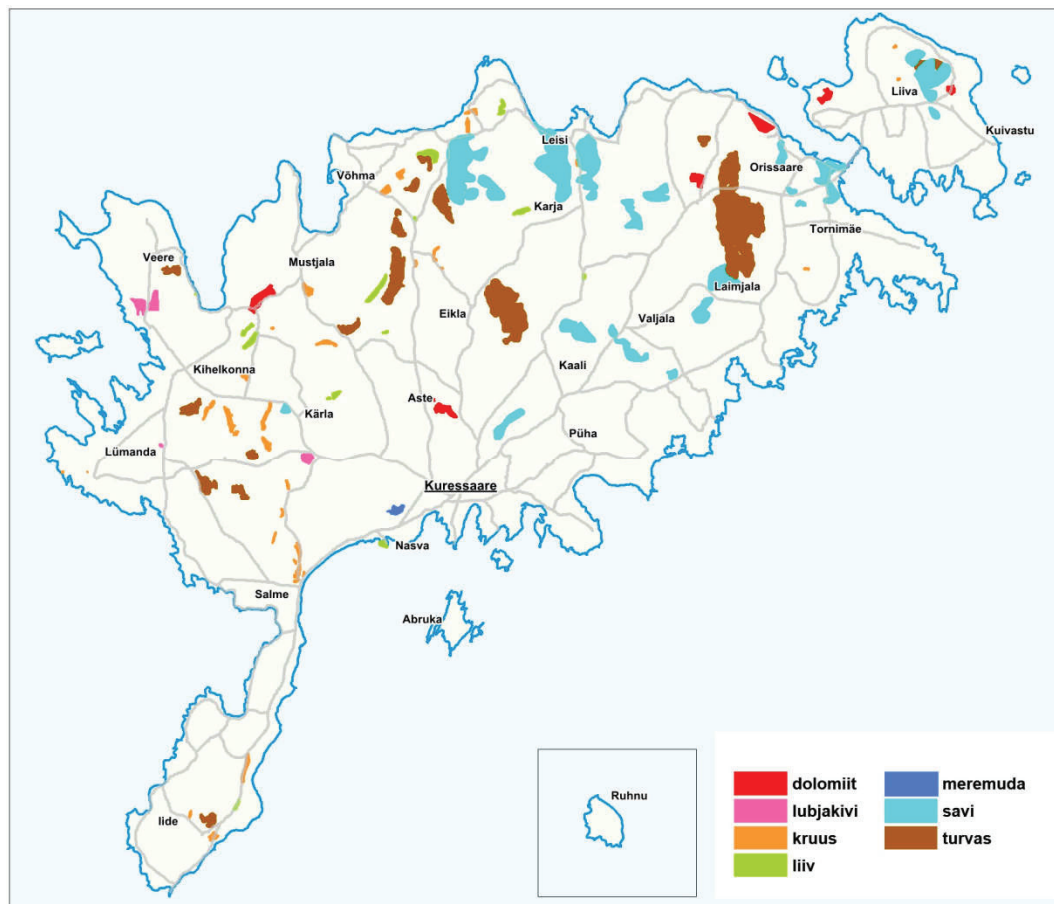
1.1. Looduskeskkond

1.1.1. Geoloogia, maavarad

Saare maakond asetseb Siluri pae avamuse vööndis. Paekivist aluspõhjal esineb mitmekesisist Kvaternaari pinnakatet, mis moodustab nüüdisaegse reljeefi. Osa nii aluspõhja kui pinnakatte ainest kujutab endast maavarasid. Maavara on looduslik kivim või setend, mille omadused või mille lasundi lasumistingimused vastavad maavara jaoks kehtestatud nõuetele ning mille lasund või selle osa on keskkonnaregistris arvele võetud. Ruumilise arengu kavandamise seisukohalt maakonnatasandil võivad olla olulised maavarade maardlate paiknemine, nende kasutatavus ja varustuskindluse tagamine.

Maavarade tootmine ning asustuse, tootmise ja taristu arendamine on potentsiaalselt konfliktised. Maardlate paiknemine võib piirata asustuse ja infrastruktuuri arendamist kuna maapõueseaduse järgi ei tohi ehitustegevusega halvendada ligipääsu maardlale. Saaremaa asustus on aga küllalt hõre, maardlad paiknevad hajusalt (joonis 1) ja viimasel paarikümnel aastal on leitud aktiivse elamualade arenduse aladeks piisavalt võimalusi väljaspool neid. Teiselt poolt pole teravalt esile tõusnud ka mäetööde negatiivne keskkonnamõju, sest olemasolevad aktiivsed mäeeraldised paiknevad asustusest eemal, survet uusi avada asulate vahetus läheduses pole olnud. Seni on tuvastatud potentsiaalne konflikt maardlatele ligipääsu tagamise ja muu tootmise vahel vaid tuuleenergeetika

Joonis 1. Maardlad, 2014

Allikas: Keskkonnaregister

teemaplaneeringu koostamise käigus, kus ulatuslikud savimaardlad on takistuseks tuuleparkide kavandamisele asutusest eemal asuvates kohtades.

Saare maakonnas on esiplaanil maavarade varustuskindluse küsimused. Siin leidub mõningaid maavarasid Eesti mastaabis märkimisväärses koguses. Nt on siin ligi ¼ riigi keraamikasavi, 1/3 meremuda, 1/5 tehnoloogilise ja viimistlusdolokivi ning 1/8 ehituskruusa varudest. Kuivõrd aga keraamikasavi maakonnas praegu üldse ei kasutata ja ka meremuda (ravimudana) kaevandatakse vähestes kogustes, on esmatähtis käsitleda ehitusmaavarade ja turba kasutamist.

Turba, meremuda, lubjakivi ja dolokivi tootmiseks on kasutusel vähene hulk maardlaid. Liiva ja kruusa

Tabel 1. Saare maakonna aktiivsete mäeeraldistega maardlad 2012. a lõpuks

Maavara	Kasutusel maardlad
Turvas	Koigi, Piila, Pelisoo
Meremuda	Mullutu-Suurlahe
Lubjakivi	Lümända-Mõisaküla, Kogula
Dolokivi	Kaarma, Kopli, Selgase (Mustjala), Tagavere
Liiv	Kõõru, Lagenõmme, Meiuste, Ooremaa, Pamma, Pammana, Tõrise, Varkja, Viieristi, Mirje, Tikka
Kruus	Karujärve, Kingli, Lagenõmme, Ooremaa, Pammana, Päelda, Tikka, Tomba, Tõrise, Varkja, Viieristi

Allikas: Eesti Vabariigi 2012. aasta maavaravarude koondbilansid

kaevandatakse rohkemates maardlates (tabel 1).

Lähikümneandite maavarade kasutamise ja nende varustuskindluse seisukohast on oluline käsitleda eelkõige olemasolevate mäeeraldiste piisavust suhestades nende jääkvaru ammutamiskiirusega. Olemasolevate mäeeraldiste aktiivne tarbevaru on võrreldes aastaste kaevandamismahtudega kõigi maavarade osas küllalt suur (tabel 2).

Tabel 2. Saare maakonna mäeeraldiste 2012. a lõpu aktiivse koondvaru prognoositav jätkuvus aastates maavaraliikide kaupa

Maavara liik	Mäeeraldiste aktiivne jääkvaru 31.dets 2012	Keskmine aasta kaevandamismaht 2008-2012	Jääkvaru ammendamise arvestuslik jätkuvus aastates
Vähelagunenud turvas, tuhat tonni	151,6	8,8	17
Hästilagunenud turvas, tuhat tonni	1129,3	5,6	202
Ehitusliiv, tuhat m ³	1129	19,6	57
Ehituslubjakivi, tuhat m ³	1856,8	41,6	45
Tsemendi- ja tehnoloogiline lubjakivi, tuhat m ³	26,7	0,1	318
Ehitusdolokivi, tuhat m ³	304,0	6,4	48
Tehnoloogiline ja viimistlusdolokivi, tuhat m ³	984,1	6,9	142
Ehituskruus, tuhat m ³	2807,4	133,3	21
Meremuda, tuhat tonni	50,8	0,1	847

Allikas: Eesti Vabariigi 2012. aasta maavaravarude koondbilansid, Statistikaamet, oma arvutused

Avalik huvi on maakonna tasandil eelkõige nende ehitusmaavarade varustuskindluse vastu, mida tarbitakse kohapealses elamu- ja tee-ehituses suurtes mahtudes ning mida ei tasu majanduslikult kaugelt vedada. Need on liiv, kruus ning ehitusdolokivi ja –lubjakivi, mille normaalseks varustuspiirkonnaks peetakse kuni 50 km kaevandamiskohast. Lähtudes rusikareeglist, et varustuskindlus on rahuldav, kui maavara jätkub 15 aastaks ja see on puudulik alla kümneaastase jätkuvuse korral, siis on Saare maakonna praeguste liiva ning ehitusdolokivi ja –lubjakivi aktiivne jääkvaru nii suur, et olulist avalikku huvi lähema 20 aasta jooksul uusi mäeeraldise avada ei peaks olema.

Ammu tuntud probleemiks on aga, et maakonna idaosas on ehitusmaavarasid vähe ja saarelise isoleerituse tõttu pole võimalik neid soodsama hinnaga ka naabermaakondadest saada. Seega tuleb neid sinna kaugemalt vedada. Kuivõrd ehitusdolokivi ja –lubjakivi on võimalik ka Saare maakonna idaosas toota, siis oleks mõistlik ka siinset varu rohkem kasutusele võtta.

Kruusa puhul on ette näha vajadust hakata mõne aasta pärast uusi mäeeraldise ette valmistama. Kahjuks kruusamaardlaid Ida-Saaremaal ja Muhus pole, nii et seda materjali tuleb sinna ka edaspidi vedada suhteliselt kaugelt.

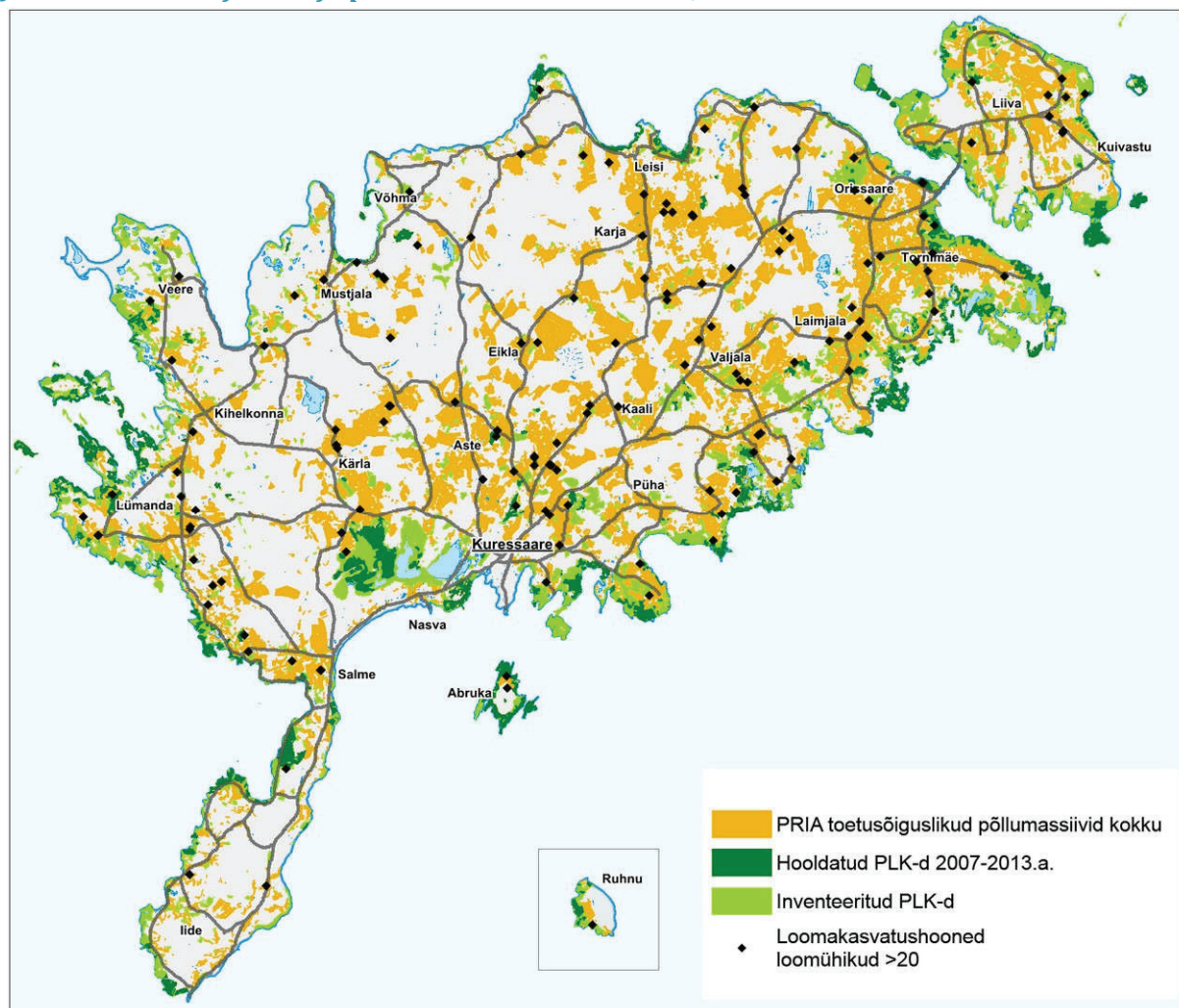
1.1.2. Maismaa elukooslused ja maakasutus

Loodusliku suhtesiooni tulemusena oleks elupaikadeks Lääne-Eesti saarestikus kuusikud, männi- ja heitlehised segametsad, kadastikud, rannaniidud, sood ja rabad. Lääne-Eesti saartel on kujunenud aga viimaste aastatuhandete põllu- ja metsamajandusliku looduskasutuse tagajärjel välja taimkate, kus selle puhtlooduslikke tüüpe on säilinud suhteliselt vähe. Põllumaade kõrval olid veel 20. sajandi

keskel majanduslikus kasutuses suured maa-alad looduslike heina- ja karjamaadena, kus kujunesid välja poollooduslikud kooslused – loopealsed (looniidud), rannaniidud, puisniidud, puiskarjamaad jt.

Tänapäevane maastikupilt, kus suur on metsa osatähtsus ja omaaegseid poollooduslikke kooslusi on suhteliselt vähe säilinud ja neid majandatakse nõrgalt, kujunes välja 20. sajandi teisel poolel (joonis 2). Sellest saadik on taimkatte üldine muster vähe muutunud. Seda näitavad ka aastate 1990. ja 2006. a satelliidifotode alusel kaardistatud maakattetüüpide suhtelise osakaalu muutused (tabel 3), mis jäävad üldjuhul alla ühe protsendipunkti.

Joonis 2. Põllumajandus ja poollooduslikud kooslused, 2013

Allikas: PRIA, Põllumajandusuuringute Keskus

Tabel 3. Maakattetüübid Saare maakonnas, 1990 ja 2006

Maakattetüüp	1990		2006		Muutus 1990-2006	
	km ²	%	km ²	%	km ²	protsendi- punkti
Hoonestatud alad	15,0	0,5	18,2	0,6	3,2	0,1
Tööstus- ja/või kaubandusterritooriumid	7,1	0,2	4,9	0,2	-2,2	-0,1
Sadamad	1,4	0,0	0,8	0,0	-0,6	0,0
Lennuväljad	2,6	0,1	1,9	0,1	-0,6	0,0
Karjäärid	3,8	0,1	1,7	0,1	-2,1	-0,1
Asula haljasalad	0,3	0,0	1,1	0,0	0,8	0,0
Niisutuseta haritav maa	200,3	6,8	215,6	7,3	15,3	0,5
Puuvilja- ja marjaaiad	0,5	0,0	0,3	0,0	-0,2	0,0
Karjamaad	268,7	9,2	225,0	7,6	-43,7	-1,5
Kompleksmaaviljelus (haritavat maad > 75)	99,5	3,4	111,7	3,8	12,2	0,4
Põllumajanduslik maa (<75) loodusliku taimkatte osalusega	235,4	8,0	270,3	9,2	34,9	1,2
Heitlehised lehtmetsad	503,6	17,2	515,4	17,5	11,8	0,4
Okasmetsad	667,6	22,8	642,2	21,8	-25,4	-0,9
Segametsad	335,9	11,5	367,7	12,5	31,8	1,1
Looduslikud rohumaad	59,1	2,0	57,9	2,0	-1,2	0,0
Loopealsed põõsastikud, nõmm, nõmmraba	110,9	3,8	111,1	3,8	0,2	0,0
Mererand, liivaluited, liivikud	25,8	0,9	20,0	0,7	-5,8	-0,2
Hõreda taimkattega alad	4,2	0,1	3,0	0,1	-1,2	0,0
Veekogud	28,6	1,0	25,3	0,9	-3,2	-0,1
Rannikulaguunid	4,0	0,1	3,9	0,1	-0,1	0,0
Meri ja ookean		0,0		0,0	0,0	0,0
Üleminekulised metsaalad mineraalmaal	208,4	7,1	191,0	6,5	-17,4	-0,6
Üleminekulised metsaalad soodes	23,7	0,8	25,8	0,9	2,1	0,1
Kalda- ja rannikuroostikud	104,0	3,5	103,5	3,5	-0,6	0,0
Lagedad madal- ja siirdesood	12,4	0,4	13,0	0,4	0,5	0,0
Lagedad rabad puhmaste ja üksikute puudega	1,4	0,0	1,2	0,0	-0,2	0,0
Turbavõtualad	8,9	0,3	8,8	0,3	-0,1	0,0

Allikas: Keskkonnaagentuur, CORINE (Coordination of Information on the Environment) programmi andmed

Saare maakonna territooriumil katastrisse kantud 258 038 ha maast on maatulundusmaa sihtotstarve 94% (2012). Nihe on toimunud põllumajanduslikus maakasutuses. Põllumajandusmaana on arvel 54 734 ha (2010), sellest 34% põllumaa ja 64% püsirohumaad. Võrreldes 2000. a oli põllumaa pind kümne aastaga kahanenud ligi 7000 ha, kuid püsirohumaad pind kasvanud 14 000 ha võrra (tabel 4). Põllumajandusliku maakasutuse suurenemine ja selles püsirohumaade osakaalu kiire kasv on suurel määral seotud EL põllumajandus- ja keskkonnapoliitika rakendamisega, sh eriti poollooduslike koosluste taastamise ja hooldamisega.

Tabel 4. Põllumajandusmaa Saare maakonnas, 2001 ja 2010, ha

	2001	2010	Muutus	2010. a võrreldes 2001. a, %
Põllumajandusmaa kokku	47890	54734	6844	114%
Põllumaa	26110	19653	-6457	75%
Viljapuu- ja marjaaiad	52	76	24	146%
Puukoolid	1	2	1	200%
Püsirohumaad	20841	34886	14045	167%
Puu- ja köögiviljaaiad oma tarbeks	886	117	-769	13%

Allikas: Statistikaamet

Poollooduslikud kooslused, mida on Saare maakonna territooriumist umbes 22 600 ha e 9% on Lääne-Eesti saarte loodusrikkuse säilitamise seisukohalt on erilise tähtsusega. Põhiliselt just nende säilitamiseks on kehtestatud maismaal asuvad NATURA 2000 elupaigatüüpide hoiualad, mille kogupindala on ligikaudu 31 000 ha. Väärtuslikumateks poollooduslikeks kooslusteks (Natura elupaigatüüpideks) Lääne-Eesti saarte maismaal on rannaniidud, lood ja puisniidud. Kuna rannaniidud ja lood on suures osas rannikul, siis moodustavad hoiualad seal pikki vööndeid. Natura-alade taastamist ja hooldamist ekstensiivse karjatamise ning niitmise toetatakse riigi poolt rahaliselt. Poollooduslike koosluste majandamine on selle tulemusel kiiresti kasvamas. 2011. a seisuga oli majandamises ligi kolmandik Saare maakonna poollooduslikest kooslustest (tabel 5).

Tabel 5. Poollooduslikud kooslused Saare maakonnas, 2013, ha

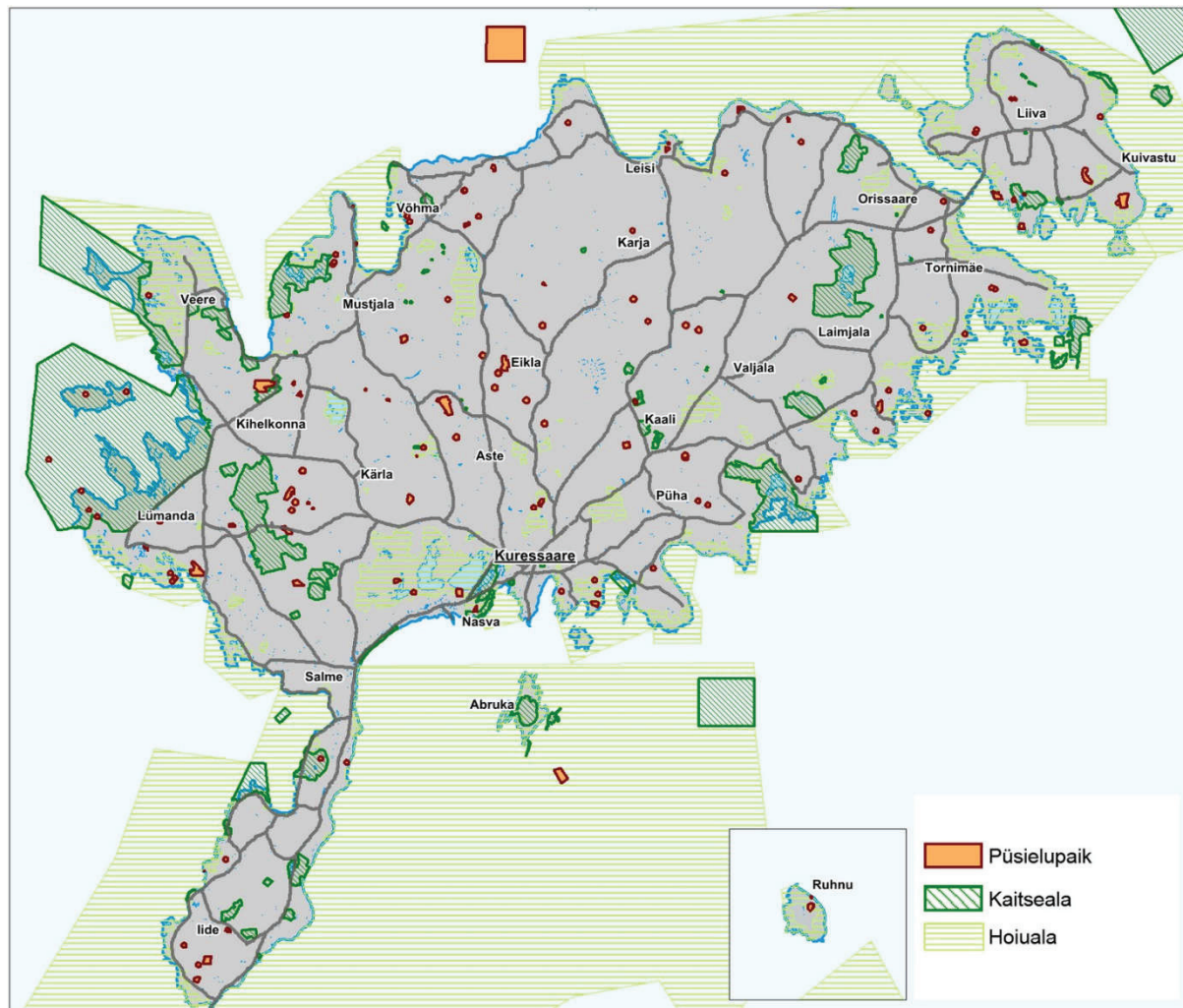
Pindala	
Poollooduslike kooslusi kokku	22596,7
Sh rannaniidud	6864,8
Sh lood	4915,8
Sh puisniidud	1220,2
Majandatavad poollooduslikud kooslused 2011	6982,6
Majandatavad poollooduslikud kooslused 2010	6532,6
Majandatavad poollooduslikud kooslused 2009	5256,1

Allikas: Keskkonnaameti andmebaasi alusel.

Hoiualade kehtestamine ja poollooduslike koosluste kasvav hooldamine ongi peamised Saare maakonna maismaa elusloodust puudutavad nihked peale 2000. a.

1999. a paiku oli Saare maakonnas kaitsealust territooriumi maismaal u 13000 ha e 5 % maakonna pindalast. 2013. a lõpu seisuga on Keskkonnaagentuuri andmeil Saare maakonnas kaitstavaid alasid (erinevate kategooriate kaitsealad, hoiualad ja püsielupaigad) kokku 54180 ha e 19% maakonnast (vt ka joonis 3).

Joonis 3. Kaitstavad loodusalad, 2014

Allikas: EELIS

Hoiualade kaitsereežiim välistab seal märkimisväärse arendustegevuse. Reaalselt mõjutab see eelkõige rannikualasid, kus on surve puhkeasustuse laienemisele.

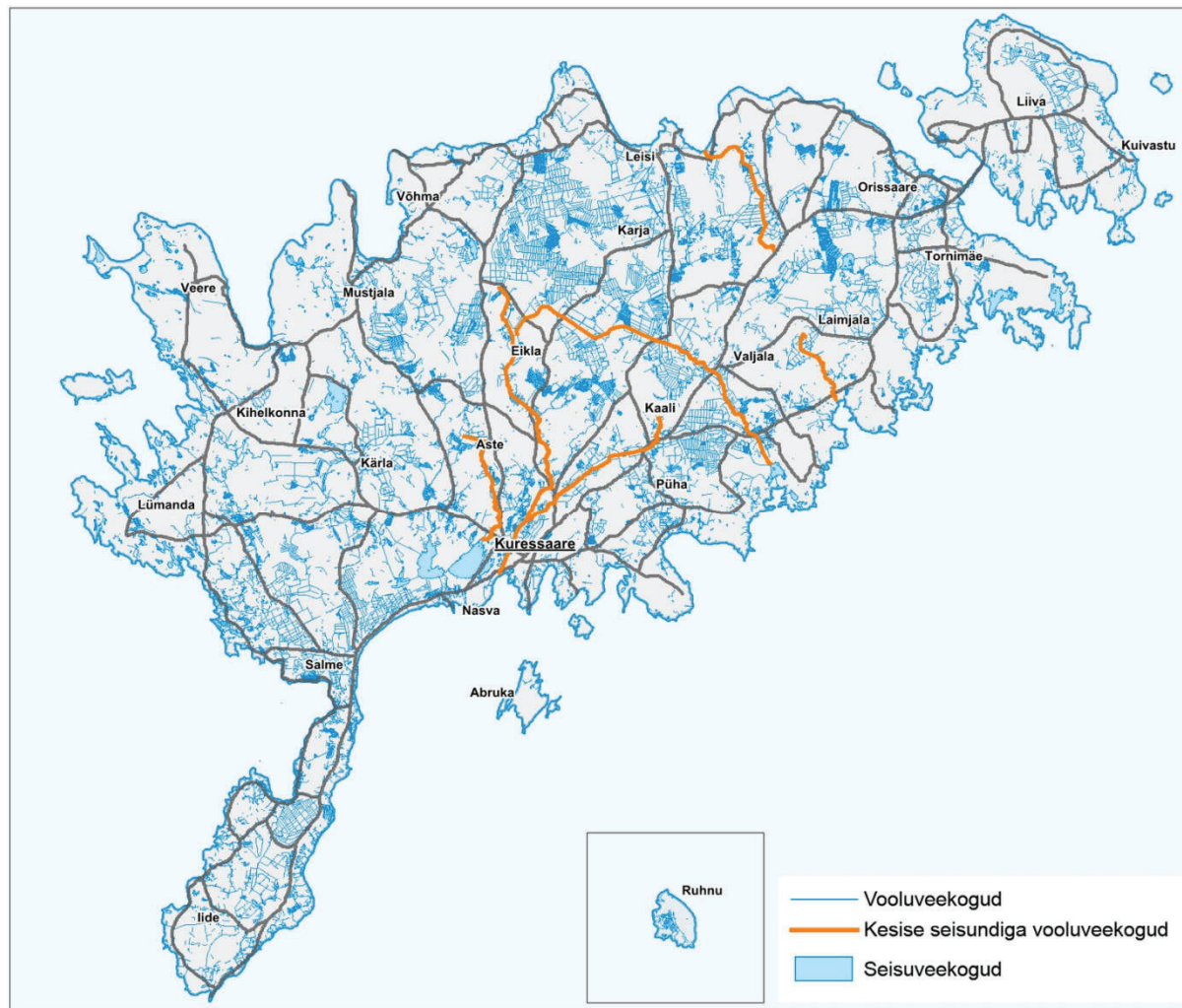
1.1.3. Veekogud

Saare maakonna tänapäevase pinnavee võrgustiku ja selle hüdroloogia kujunemises on olnud oluline osa inimtegevusel. Enamik voolusänge (ligi 90%) on süvendatud, õgvendatud, läbi kaevatud või on rajatud uued kraavid. Viimase paarikümne aasta vältel pole pinnavee võrgustik muutunud.

Pinnaveekogumite ökoloogilise seisundi hinnang aastast 2009 on Lääne-Eesti veemajanduskava järgi valdavalt hea (joonis 4). Kesise ökoloogilise seisundiga on üksikud vooluveekogud (Põduste, Laugi, Võlupe, Maadevahe, Löve jõed, Irase peakraav) ning Koigi järv. Enamiku neist seisund on osalt kesine seoses omaaegse maaparanduse – voolusängi õgvendamise või veetaseme alandamise mõjudega. Lisaks on mõnel juhul jätkuv põllumajanduse haja- või punktrestuse mõju.

Rannikumere veekogumitest on hea vaid Kihelkonna lahe ökoloogiline seisund, mujal on see kõikjal kesine. Rannikumere kesist seisundit on põhjustanud nii Eesti territooriumilt kui ka naaberriikidest

Joonis 4. Pinnaveed, 2009

Allikas: Lääne-Eesti vesikonna veemajanduskava andmeil

pärinev toiteainete koormus, samuti aastakümnete jooksul Läänemeri akumulunud reostus, mille tulemusena on kogu Läänemeri tugevasti eutrofeerunud.

Põhjaveekogumite seisund Saare maakonnas on hea.

Viimase kümnepäeva aasta vältel on kohaliku inimtegevuse reostuskoormus veekogudele vähenenud reoveekogumise süsteemide põhjaliku rekonstrueerimise ja sõnnikumajanduse olukorra parandamise tõttu. Puhastamist vajavat heitvett enam puhastamata loodusesse ei juhita. Siiski ei peeta võimalikuks kõigi pinnaveekogumite jõudmist heasse seisundisse enne 2021. a.

Merealade majandusliku kasutamise seisukohalt on oluline kalavarude seisund. Enamiku kalavarude seisund Eesti rannikumeres on 2012. a hinnatud heaks või stabiilseks. Sellise seisundi hoidmiseks on aga rahvusvaheliselt reguleeritud liikide püügikvoote viimastel aastatel vähendatud.

Oluliseks teguriks merealade majandamisel on saamas looduskaitse. Laialdased alad (üle 252600 ha) rannikumerest on hoialadena hõlmatud Natura 2000 võrku säilitamiseks kogu EL-s haruldasi elupaiku (vt joonis 3).

1.2. Rahvastik ja asustus

1.2.1. Rahvastik

Saare maakonna, nagu enamiku Eesti maakondade rahvastik kahaneb ja vananeb. Perioodil 2000-2013 jooksul kahanes rahvaarv üle 4000 inimese võrra e 11% (tabel 6). 2013.a alguse seisuga oli maakonna elanikke 31 815. Rahvaarvu kahanemist on põhjustanud nii negatiivne loomulik iive kui ka negatiivne rändesaldo, kusjuures rände mõju on suurem. Tasakaalustamata ränne nii Eesti teiste piirkondadega - eelkõige Tallinnaga kui välisriikidega võimendab kahaneva rahvaarvuga maakonnas loomulikke iivet negatiivses suunas. Rahvastiku vanuselises struktuuris on suhteliselt enim – ligi 28%

Tabel 6. Saare maakonna rahvaarvu muutus vanuserühmiti, 2000-2013

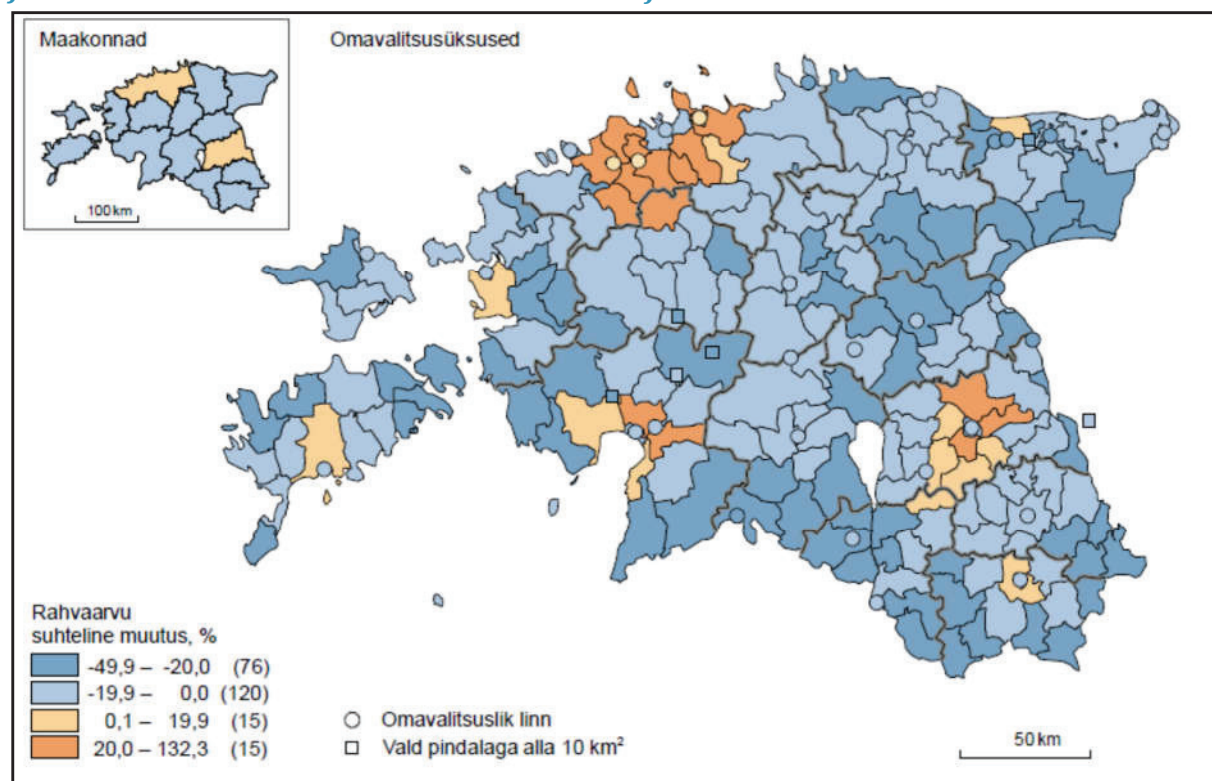
Vanuserühm	2000		2013		Muutus	
	arv	osatähtsus	arv	osatähtsus	arv	suhteline muutus
0-14	6320	17,6%	4507	14,2%	-1813	-28,7%
15-64	23700	66,1%	20591	64,7%	-3109	-13,1%
65...	5830	16,3%	6717	21,1%	887	15,2%
Kokku	35850	100,0%	31815	100,0%	-4035	-11,3%

Allikas: Statistikaamet

e umbes 1800 võrra kahanenud laste arv. Seevastu vanurite arv on ligi 900 võrra kasvanud ja nad moodustavad võrreldes sajandialguse 16%-ga nüüd 21% elanikkonnast.

Rahvastiku kahanemine ja vananemine on toimunud territoriaalselt ebaühtlaselt (joonis 5). Rahvaarv on rahvaloenduste vahelisel aja (2000-2011) kahanenud nii Kuressaare linnas (11,8%) kui kõigis

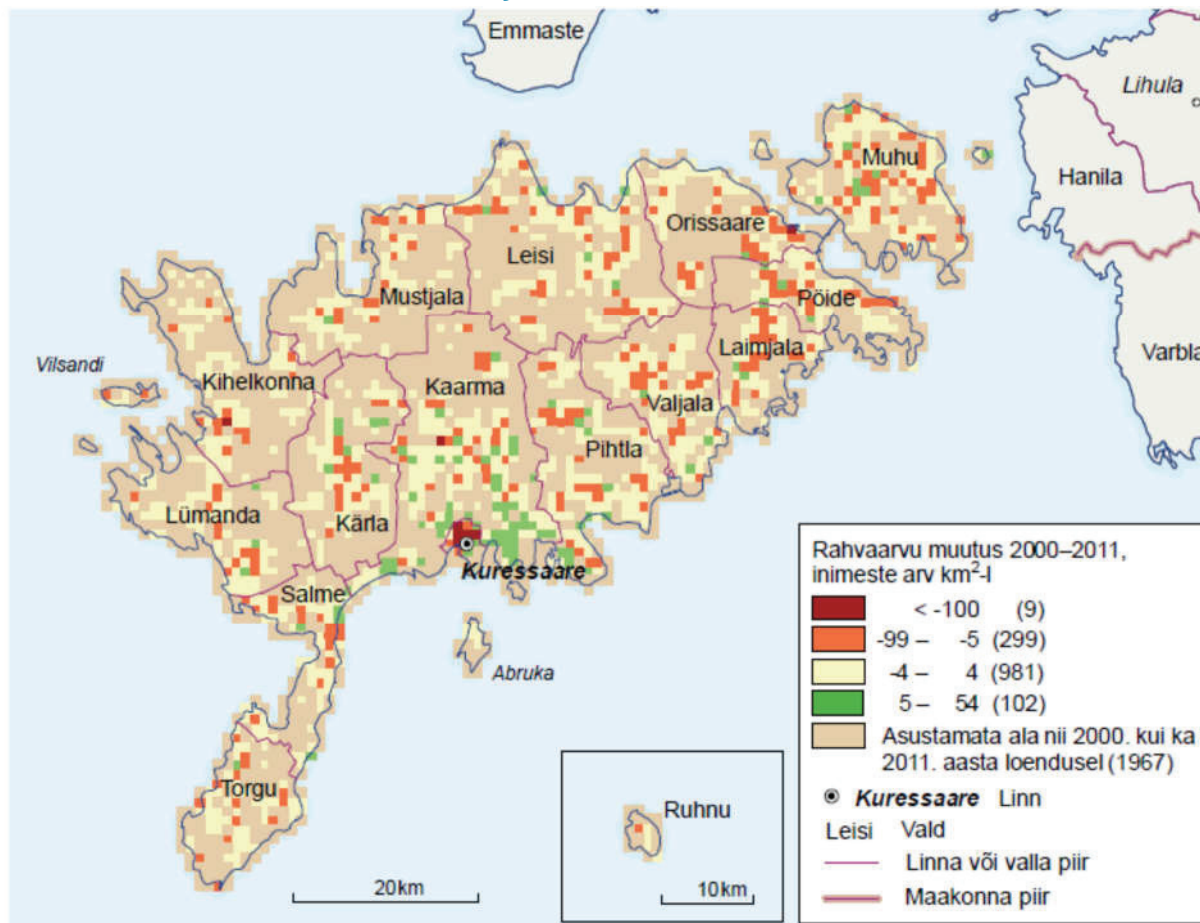
Joonis 5. Rahvaarvu suhteline muutumine 2000. ja 2011.a rahvaloenduste vahel

Allikas: Tiit, E-M., Servinski, M., *Rahva ja eluumide loendus 2011: ülevaade Eesti maakondade rahvastikust*, Statistikaamet 2013, kaart 1.

valdades v.a Kaarma, kus on toimunud 10% kasv. Eriti kiirelt, üle 20% on kahanenud Kuressaarest kaugemate Torgu, Kihelkonna, Mustjala, Orissaare, Põide, Laimjala ja Muhu valla rahvastik. Samades valdades (v.a Laimjala) on ka vanurite osatähtsus jõudnud vähemalt 25%ni. Rahvastiku dünaamika viitab maakonna servaalade ääremaastumisele ning Kuressaare lähiümbruses Kaarma vallas toimuvale ees- ja valglinnastumisele. Üldise kahanemise foonil koondub rahvastik, eriti selle noorem ja tegusam osa enam maakonnakeskuse lähiümbrusse (joonis 6).

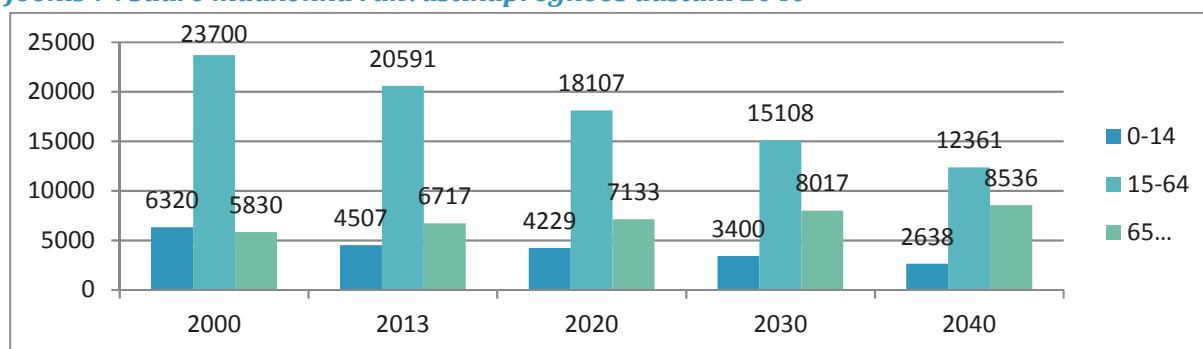
Joonis 6. Rahvaarvu muutumine 2000. ja 2011.a rahvaloenduste vahel

Allikas: Tiit, E-M, Servinski, M. *Rahva- ja eluruumide loendus 2011. Ülevaade Eesti maakondade rahvastikust. Kaart XI-2.* - <http://www.stat.ee/rel2011>

Rahvastikuprognosi järgi võib rahvastiku vananemine ja kahanemine jätkuda sama tempoga

Joonis 7. Saare maakonna rahvastikuprognos aastani 2040

Allikas: Statistikaamet

(joonis 7). Sel juhul oleks aastal 2030 maakonna rahvaarv ligikaudu 26 000. Tööeliste arv kahaneks üle 5000, laste arv üle 1000 ja eakate arv kasvaks üle 1000 võrra. Tulenevalt kaugemate valdade ebasoodsamast vanusstruktuurist diferentseerub maakonna rahvastikuseisund tulevikus territoriaalselt edasi.

Praeguste trendide jätkudes jõuaks Kuressaare linna ja Kaarma valla kogurahvastiku osatähtsus maakonnas üle 60%, 2013. a oli see 55%. Samas kaugemate valdade rahvastik kahaneks aga veel üle 30% võrra ja langeks alla 10 000.

1.2.2. Asustus, sotsiaalne taristu

Nii 2000. kui 2011. a rahvaloenduste ajal oli Saare maakonnas 501 asustusüksust – Kuressaare linn ja 500 maa-asulat. Nii Kuressaare linna kui enamiku maa-asulate rahvaarv on loendustevahelisel perioodil kahanenud (tabel 7).

Tabel 7. Saare maakonna maa-asulate jaotus rahvaarvu muutumise järgi, 2000 - 2011

	Arv	Elanike arvu muutus
Kasvanud	114	1145
Püsinud	37	0
Kahanenud	349	-4012

Allikas: arvutus Statistikaameti andmete alusel

Maa-asulate rahvaarvu muutumise suund ja suhteline kiirus ei seostu asulate suurusega (vt tabel 8), nagu seda võis täheldada nt nõukogude perioodil, mil toimus kontsentratsioon maakeskustesse.

Tabel 8. Saare maakonna maa-asulate elanike arvu suhteline muutus asulate suuruse järgi, 2000 - 2011

Asula elanike arv 2000. a	1-25	26-50	51-100	101-200	201-300	301-400	401-500	501-750	751-1000	1001...
Keskmine muutus 2000-2011	-5%	-14%	-17%	-11%	-12%	-10%	-2%	-23%	...	-16%

Allikas: arvutus Statistikaameti andmete alusel

Maa-elanikkonna üsna ühtlane suhteline vähenemine igasuguse suurusega asulates tähendab seda, et traditsioonilised maapiirkonna keskused (eelkõige vallakeskused) on kaotanud absoluutarvudes suurima hulga elanikke. Nii olid kahe rahvaloenduse vahel suurimate kahanejate hulgas Orissaare alevik (-244), Aste alevik (-155), Kihelkonna alevik (-145), Salme alevik (-118), Valjala alevik (-103) jt.

Maa-asulate üldise kahanemise foonil võib kasvavaid asulaid leida eelkõige linna lähedalt ja seal on ka suurimad elanike arvu kasvud absoluutarvudes (tabel 9) . Üle 100 inimese võrra kasvasid Muratsi küla, Kudjape alevik ja Laheküla küla.

Seega võib täheldada rahvastiku suhtelist koondumist Kuressaare lähiümbrusse. Asustuse kasv on

Tabel 9. Vähemalt 10 elaniku võrra kasvanud maa-asulate kasv valdade järgi, 2000-2011

Vald	Kasvanud asulate arv	Elanike arvu juurdekasv kasvanud asulates	Elanike arvu juurdekasvu osatähtsus
Kaarma	17	728	83%
Pihtla	3	48	5%
Kärkla	3	38	4%
Salme	1	13	1%
Leisi	2	28	3%
Laimjala	1	10	1%
Muhu	1	10	1%
Kokku	28	875	100%

Allikas: arvutus Statistikaameti andmete alusel

seal seni aga olnud võrdlemisi hajus (v.a Kudjapel ja Lahekülas, mis on linnaga kokku kasvanud), mistõttu ühtegi uut tiheasustusega paikkonda²² pole traditsiooniliste alevike kõrvale tekkinud (vt tabel 10).

Tabel 10. Saare maakonna tiheasustusega paikkonnad ja nende rahvaarv 31.12.2011

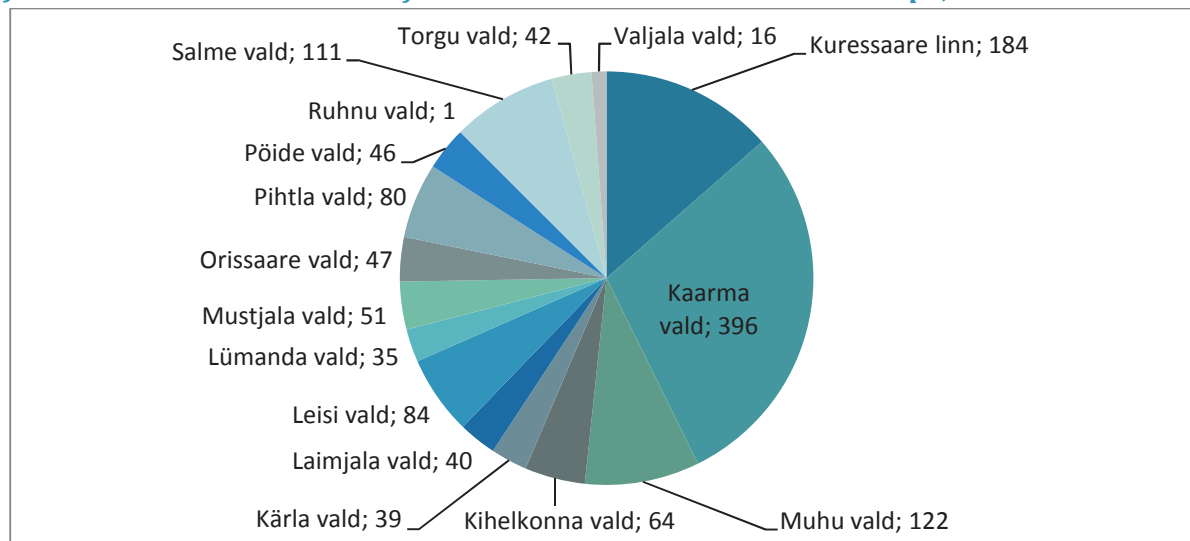
	Elanike arv
Leisi	253
Orissaare	842
Pärsama	249
Mustjala	266
Valjala	406
Kihelkonna	360
Aste	403
Kärkla	291
Kuressaare	13313
Kuressaare (Tuulte roos)	418
Nasva	333
Salme	470
	17604

Allikas: Statistikaamet

Rahvastiku koondumisega korreleerub ehitustegevus. 2000. a peale Saare maakonnas välja antud ehituslubadest langes Kaarma valla arvele üksi 29%, ülejäänud 14 valla arvele jäi ühtekokku 57%. Seejuures muudes valdades on aktiivsem ehitustegevus koondunud enamasti rannalähedasse vööndisse, mis viitab seosele puhkeasustusega (joonis 8 ja 9).

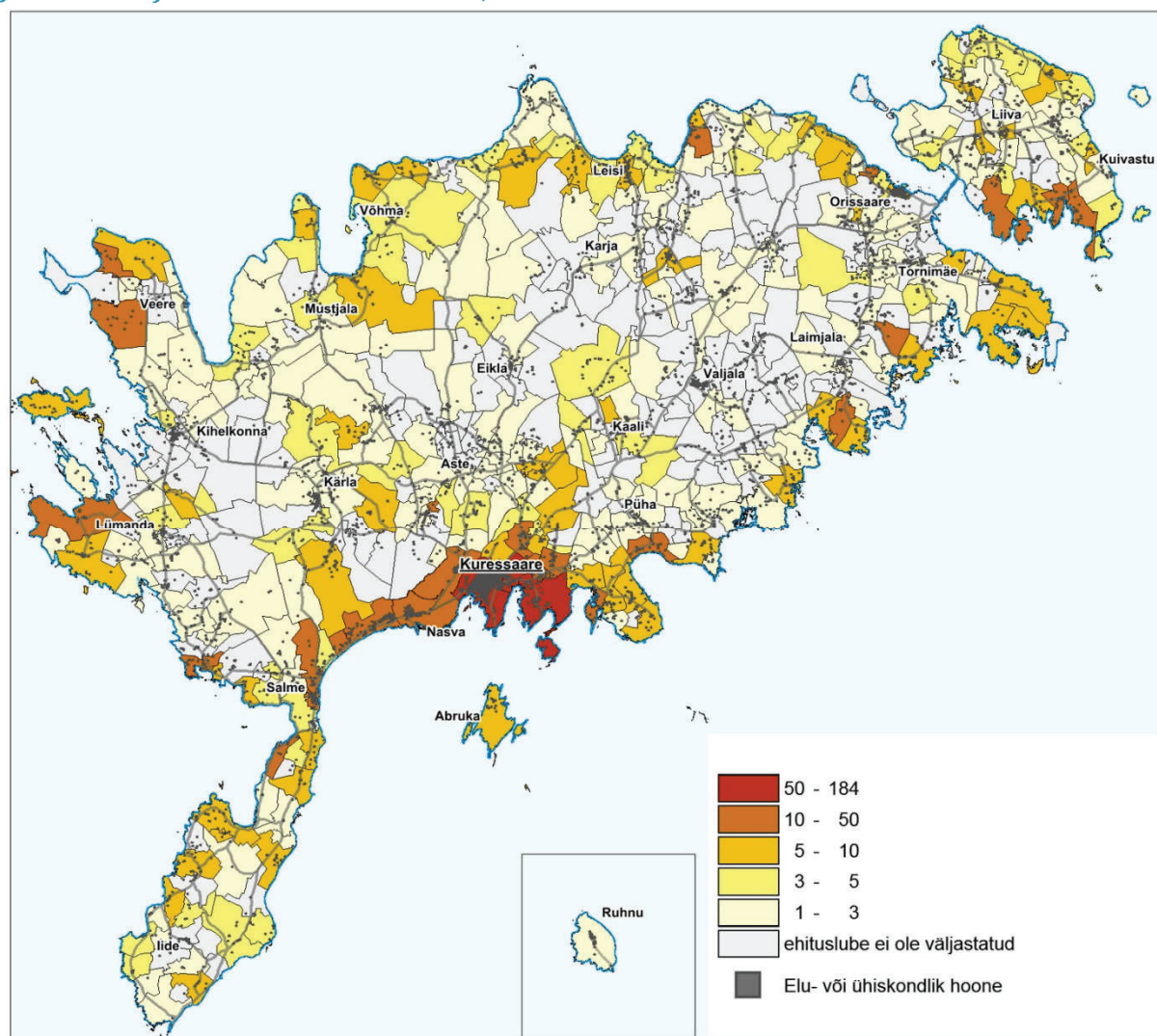
²² Statistikaameti antud mõiste kohaselt on tiheasustusega paikkond tihehoonestusega ala, kus hoonetevaheline kaugus ei ole suurem kui 200 meetrit ja kus elab vähemalt 200 inimest. Seetõttu ei lange tiheasustusega paikkondade piirid kokku asustusüksuste piiridega

Joonis 8. Saare maakonnas välja antud ehituslood omavalitsuste kaupa, 2000-2013

Allikas: Ehitisregister

Joonis 9. Väljastatud ehituslubade arv, 2000-2013

Allikas: Ehitisregister

Maakonnaplaneeringu kontekstis pakub huvi eelkõige keskuste hierarhia ja nende tasandite omavaheliste suhete muutumine, mis lõppkokkuvõttes sõltuvad asulate teenindusfunktsioonidest.

Viimase paarikümne aasta vältel on varasem nõukogudeaegne asustushierarhia: rajoonikeskus-kohalik keskus - majandikeskus- väike teenindusküla – tootmisküla - eluküla ümber kujunenud tunduvalt lihtsamaks. Rajoonikeskusest on saanud maakonnakeskus. Osa kohalikke keskusi on taandunud vallakeskuseks. Säilinud kohalikke keskusi (väikelinnu) eristab vallakeskustest täna sageli vaid veidi suurem rahvaarv ja gümnaasiumi olemasolu. Kunagised majandikeskused on kas kujunenud ümber vallakeskusteks või taandunud väikesteks teeninduskeskusteks. Paljud väikesed teeninduskeskused on taandunud eluküladeks.

Samad protsessid on toimunud Saare maakonnas. Kohalikuks keskuseks on veel põhjust pidada Orissaaret. Järgnevad vallakeskuste tasand, mida on 14 ja kus on reeglina pikemat aega olemas olnud kõik elutähtsad teenused ning väikesed teeninduskülad oma piiratud teenuste valikuga.

Tabel 11. Saare maakonna sotsiaalse infrastruktuuri teemaplaneeringus käsitletud esmatähtsate teenuste lõpetamine ja avamine maa-asulates, 2009-2014

Teenus, asutus	Teenus suletud, asulad		Teenus avatud, asulad		Märkused
	Arv	Nimed	Arv	Nimed	
Algkool v põhikool	3	Nõmme (Kaarma v), Koidula (Kaarma v), lide			
Lasteaed v lastehoid	3	Eikla, Ruhnu, lide	1	Metsküla (Leisi v)	
Perearsti vastuvõtt	6	Eikla, Kaarma, Laimjala, Karja, Kõljala, Tornimäe			
Apteek	1	Kihelkonna			
Postkontor	10	Kallemäe, Pärsama, Kuivastu, Võhma, Pihtla, Tornimäe, Aste, Laimjala, Ruhnu, Valjala			Aste, Laimjala, Ruhnu, Valjala - asendatud frantsiisiga kaupluses
Kauplus	3	Läätsa, Tõnija, Vaivere			
Rahvamaja v seltsimaja	2	Kaarma, Haeska	3	Nasva, Kõrkküla (Kärla v), Saareküla (Laimjala v)	
Spordisaal	1	Kaarma			
Päevakeskus	1	Kihelkonna	3	Laimjala, Mustjala, Liiva	
Noortekeskus			5	Aste, Orissaare, Tornimäe, Salme, Valjala	
Raamatukogu			1	Saareküla	
Kokku	30		13		

Allikas: Saare Maavalitsuse andmete alusel

Kogu iseseisvuse taastamise järgsel ajal on teenuste ruumilist paiknemise arengut mõjutanud rida protsesse, millest olulisemad on elanikkonna ja selle üksikute tarbijagruppide kahanemine, elanikkonna mobiilsuse kasv ning teenuse osutajate soov oma tegevuse majanduslikku efektiivsust säilitada/suurendada. Tulemuseks on traditsiooniliste teenuste osas teenuse osutamise kohtade arvu vähendamine. Tabelist 11 võib näha, et viimase viie aastaga on kokku tõmmatud nii avalikke kui erateenuseid. Selle tulemusel on lõpetatud teatud teenuste osutamine eelkõige väljaspool vallakeskusi, n.ö väikestes teeninduskeskustes, kuid teenuste koondumine on jõudnud ka väiksemate vallakeskuste tasandile nagu lide, Ruhnu, Tornimäe, Laimjala ja Kihelkonna..

Samal ajal on eelkõige EL toetuste kaasamise arvel laiendatud nn uute teenuste pakkumist – avatud on noortekeskusi ja eakate päevakeskusi.

1.2.3. Pendelränne

Rahvastiku lühiperioodilise edasi-tagasi liikumise alusel elukohast tööle, õppima või teenuseid tarbima kujunevad asustuses tõmbekeskuste v sõlmpunktidega seotud areaalid. Saare maakonnas on kaks peamist tööalase pendelrände (töörände) tõmbekeskust²³ – Kuressaare linn ja Orissaare alevik.

Võrreldes 2000. ja 2011.a rahvaloenduste andmeid selgub, et tööränne Kuressaarde on üle maakonna intensiivistunud ja toimub üha kaugemalt. Varasema 19% asemel käib maakonnakeskuste tööle 30% valdade hõivatutest (tabel 12).

Tabel 12. Tööränne Saare maakonna valdadest Kuressaarde 2000. ja 2011. a rahvaloenduste andmeil

	2000			2011		
	Hõivatuid	Neist tööl Kuressaares		Hõivatuid	Neist tööl Kuressaares	
Saare maakonna vallad	6756	1255	19%	6538	1989	30%
Kaarma vald	1470	611	42%	1805	969	54%
Kihelkonna vald	294	36	12%	223	36	16%
Kärla vald	521	98	19%	470	117	25%
Laimjala vald	226	9	4%	222	51	23%
Leisi vald	632	62	10%	581	96	17%
Lümanda vald	247	34	14%	276	75	27%
Muhu vald	582	15	3%	470	33	7%
Mustjala vald	168	23	14%	161	36	22%
Orissaare vald	782	35	4%	620	63	10%
Pihtla vald	454	154	34%	496	201	41%
Pöide vald	305	12	4%	267	24	9%
Ruhnu vald	41	0	0%	28	0	0%
Salme vald	451	104	23%	394	141	36%
Torgu vald	107	6	6%	71	21	30%
Valjala vald	476	56	12%	454	126	28%

Allikas: Statistikaamet

²³ Siin ei käsitleta tõmbekeskust normatiivselt (nt peab olema kindla rahvaarvuga linnaline asula) vaid lihtsalt pendelrände olulise sihtpunktina.

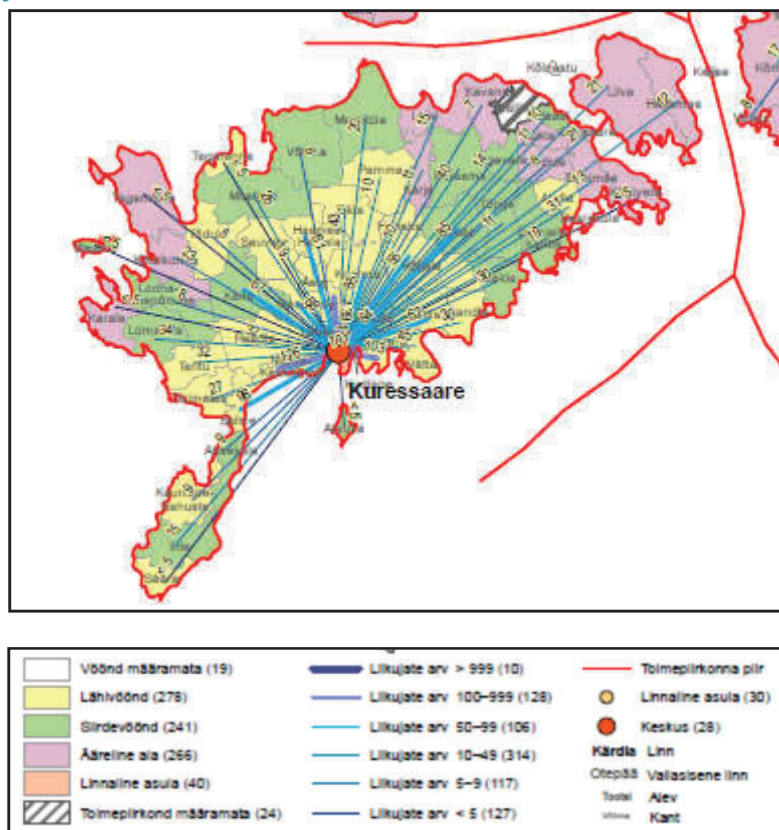
Kui 2000.a käis vaid kolmest lähivallast Kuressaarde tööle vähemalt 15% hõivatuid, siis 2011.a jäi tööränne Kuressaarde alla 15% ainult neljast kaugeimast vallast (Ruhnu, Muhu, Orissaare ja Pöide). Umbes 1/3 Kuressaare töökohtadest täidavad tänaseks ligi 2000 pendeldajat valdadest.

Väiksem tömbekeskus Orissaare pakub tööd 12-19% Laimjala, Pöide ja Muhu valla hõivatutest.

Õpirände osas on samuti gümnasistide jaoks ülekaalukaks tömbekeskuseks kõigi valdade suhtes saanud Kuressaare linn. Muhu, Pöide ning Laimjala valla suhtes on tömbekeskus ka Orissaare. Kuressaarde kooli käib aga ka üle 20% põhikooli esimese astme lastest Saare maakonnas – seda peamiselt linna lähiümbruse arvelt.

Kuressaarega seotud pendelrände ruumilist jaotust iseloomustab täpsemalt Statistikaameti poolt kantide tasemel koostatud toimealade kaart (joonis 10). Selle järgi moodustab Kuressaares tööl käivate

Joonis 10. Kuressaare toimeala 2011. a rahvaloenduse andmete alusel

Allikas: Tõnurist, A., Servinski, M. Valgma, Ü., Toimepiirkondade määramine, 2014, lk 31. Raport Siseministeriumile

pendelrändajate vähemalt 31% ja suurema määraga ala lähivööndi, mis ulatub u 20 km kaugusele linnast. 16-30% keskuslinnas hõivatutega siirdevööndist väljapoole jäävad vaid üksikud kaugeimad kandidid Lääne-Saaremaal, peamiselt aga Kuressaarest üle 50 km kaugusele jäävad Leisi, Orissaare, Pöide ja Muhu valla kandidid maakonna äärmises idaosas.

Töörännet maakonna sees ei tundu ajendavat niivõrd töötasu vaid töökohtade iseloom ja nende üldine ruumiline koondumus. Keskmise brutopalk Saare maakonna valdades ja Kuressaare linnas ei erine oluliselt.

1.3. Majandus

1.3.1. Ettevõtlus

Ettevõtlust iseloomustavatest näitajatest on territoriaalses lõikes olemas ja ka ajaliselt võrreldavad andmed äriühingute arvu ja nende müügitulu kohta aastail 2006-2011 (tabel 13). Nende põhjal ilmneb, et ettevõtlusaktiivsus on üldiselt tõusnud 30%. Ettevõtete arvu suhteline juurdekasv on

Tabel 13. Äriühingud ja nende müügitulu Saare maakonna kohalikes omavalitsustes 2006 ja 2011

	Saare maakond			Kuressaare l			Kaarma			Vallad peale Kaarma kokku		
	2006	2011	Muutus	2006	2011	Muutus	2006	2011	Muutus	2006	2011	Muutus
Äriühingute arv	1238	1609	30%	824	926	12%	121	170	40%	293	513	75%
primaarsektor	291	287	-1%	216	172	-20%	24	18	-25%	51	97	90%
sekundaarsektor	230	376	63%	123	179	46%	33	55	67%	74	142	92%
tertsiaarsektor	717	946	32%	485	525	8%	64	97	52%	168	274	63%
Arvu osatähtsus maakonnas	100%	100%		67%	58%		10%	11%		24%	32%	
Müügitulu, mln eurot	494,3	525,7	6%	385,3	349,4	-9%	48,2	84,2	75%	60,9	92,2	51%
Müügitulu osatähtsus maakonnas	100%	100%		78%	66%		10%	16%		12%	18%	

Allikas: Statistikaameti väljaannete Linnad ja vallad arvudes 2008 ning Eesti piirkondlik areng 2013 andmete põhjal

olnud madal Kuressaares, üle keskmise Kaarma vallas ja kõige kõrgem muudes valdades. Selle tagajärjel on suhteliselt lühikese ajavahemiku jooksul toimunud umbes 10 protsendipunkti suurune nihe ühelt poolt Kuressaare linna ja teiselt poolt vahetult linna ümbritsevast Kaarma vallast välja jääva territooriumi ettevõtete arvu suhtes viimatinimetatud ala kasuks. Müügitulu suhtelises jaotumises on linna arvelt võitnud kõik vallad.

Ettevõtlusaktiivsuse kasv on olnud sektoriti erinev. Primaarsektori äriühingute üldarv pole muutunud, linnas ja selle lähiümbruses on see kahanenud, kogu kasv on olnud kaugemates valdades. Nii sekundaarsektoris (tööstus ja ehitus) kui tertsaarsektoris on äriühingute arv kõikjal kasvanud, kuid ka nende mõlema osas on suhteline kasv olnud suurim maakonna keskusest ja selle lähiümbrusest kaugemal. Kõige enam on suhteliselt kasvanud sekundaarsektori (tööstuse ja ehituse) äriühingute arv, kaugemates valdades on nende arv pea kahekordistunud. Absoluutarvudes on kasv suurim tertsaarsektori ettevõtete osas. Kokkuvõttes on vaadeldud perioodil ettevõtlusaktiivsus maakonnas mõnevõrra dekontsentreerunud ning on varasemast ruumiliselt tasakaalustatum.

1.3.2. Primaarsektor

Saare maakonnas on primaarsektoris hõivatute arv perioodil 2000-2012 kõikunud umbes vahemikus 1300 – 2100. See on andnud 9-13% kogu tööhõivest. Primaarsektoris hõivatuse ja mittehõivatuse piir on ilmselt üsna liikuv, kuna palju inimesi töötab sektoris osaajaliselt. Valdava hõive annab põllumajandus. Kalapüügi ja metsanduse pakutav tööhõive on hinnanguliselt ehk sadakond täistöökohta.

Primaarsektori ettevõtete ja töökohtade paigutus on loomupäraselt valdavalt hajus. Tänapäeval ei tekita isegi Saare maakonna suurimad loomakasvatuskompleksid olulist töökohtade ruumilist kontsentreerumist. Omavalitsuste lõikes on suurim müügitulu seal registreeritud äriühingute järgi Kaarma, Kärla ja Valjala vallal (tabel 14).

Tabel 14. Primaarsektori äriühingute müügitulu Saare maakonna kohalikes omavalitsustes, 2011

	Mln eurot	%
Saare maakond	22,88	100,0%
Kuressaare linn	2,41	10,5%
Kaarma vald	4,33	18,9%
Kihelkonna vald	0,39	1,7%
Kärla vald	4,67	20,4%
Laimjala vald	0,33	1,4%
Leisi vald	2,22	9,7%
Lümanda vald	0,22	1,0%
Muhu vald	0,06	0,3%
Mustjala vald	0,41	1,8%
Orissaare vald	0,85	3,7%
Pihtla vald	1,83	8,0%
Pöide vald	1,42	6,2%
Ruhnu vald	0	0,0%
Salme vald	0,31	1,4%
Torgu vald	0,05	0,2%
Valjala vald	3,37	14,7%

Allikas: Statistikaamet. Eesti piirkondlik areng 2013

Kui põllumajandusmaa pindala on jäänud enam-vähem samaks, siis majandite tasemel toimub tootmise organisatsiooniline kontsentreerumine. 2010. a oli Saare maakonnas 1357 põllumajanduslikku majapidamist. Nende arv on viimasel kümnendil kiiresti kahanenud – ühtekokku ligi neli korda.

Maakonna põllumajanduslike majapidamiste standardtoodangust eurodes annavad ligi 90% karjakasvatuse ning seakasvatuse tootmistüübiga majapidamised. Loomakasvatust, iseloomustab põllumajanduslikes majapidamistes peetavate loomade arvukuse tõus peamistes loomaliikides. Perioodil 2004-2008 on kasvanud veiste, sigade, lammaste ja hobuste arvukus. Intensiivne lüpsikarja- ja seakasvatus on koondatud vähestesse suurfarmidesse. Intensiivse karjakasvatuse ruumilise kontsentreerumisega kaasnevad ka keskkonnariskid. Teiselt poolt on kasvamas ekstensiivne lamba- ja lihavesikasvatus, mis on seotud poollooduslike rohumaade taastamise ja majandamisega.

Saaremaa ranniku lähedal asuvad Eesti peamised traalpüügi piirkonnad Liivi laht ja Läänemere keskosa. Kaluri kalapüügilubadele on kantud üle 400 rannakaluri, enamik neist on aga sisuliselt kodutarbekalurid ja püügist olulist tulu ei saa.

Kalapüügi eelduseks on kalasadamate taristu. Kala lossitakse Saare maakonnas enam kui 120 kohas, aga enamikus kohtades on kogused väga väikesed. Suurim osa traalpüügi kalast lossitakse Veere

sadamas, mis kuulub Eesti suurimate lossimismahtudega sadamate hulka. Rannakalurite püütud kala lossiti 2012. a kõige rohkem Triigi, Nasva jõe, Läätsa ja Kaunispe sadamas.

2000. aastatel on kalasadamate olukorra parandamiseks tehtud peamiselt EL Kalandusfondi abiga palju rekonstrueerimistöid. Rekonstrueeritud on peamised traalpüügi sadamad Mõntu ja Veere. Rannapüügiga seotud sadamaist on taastamine/rekonstrueerimine tehtud või teoksil järgmistes: Kaunispe, Atla, Läätsa, Salme jõesadam, Rannaaugu, Soela, Taaliku, Kallaste, Koguva, Kungla.

Metsandusega seotud peamiseks taristuks on puidu ladustamist ja laadimist võimaldavad kaid sadamates: Kuivastus ja Roomassaares.

1.3.3. Sekundaarsektor

Ajavahemikul 2000-2012 on sekundaarsektori (tööstus ja ehitus) töökohtade arv kõikunud 4100-5700. See on kindlustanud 28-41% maakonna tööhõivest.

Põhiosa sekundaarsektori töökohtadest annab töötlev tööstus. Töötlevas tööstuses on mahukamad harud toiduainetööstus (piima-, liha- ja kalatööstus), masinaehitus (väikelaevaehitus ja elektroonikatööstus) ning kummi- ja plastitööstus, mis annavad ühtekokku üle 90% töötleva tööstuse müügitulust ja üle 80% tööhõivest.

Töökohtade ruumilise paigutuse sekundaarsektoris (tööstus ja ehitus) määrab töötlev tööstus. Kõik suuremad ettevõtted ülalnimetatud harudes paiknevad Kuressaares või Kaarma vallas (nt Nasval, Mullutus) v.a Läätsa, Vätta ja Mõntu kalatööstused. Sekundaarsektori müügitulu jaotuses seal registreeritud äriühingute järgi juhivad Kuressaare linn ligi 60% ja Kaarma vald 23%-ga (tabel 15, vt ka joonis 11).

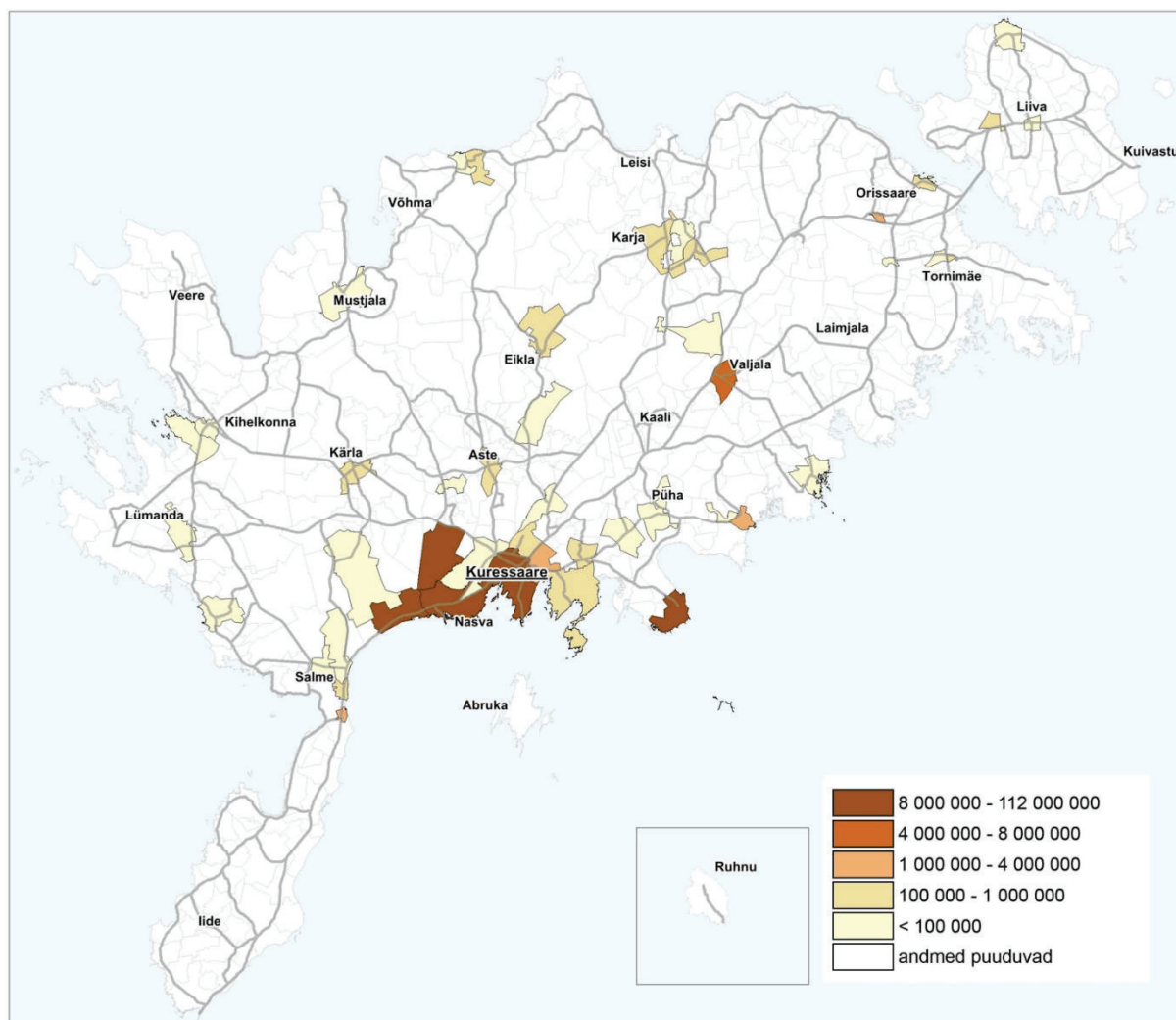
Tabel 15. Sekundaarsektori äriühingute müügitulu Saare maakonna kohalikes omavalitsustes, 2011

	Mln eurot	%
Saare maakond	277,55	100,0%
Kuressaare linn	163,96	59,1%
Kaarma vald	64,59	23,3%
Kihelkonna vald	0,27	0,1%
Kärla vald	1,79	0,6%
Laimjala vald	0,83	0,3%
Leisi vald	1,53	0,6%
Lümanda vald	4,11	1,5%
Muhu vald	1,8	0,6%
Mustjala vald	0,74	0,3%
Orissaare vald	4,08	1,5%
Pihtla vald	19,7	7,1%
Pöide vald	0,16	0,1%
Ruhnu vald	0,02	0,0%
Salme vald	4,22	1,5%
Torgu vald	0,06	0,0%
Valjala vald	9,7	3,5%

Allikas: Statistikaamet. Eesti piirkondlik areng 2013

Töötlev tööstus kujundab suurel määral töörande linnakesket mustrit maakonnas ja kindlustab Kuressaare äriteenuste sektori positsioone.

Joonis 11. Sekundaarsektori äriühingute müügitulu registrijärgse asukoha järgi, 2012, eurodes

Allikas: Äriregistri andmete põhjal

Möödunud kümnendi jooksul pole suuremate tööstusettevõtete paigutuses olulisi nihkeid toimunud. Saare maakonnas pole välja kujunenud kompaktsed logistika- ja tööstusalasid.

1.3.4. Tertsiaarsektor

Tertsiaarsektorist moodustavad suurema osa äriteenused, mille hulka loetakse valdavalt turumajanduslikel alustel (ettevõtluse vormis) osutatavaid teenuseid. Äriteenused andsid 2010. a ligi 80% tertsiaarsektoris loodud lisandväärtusest. Äriteenuste käibest annab ligi poole kaubandus, kolmandiku veondus ja laondus ning pea kümnendiku majutus ja toitlustus – kokku ligi 90%. Äriteenustest ülejäänud nn muud teenused moodustavad valdavalt turuvälised teenused, mida osutatakse avaliku või mittetulundussektori asutuste poolt ja/või nendepoolsel rahastamisel.

Tertsiaar- e teenuste sektori töökohtade arv on aastail 2000-2012 kõikunud 6500-8700, mis pakkus 47-57% kogu töökohtade arvust.

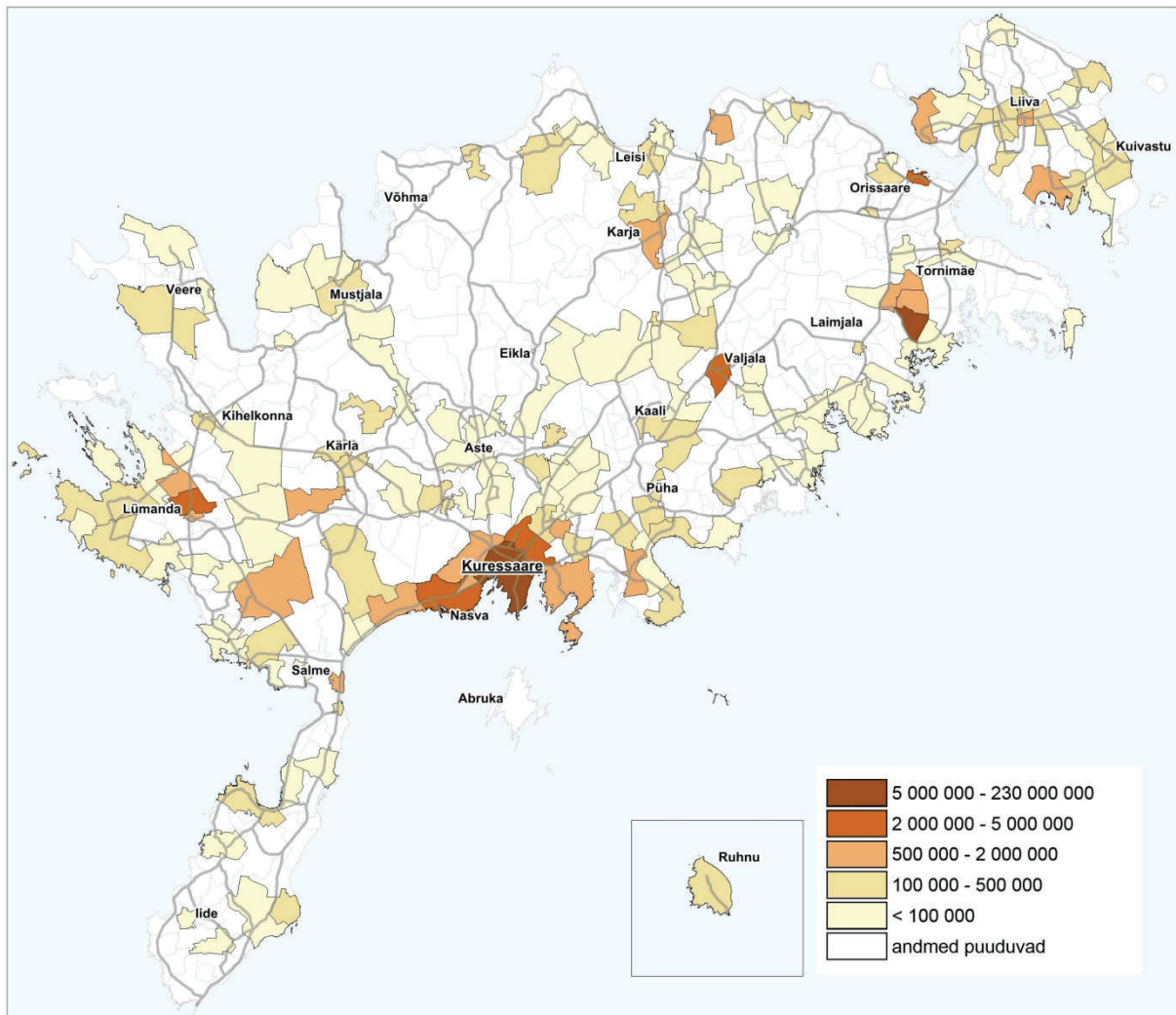
Tertsiaarsektor on üldiselt ruumiliselt kontsentreeritud. Vaatamata sellele, et teenuseid osutatakse ka mitmetes maakeskustes ja arenenud on turismiga seotud toitlustus ja majutus nii linnas kui maal, on Kuressaare domineerimine ülekaalukas (joonised 12, 13)

Joonis 12. Turism: majutus, toitlustus ja väikesadamad, 2014

Allikas: Kuressaare Turismiinfokeskus

Joonis 13. Tertsiaarsektori äriühingute müügitulu registrijärgse asukoha järgi, 2012, eurodes

Allikas: Äriregistri andmete põhjal

Äriühingute müügitulu jaotuse järgi langes üle 80% Kuressaares registreeritud ettevõtetele (tabel 16).

Ka tertsiaarsektor kujundab töötleva tööstuse kõrval suurel määral töörande linnakeskset mustrit maakonnas. Peale 2000. a on toimunud tertsiaarsektori suurte tööandjate tekkimine Kuressaarde või vahetult linnapiiri taha peamiselt seoses uute kaubanduskeskuste (Selver, Maxima, Bauhof, Auriga) ja spaahotellide (Meri, Rütli, GO Spa, Arensburg, Johan Spa) rajamise või laiendamisega.

Tabel 16. Tertsiaarsektori äriühingute müügitulu Saare maakonna kohalikes omavalitsustes, 2011

	Mln eurot	%
Saare maakond	225,28	100,0%
Kuressaare linn	182,99	81,2%
Kaarma vald	15,27	6,8%
Kihelkonna vald	0,66	0,3%
Kärla vald	0,99	0,4%
Laimjala vald	8,21	3,6%
Leisi vald	2,98	1,3%
Lümanda vald	2,7	1,2%
Muhu vald	4,05	1,8%
Mustjala vald	0,55	0,2%
Orissaare vald	2,98	1,3%
Pihtla vald	1,05	0,5%
Pöide vald	0,45	0,2%
Ruhnu vald	0,14	0,1%
Salme vald	0,59	0,3%
Torgu vald	0,39	0,2%
Valjala vald	1,29	0,6%

Allikas: Statistikaamet. Eesti piirkondlik areng 2013

1.3.5. Tehniline taristu

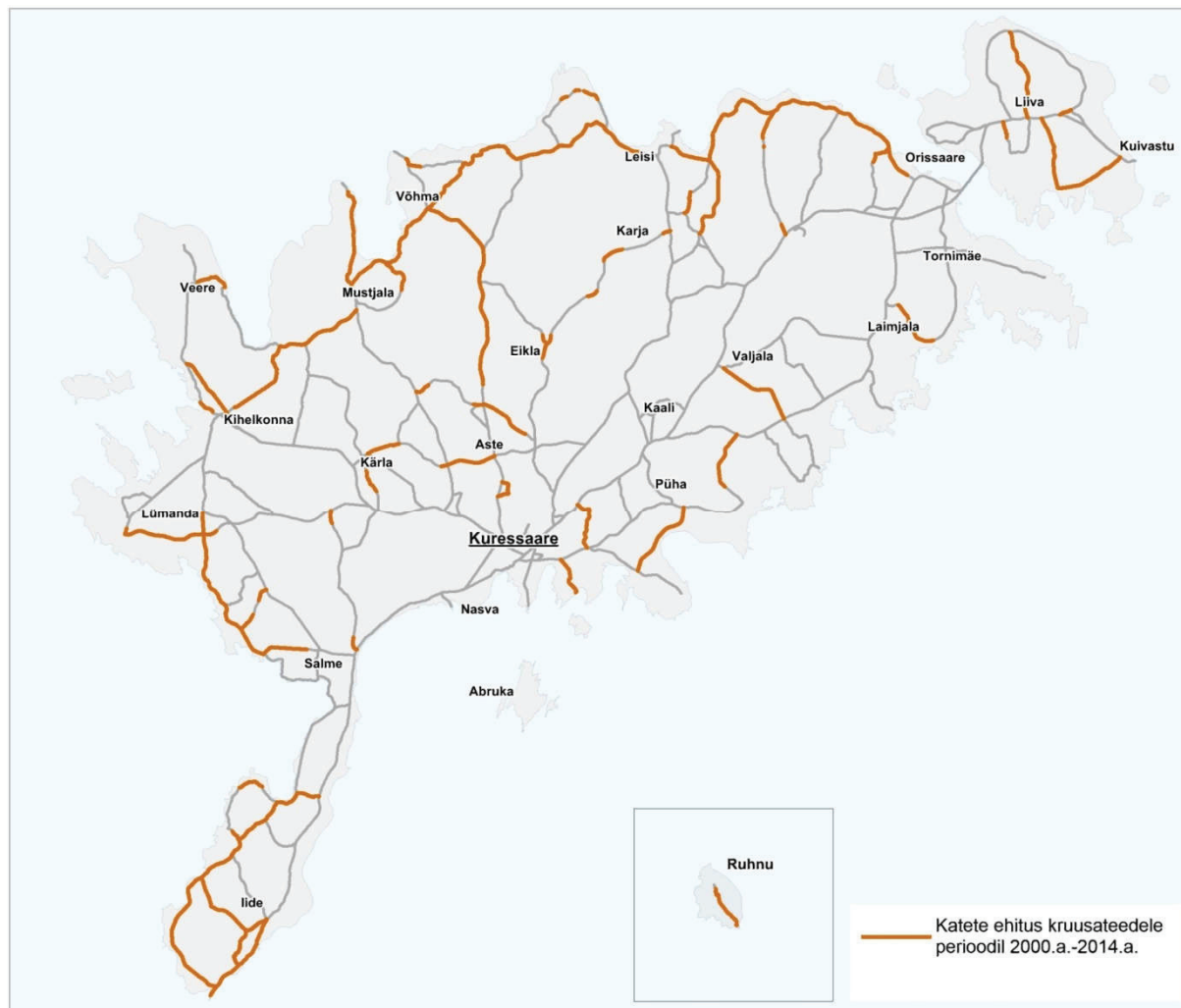
Tehnilise taristu osas on käsitleme transpordi-, energia-, ühisveevarustuse ja kanalisatsiooni, jäätmekäitluse, tööstus- ja logistikaalade ning külastuskeskkonna taristut. Peaaegu kõigi nende osas on peale viimast sajandivahetust toimunud olulisi muutusi.

Põhiline maakonnaplaneerimise seisukohalt oluline toimunud areng maanteede osas on aastail 2000-2014 ulatuslik riigi kõrvalmaanteede ja tugimaanteede viimine mustkatte alla. Kruusateile on paigaldatud (sh ka 2014. a tööd) mustkatet 280 km ulatuses, millega kattega riigimaanteede kogupikkus on suurenenud võrreldes varasemaga 56%. Saavutatud on maakonna põhja- ja läänepoolse rannamaantee, aga ka Sõrve ja Muhu peamiste teede viimine mustkatte alla, millel on mh turismi soodustav mõju. Likvideeritud on paljude külade elukeskkonda koormanud külavahede tolmamine (joonis 14).

Väljaspool Kuressaaret on rajatud on 22 km kergliiklusteid, peamine osa neist Kuressaare sidumiseks lähitagamaaga ja puhkepiirkonnaga. Pikemad pidevad teed on Kuressaarest Mändjalga (8,3 km), Kuressaarest Upale (2,4 km) ja Roomassaare-Roonimäe-Kellamäe (8,4 km).

2006. a valmis Saaremaa sadam Küdema lahe ääres, mis võimaldab ristluslaevade sildumist. 2000. aastatel on rekonstrueeritud maakonna välisühenduste jaoks väga tähtsad Kuivastu, Roomassaare ja Triigi sadamad ning väikesaartega ühenduse pidamiseks olulised Abruksa ning Ruhnu sadam.

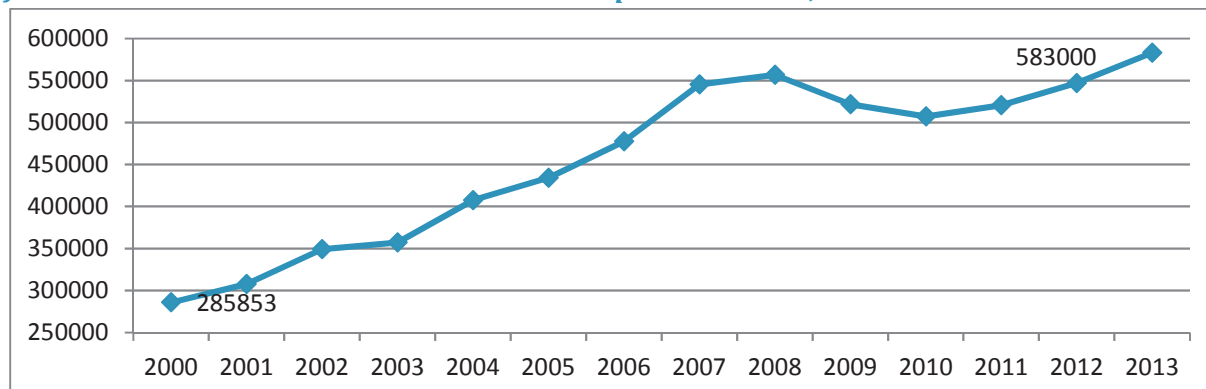
Joonis 14. Mustkatte alla viidud riigimaanteed, 2000-2014

Allikas: Maanteeameti andmete alusel

Parvlaevaühendus Kuivastu-Virtsu liinil on viidud uuele kvaliteeditasemele uute laevade kasutuselevõtmisega. Liiklusintensiivsus on seal 2000. a saadik tõusnud üle kahe korra – üle veetakse aastas ligi 600 000 sõidukit (joonis 15).

Joonis 15. Üle veetud sõidukid Virtsu-Kuivastu parvlaevaliini, 2000-2013

Allikas: AS Saaremaa Laevakompanii

Samas parvlaevaliine välismaale pole suudetud jätkusuutlikult käivitada. Mõntu-Ventspils liin oli käigus aastail 2005-2008, see suleti majanduskriisi saabudes.

Arendama on hakatud harrastusmeresõidule ja mereturismile orienteeritud sadamaid. Väikelaevu teenindavad sadamad või kaid 2000. aastail lisandunud järgmistes kohtades: Lõunaranna, Kuivastu, Koguva, Triigi, Saaremaa sadam, Veere, Mõntu, Abruha, Ruhnu, Lõmala.

2000. aastail on rekonstrueeritud ka Kuressaare Lennujaama terminal ja pikendatud lennurada 1500-lt 2000 meetrile. Sarnaselt laevaliinidele pole ka lennuliine välismaale siiani suudetud jätkusuutlikult käivitada. Ajavahemikul 2005-2010 on lennatud lühemat või pikemat aega Helsingisse, Stockholmi ja Riiga.

Elektrivarustuse põhivõrkudes perioodil 2000-2013 uusi liinilõike Saare maakonnas rajatud pole. Jaotusvõrkude osas paigaldati kolmas (35 kV) merekaabel Pammana-Emmaste, mis parandab Hiiumaa varustuskindlust. Küll on käiku lastud uusi kohalikke elektritootmisvõimsusi. Nendeks on Kuressaare 2 MW võimsusega elektri ja soojuste koostootmisjaam ning kaheksa väikest tuuleparki ühtekokku 22 tuulikuga. Tuuleparkide liitumisvõimalused maakonnas on siinsete elektrivõrkude praeguste ülekandevõimsuste juures ammendatud.

2000. aastail on kahe ülemaakonnalise projektiga on rekonstrueeritud maakonna ühisveevarustuse ja kanalisatsioonisüsteemid, k.a Kuressaare linna reoveepuhastusseade. Suletud ja ohutustatud on kõik maakonna prügilad. Jäätmeid võetakse vastu Kudjape ja Maasi jäätmejaamas ning need transporditakse mandrile.

Ühtegi klassikalist tööstus- ja logistikaala, kus ühtselt välja ehitatud tehnilise taristuga krunte renditaks või müüdaks ettevõtjaile, Saare maakonnas tekkinud pole.

Küll on tehtud mahukaid investeeringuid maakonna oluliste traditsioonilise külastuskohtade turismiobjektidesse nagu Kuressaare piiskopilossi vallid ja vallikraavid, Kaali külastuskeskus, Angla tuulikud ning pärandkultuurikeskus, Vilsandi rahvusparki keskus Loona mõis ja Sõrve külastuskeskus.

2. Edasise arengu suundumused

2.1. Trendid

Eestile olulisemad ruumilise mõjuga üleilmsed suundumused on:

- maailmamajanduse raskuskeskme nihkumine Aiasse;
- üleminek teadmispõhisele majandusele;
- rahvastiku vananemine;
- linnastumine;
- ökoloogiliste väärtuste mõjujõu kasv;
- üleminek laialdasele taastuenergia kasutamisele;
- nn rohelise ja hõbedase majanduse ennakasv²⁴.

²⁴ Rohelise ja hõbedase majanduse mõistetega üldistatakse uuelaadiliste ühiskondlike tellimustega seotud tulevikumajandust. Roheline majandus hõlmab paljusid ettevõtlusvaldkondi alates taastuenergeetikast, passiivmajade ehitamisest ja materjalide taaskasutusest kuni elektriautode ja mahetoiduainete tootmiseni.

Aasia tõusu mõju Saare maakonnale on eeldatav eelkõige läbi kahe kaudmõju kanali – siinse allhankelise tööstuse konkurentsivõime nõrgenemise ning toiduainete maailmaturu hinna tõusu kaudu. Esimene neist mõjudest võib ohustada märkimisväärset osa praegu maakonna keskusse koondunud töökohti, teine aga parandab põllumajanduse ja toiduainetööstuse väljavaateid.

Üleminek teadmispõhisele majandusele soosib Eestis eeskätt Tallinna ja Tartut, kiirendades seal atraktiivsete ja tasuvate töökohtade teket ja tugevdades seega külgetõmmet ka Saare maakonnast pärit noorte jaoks.

Rahvastiku vananemise trend toimib kogu Eestis juba ammu, seejuures territoriaalselt ebahühtlaselt, sest noored koonduvad üha enam Tallinna ja Tartusse. Nagu kogu riigis, nii ka Saare maakonnas on selle trendi mõjud eriti tuntavad maapiirkonnas, kus tööjõu arvukus kahaneb, ettevõtlusvõimalused seetõttu halvenevad, teenuseid kontsentreeritakse ning sotsiaalhoolekande vajadused kasvavad.

Linnastumine koondab Eestis rahvastiku üldarvu kahanemise taustal seda jätkuvalt linnadesse. Kuressaares jt maakonnakeskustes v.a Tallinn ja Tartu rahvastiku absoluutarv küll kahaneb, kuid linna ja selle lähitagamaa rahvaarvu osatähtsus maakonnas kasvab. Tähelepanuta ei saa jätta ka asjaolu, et elulaad muutub ka maal üha enam linlikuks, sest kasvav osa maarahvastikust käib maakonnakeskuste tööle. Urbaniseerumise taustal jääb Kuressaare ümber toimuma piiratud ulatusega valglinnastumine.

Ökoloogiliste väärtuste mõjujõu kasv ilmneb kõikjal, sh ka Saare maakonnas väga mitmekesistes ilmingutes. Mahekaupade ja looduslikest materjalidest toodete turg on kasvav, laieneb ökoturism ja kergliiklusvahendite kasutamine. Lõpuks, kasvab looduslähedast elustiili hindavate linlaste ränne looduskaunites kohtades asuvatesse küladesse. Kokkuvõttes, ökoloogiliste väärtuste mõjujõu kasv annab uusi arenguvõimalusi maapiirkondadele ja parandab linnade, sh Kuressaare elukvaliteeti.

Üleminek laialdasele taastuvenergia kasutamisele edendab laiendab edaspidigi Saare maakonnas biokütuste kasutamist lokaalsete energialahenduste tarbeks. Eesti on aga üks suurema tuuleenergia potentsiaaliga riike Euroopa Liidus. Tõenäoline on ärisektori ja poliitikute surve kasv tuuleparkide paigutamiseks Saare maakonna maismaale või rannikumerre, mille eelduseks on põhivõrkude vastava rekonstrueerimise otsustamine.

„Rohelise“ ja „hõbedase“ majanduse ennakasv on Eestis alles tärkamas. Praeguste arusaamade järgi „roheline“ ja „hõbedase“ majanduse kasvul ei saa prognoosida mingit selgelt ühesuunalist ruumilist mõju, seega võib olla ka valdkonnaga, mis aitab majanduslikku aktiivsust vastandina ühesuunalisele kontsentreerimisele ka ruumis hajutada.

2.2. EL ja Eesti poliitikad

EL poliitikad on tihedalt seotud globaalsete suundumustega reageerides neile kui ohtudele, võimalustele või väljakutsetele. Ühenduse poliitikavaldkondadest on ruumilise arengu seisukohalt olulisemal kohal keskkonna-, energia-, transpordi- ja põllumajanduspoliitika ning ühtekuuluvuspoliitika. Eesti oma vastavad poliitikad on omakorda EL poliitikate tugeva suunava mõju all eristudes kohati konkreetsemate rõhuasetustega.

Suur osa rohelisest majandusest tugineb biotehnoloogiale. Hõbedane majandus hõlmab eakatele pakutavaid tooteid ja teenuseid, mis kindlustavad pikeneva eluea veetmise tervena, aktiivsena ja turvaliselt.

Keskkonnapoliitika normide kohaldamisel oleme lõpetamas väga kiiret ja kulukat konvergensti EL-iga vee- ja välisõhukaitse, veemajanduse ning jäätmemajanduse ümberkorraldamisel. Edaspidi on oodata rahulikumat edasiliikumist veelgi kõrgemate keskkonnastandardite suunas. Saare maakonnas saavad tõenäoliselt suuremat tähelepanu ning toetusfinantseerimist pärandmaastike loodusliku mitmekesisuse kindlustamine nende alade ekstensiivse majandamisega, säästev transport ja energeetika.

Energia- ja transpordipoliitika rakendamisel on Eesti jaoks lähemal paarikümnel aastal esmajärgulise tähtsusega üle-Euroopaliste ja makroregionaalsete turgudega lõimimine, mida seni on takistanud meie füüsiliste ühenduste puudumine või nõrkus. Saare maakond on neist ühendustest aga kõrval. Teiseks suundumuseks on transpordi ja energeetika muutmine keskkonnasäästlikumaks. Saare maakonnas väljendub see nihkes bio- ja tuuleenergia suunas ning uute lahenduste otsimises ühistranspordis.

Põllumajandus- ja maaelupoliitika rakendamine on EL-is üsna homogeenne. Siin pole ette näha uusi Eestile eripäraseid arenguid. Jätkub üldsuund maapiirkondade majandusliku ja sotsiaalse elujõu edendamisele. Ühelt poolt aidatakse kaasa põllumajanduse konkurentsivõimele, teisalt aga elatusallikate mitmekesistamisele keskkonnasäästlikule arengule. Saare maakonnas, nagu kogu Eestis jätkub peavoolu põllumajandustootmise kontsentreerumine, mille kõrval tugevneb mitmekesine nišiettevoõtlus (mahepõllundus, maaturism, käsitöö, väiketööstus jm).

EL ühtekuuluvuspoliitika võimendab oma finantsabiga Eesti keskkonna-, transpordi-, ja energiapoliitika valdkondi, aga ka Eesti regionaalpoliitikat. Eesti regionaalpoliitika aastani 2020 teeb panuse maakondlikku suurusjärku toimepiirkondade konkurentsivõime tugevdamisele eelkõige nende keskuslinnadele tuginedes. Ühtaegu tugevdatakse toimepiirkondade keskusi, parendatakse nende ühendusi tagamaaga, edendatakse toimepiirkondade nutikat spetsialiseerumist ning püütakse leida ka võimalusi kaugemate maaliste piirkondade asustuse ja elatusvõimaluste alalhoidmiseks. Saare maakonna kontekstis tähendab see panustamist Kuressaare linnapiirkonna konkurentsivõimesse ja selle positiivse mõju levitamist võimalikult kogu maakonnale.

3. Kokkuvõte ja järeldused

Eeltoodut üldistades võib välja tuua järgmist.

Kohalike ehitusmaavarade varustuskindluse osas teravaid probleeme ette näha pole. Ainult kruusaga jätkuva varustatuse kindlustamiseks on vaja planeeringuperioodil hakata ette valmistama uute mäeeraldiste kasutuselevõttu.

Maismaa looduskoosluste seisund ja paiknemine ning maakasutus on muutunud vähe. Peamised täheldatud muutused on seotud EL põllumajandus- ja keskkonnapoliitika rakendamisega. Ühelt poolt on kasvanud ja võib ka edasi kasvada ekstensiivne lihaste ja lammaste pidamine, millega kaasneb rohumaade osatähtsuse mõõdukas kasv põllumajandusmaal. Teiselt poolt on loodusliku mitmekesisuse kaitseks kehtestatud ulatuslikud hoiualad. Sellel on omakorda ekstensiivset loomakasvatust soodustav mõju, sest hoiualadel on palju pärandkooslusi, mis vajavad karjatamist ja niitmist. Samas tulenevad hoiualarežiimist piirangud muulaadsele inimtegevusele suurel osal rannikust.

Pinnavee- ja põhjaveekogumite seisund on valdavalt hea. Rannikumere seisund on valdavalt kesine ja seda mitte kohalike tegurite tõttu. Samas on mere kalavarude seisundit hinnatud heaks või stabiilseks, mida aga peavad kindlustama pidevad püügikvoodid. Majandustegevust merel piiravad uue tegurina ka seal laialdaselt mere elukoosluste kaitseks kehtestatud hoiualad.

Maakonna asustussüsteemi ruumiline struktuur jäi põhijoontes püsima, kuigi uusehitusi rajati kõige enam Kuressaare lähiümbruses Kaarma vallas. Asustussüsteemi toimimist kujundavad rahvastiku- ja majandusprotsessid on aga läbi teinud olulised muutused.

Ühelt poolt on ettevõtlusaktiivsus kasvanud rohkem perifeersetes piirkondades, mis väljendub nii äriühingute arvu kui nende müügitulu kasvus. Teiselt poolt on enamik suuremaid töoandjaid ja atraktiivseid töökohti jätkuvalt koondunud Kuressaarde ja selle lähiümbrusse. Töölane pendelränne maalt Kuressaarde on intensiivistunud ja ulatub ka kaugeimate äärealadeni.

Rahvastiku juba toimunud ja planeeringuperioodil prognoositavalt jätkuv vananemine ja kahanemine mõjutab negatiivselt enam äärelisi maapiirkondi. Tarbijaskonna arvukuse ja summaarse ostujõu vähenemine toob kaasa nii avalike kui kommertsteenuste kokkutõmbumise. Asustuses kaovad teenuskohad väiksematest asulatest. Omavalitsused püüavad alles hoida esmatähtsaid teenuseid vähemalt vallakeskustes.

Üldise kahanemise foonil koondub rahvastik, eriti selle noorem ja tegusam osa Kuressaarde ja selle lähiümbrusse. Linnalähedases vööndis toimub mõõdukas valg- ja eeslinnastumine.

EL-iga liitumise järgsel perioodil on suure arenguhüppe läbinud tehniline taristu. Joogiveevarustuse, reoveekäitluse ja jäätmekäitluse osas võib lugeda maakondlikud probleemid pikaks ajaks lahendatuks. Peamised ühendussadamad on välja ehitatud ja siseriiklikud parvlaevaühendused heale tasemel viidud. Põhjalikult on parandatud mitmete peamiste turistide külastuskohtade olukorda ja arendatud külalissadamaid. Riigiteedel ulatusliku mustkatete rajamisega on parandatud liiklustingimusi, millest on suur kasu nii kohalikel elanikel kui turistidel.

Toimunud ruumiliste arengute hindamiseks tuleb neid kõrvutada üleriigilise planeeringu „Eesti 2030+“ visiooniga, mille järgi Eesti peab saama sidusa ruumistruktuuriga, mitmekesise elukeskkonnaga ja välismaailmaga hästi ühendatud riigiks. Hajalinnastunud ruum peab siduma tervikuks kompaktsed linnad, eeslinnad ja traditsioonilised külad, väärtustades kõiki neid elamisviise võrdselt ühepalju. Hajalinnastunud ruumi inimsõbralikkuse ja majandusliku konkurentsivõime tagavad eeskätt looduslähedane keskkond ja hästi sidustatud asulate võrgustik. 2000. aastatel on Saare maakonnas sellisele ruumikorraldusele teatud määral lähenetud. Rahvastikuseisundi tasakaalustamatus näitab ometi, et linnas, eeslinnas ja maal elamise võrdsest väärtustamisest ollakse kaugel. Visiooni saavutamine pole ka võimalik ainult planeeringute abil vaid riigi ja omavalitsuste mitmekülgsete kooskõlastatud poliitikate ja meetmetega. Planeeringute spetsiifiline otstarve sealjuures on luua visiooni saavutamise ruumilisi eeldusi iga piirkonna eripärastest oludest lähtudes.

Allpool on loetletud mõned väljakutsed, millega uues Saare maakonna planeeringus käesoleva ruumilise arengu analüüsist tulenevalt on põhjust tegeleda:

- täiendavad mustkatet vajavad riigiteed;
- kergliiklusteede võrgustik;
- maakonna kui ühtse toimepiirkonna ühistranspordikorralduse ruumilised põhimõtted;
- sadamate kaubaveofunktsiooni määratlemine;
- mereturismi toetavate väikesadamate võrgustik;
- esmatasandi teenuskeskuste võrgustik maal.

Kasutatud materjalid

Keskonnaministeerium. Lääne-Eesti vesikonna veemajanduskava. -

<http://www.envir.ee/orb.aw/class=file/action=preview/id=1117262/2010.04.07+Kinnitatud+Laane-Eesti+vesikonna+veemajanduskava.pdf>

Lääne-Eesti saarestiku biosfääri programmiala säästliku arengu programm 2013-2020. -

http://www.keskonnaamet.ee/public/BPA_programm_eelnou_17dets.pdf

Maa-amet. Eesti Vabariigi 2012. aasta maavaravarude koondbilansid (seisuga 31.12.2012. a.). -

http://geoportaal.maaamet.ee/docs/maavaravarude_koondbilanss_2012_seletuskiri.pdf?t=20130614161701

OÜ Inseneribüroo STEIGER. Uurimistö "Looduslike ehitusmaterjalide kasutamise riikliku arengukava 2010-2020" koostamiseks. Tallinn, 2009. -

<http://www.envir.ee/orb.aw/class=file/action=preview/id=1097479/Microsoft+Word+-+Uurimist%F6%F6+LEM+arengukava+koostamiseks+2010-2020.pdf>

Saare maakonna koolivõrgu analüüs ja soovitused selle arendamiseks. Kuressaare 2012. -

<https://saare.maavalitsus.ee/documents/180293/764366/Saare+maakonna+kooliv%C3%B5rgu+anal%C3%BC%C3%BCs+ja+soovitused+selle+arendamiseks.pdf/0fa75411-39cd-4724-81b5-0b0fbc737e19;jsessionid=D736BD4F2D72FDA210C55B4AABE8ECA8?version=1.0>

Saare maakonna majanduse ülevaade. Tallinn, 2013. - http://www.ttu.ee/public/k/Kuressaare-kolledz/Teadus/Saaremaa_majandusulevaade_2013.pdf

Siseministeerium. Üleriigiline planeering „Eesti 2030+“. -

<http://eesti2030.files.wordpress.com/2014/02/eesti-2030.pdf>

Tiit, E-M., Servinski, M., Rahva ja eluruumide loendus 2011: ülevaade Eesti maakondade rahvastikust, Statistikaamet 2013. - <http://www.stat.ee/re12011>

Tõnurist, A., Servinski, M. Valgma, Ü., Toimepiirkondade määramine. Raport Siseministeeriumile, 2014.

Statistikaamet. Piirkondlik areng 2013. - <http://www.stat.ee/65363>

Statistikaamet. Linnad ja vallad arvudes 2008. - <http://www.stat.ee/18834>

5. ÜLEVAADE PLANEERINGU KOOSKÕLASTAMISEST

Kuupäev	Kellelt	Ettepanekud/märkused	Vastused
15.06.2016 nr 12-2/2016/325-2	Hiiu Maavalitsus	Märkusteta	
22.06.2016 nr 12-3/16/710-2	Lääne Maavalitsus	Märkusteta	
Vastust ei ole ühe kuu jooksul saabunud.	Rahandusministeerium		PIS § 17 lg 5 ²⁵
Vastust ei ole ühe kuu jooksul saabunud.	Siseministeerium		PIS § 17 lg 5
30.08.2016 nr 12-3/16-541-30	Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium	Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium kooskõlastab Saare maakonnaplaneeringu, mida on täiendatud Maanteeameti 30.06.2016.a kirjas nr 15-2/15-00028/961 toodud ettepanekutega.	
3.07.2016 nr 7-15/16/3381-3	Keskkonnaministeerium	Olete saatnud Keskkonnaministeeriumile kooskõlastamiseks Saare maakonnaplaneeringu (edaspidi planeering). Keskkonnaministeerium kooskõlastab planeeringu järgmiste märkustega. Palume täiendada KSH aruande punktis 4.6.2. Mõju pinna- ja põhjavee kvaliteedile põhjaveevaru kasutusajaga seotud teavet, sest lisaks Nasva	Ettepanekuid arvestati

²⁵ Kui kooskõlastuse taotlusele ei ole kooskõlastaja vastanud ühe kuu jooksul taotluse kättesaamise päevast arvates, arvestab planeeringu koostaja, et kooskõlastajal ei ole planeeringu kohta ettepanekuid ega vastuväiteid.

Kuupäev	Kellelt	Ettepanekud/märkused	Vastused
		<p>põhjaveemaardla piirkonnale on vajalik nimetada ka teised põhjaveemaardla piirkonnad, kus põhjaveevaru kasutusaeg lõpeb 2017 a.. Juhime tähelepanu ka sellele, et Saare maakonnas on neli põhjaveekogumit. Hetkel on kirjeldatud planeeringu seletuskirjas ja KSH aruandes ainult kahte põhjaveekogumit Siluri Saaremaa ja KeskAlam-Devoni. Palume täiendada seletuskirja ja KSH aruannet. KSH aruande alapunkti 4.6.1 teises lõigus kirjutatakse: "<i>Kliima muutumise põhjusteks loetakse eelkõige inimtekkeliste kasvuhoonegaaside hulga suurenemist atmosfääris.</i>" Selline sõnastus on eksitav, kuna hetkel ei ole siiski veel ühest vastust, kui suur osa on kliimamuutustes looduslikel protsessidel ja kui suur osa on inimtegevusel. Meie ettepanek on muuta sõnastust järgmiselt:</p> <p><i>Kliima muutumise üheks teguriks loetakse inimtekkeliste kasvuhoonegaaside hulga suurenemist atmosfääris.</i> KSH aruande punktis 4.6.1 kirjutatakse: "<i>Üld- ja detailplaneeringute koostamisel tuleks edaspidi põhjalikult kaaluda nii ehituskeeluvööndi vähendamise vajadust rannikupiirkondades kui ka ehitustegevust ranniku ja kalda ääres</i>". Kuidas on kooskõlas ehituskeelupiirangu vähendamine ja kui ka ehitustegevuse vähendamine? Palume parandada sõnastust või selgitada ehituskeeluvööndi vähendamist. Planeeringu seletuskirja punktis 4.3.3 kirjeldatakse merepäästevõimekust. Teeme ettepaneku kirjeldada ka maapealset päästevõimekust. Planeeringu seletuskirjas ja KSH aruandes ei ole käsitletud maakonna kiirgusohutust, ega ka välisõhu kvaliteedi ja müra teemat. Palume</p>	

Kuupäev	Kellelt	Ettepanekud/märkused	Vastused
Vastust ei ole ühe kuu jooksul saabunud.	Sotsiaalministeerium	täiendada KSH aruannet ja seletuskirja nii kiirgusohutuse (sh looduskiirgus ning pinnase ja ruumide siseõhu radoonisisaldus) kui ka välisõhu kvaliteedi ja müra osas.	PIS § 17 lg 5
10.06.2016 nr 12.1-1/14/2444	Kaitseministeerium	<p>Esitasite Kaitseministeeriumile kooskõlastamiseks Saare maakonnaplaneeringu ja selle keskkonnamõju strateegilise hindamise aruande eelnõu (edaspidi KSH). Kaitseministeerium kooskõlastab planeeringu ja KSH juhul, kui arvestate järgmiste ettepanekutega:</p> <p>1. Palume täiendada planeeringu seletuskirja peatüki 4.5.2. "Tuuleenergeetika" esimese lõigu viimast lauset selliselt, et peamine takistus tuuleenergeetika arendamisel maakonnas ei ole üksnes elektrivõrkude tootmissuunalise võimsuse ammendumine, vaid ka riigikaitsepiirangud. Õhuseiredivisjon on analüüsinud, kui kõrgeid elektrituulikuid saaks tõenäoliselt püstitada Saare maakonna planeeringu tuuleenergeetika teemaplaneeringus kajastatud elektrituulikute arendusaladele. Analüüsimiseks valitud koordinaatidel olid elektrituulikute tõenäolised võimalikud kõrgused 15 kuni 70 meetrit, vastasel juhul väheneks radari töövõime.</p> <p>Kaitseministri 26.06.2015. a määruse nr 16 "Riigikaitse ehitise töövõime kriteeriumid, piirangute ruumiline ulatus ja andmed riigikaitse ehitise töövõimet mõjutavate ehitiste kohta" § 4 lg 2 kohaselt ei tohi ehitise püstitamine aga radari</p>	Ettepanekuid arvestati

Kuupäev	Kellelt	Ettepanekud/märkused	Vastused
		<p>töövõimet vähendada. Seega ei saa Saare maakonna tuuleenergeetika arendusaladele püstitada mistahes kõrgusega elektrituulikuid ja üheks oluliseks piiranguks elektrituulikute püstitamisel on lisaks elektrivõrkude tootmissuunalise võimsuse ammendumisele ka riigikaitseelised piirangud.</p> <p>2. Palume asendada planeeringu seletuskirja peatüki 4.3.1. "Riigikaitseobjektid" pealkirjas sõna "riigikaitseobjektid" sõnadega "riigikaitseelised ehitised".</p> <p>3. Planeeringu seletuskirja peatüki 4.3.1. "Riigikaitseobjektid" punktis 3 märkida riigikaitse arengukava perioodiks 2013-2022.</p> <p>4. Planeeringu seletuskirja peatüki 4.3.1. "Riigikaitseobjektid" punkti 3 tekstiosas on praegu kirjutatud, et <i>Karujärve lasketiir ei vasta hetkel nõuetele</i>. Palume lauset muuta ja sõnastada see järgmiselt:</p> <p>"Olemasolev Karujärve 200 m lasketiir ei vasta vähendatud ohualaga lasketiiru nõuetele, mistõttu on sellele rakendatud ohuala pikkusega 2900 m.".</p> <p>Vajadusel võib planeeringu seletuskirjas viidata, et nõuded kaitsevää ja Kaitsealiidu harjutusväljadele ja väljaõppeehitistele, sh lasketiirudele on kehtestatud kaitsevää juhataja 01.06.2007. a käskkirjaga nr 153 "Kaitsevää ja Kaitsealiidu harjutusväljadele ja väljaõppeehitistele esitatavad tehnilised nõuded".</p> <p>5. Palume planeeringu seletuskirjas täiendavalt põhjendada, miks viidi maakonnaplaneeringu raames läbi Kaitsealiidu uue lasketiiru asukoha eelvalik. Põhjendustena nimetada olemasoleva</p>	

Kuupäev	Kellelt	Ettepanekud/märkused	Vastused
		<p>lasketiiru ebasoodsat asukohta, eelkõige ohuala kattumine eraomandis olevate kinnisasjadega ja vajadust pikendada lasketiiru distantsi 200-lt meetrilt 300-le meetrile.</p> <p>6. Planeeringu seletuskirja peatüki 4.3.1. "Riigikaitseobjektid" riigikaitsealade arendamise põhimõtete ja kasutustingimuste punkti 2 teise lause loetelust palume välja jätta sõna "üksiktuulikut", sest see kordab loetelus eelnevat sõna "tuulegeneraatorite".</p> <p>7. Palume planeeringu joonisel "tehnilised võrgustikud" kajastada Muhu linnaku piiranguvööndi ulatust kinnistu piirist, mitte kinnistu keskpunkti. Saadme piiranguvööndi piiri kaardikihi Teile sobilikus formaadis.</p> <p>8. KSH aruande eelnõu peatüki 4.7.5. "Taastuveneergetika" viimase lõigu viimast lauset palun täiendada järgmiselt: "Objektide rajamisel käitamisel ning maa kasutamisel tuleb jälgida keskkonnanõudeid ja riigikaitsealasi piiranguid." .</p> <p>Maakonnaplaneeringuga soodustatakse taastuveneergetika kasutamisele võtmist ja tootmist, kuid seejuures tuleb lisaks keskkonnanõuetele järgida ka riigikaitsealasi piiranguid (vt kirja punkti 1).</p> <p>Märkusteta</p>	
20.06.2016 nr 4.1-5/4941-1	Maaeluministeerium		
Vastust ei ole ühe kuu jooksul saabunud	Kultuuriministeerium		PIS § 17 lg 5

Kuupäev	Kellelt	Ettepanekud/märkused	Vastused
03.07.2016 a. nr 5.1-17.6/82-3	Muinsuskaitseamet	Kooskõlastuse nr 27999	
21.06.2016 nr 12-3/16-541-8	Maa-amet	<p>Järgnevalt anname Saare maakonnaplaneeringule seisukoha lähtuvalt asjaolust, et Saare maakonna territooriumil asub 72 keskkonnaregistri maardlate nimistus olevat maardlat ning 39 kehtivat maavara kaevandamise luba.</p> <p>1. Maa-ameti eelmises kirjas 25.04.2016 nr 6.2-3/6867 palusime seletuskirja joonisel Joonis 7. Maardlad Saare maakonnas olev Muhu saare põhjaossa märgitud kruusamaardla eemaldada, kuna maardla ei ole keskkonnaregistri maardlate nimistus arvel. Palume jätkuvalt seletuskirja joonist Joonis 7. Maardlad Saare maakonnas korrigeerida.</p> <p>2. Palume jätkuvalt vastavalt eelmises kirjas 25.04.2016 nr 6.2-3/6867 mainitule kasutada joonistel maardlate ja nendega kattuvate alade märkimisel piirjooni ja läbikumavaid tingimärke, vastasel juhul läheb osa kattuvuses olevat informatsiooni kaduma. Tutvunud esitatud dokumentidega teatame, et Maa-amet nõustub 01.06.2016 edastatud Saare maakonnaplaneeringu lahendusega tingimusel, et arvestatakse eelpool kirjeldatud märkustega ja täpsustatakse vastavalt maakonnaplaneeringu seletuskirja ja joonist. Saare maakonnaplaneeringu alale jäävad mitmed reformimata maad, riigi reservmaa piiriettepanekuga hõlmatud maad ja kinnistud, mille volitatud asutuseks on Maa-amet. Maa-amet on tutvunud maakonnaplaneeringu lahendusega ja põhimõtetega planeeringualal ning võtab need edaspidi oma tegevustes arvesse.</p>	Ettepanekuid arvestati

Kuupäev	Kellelt	Ettepanekud/märkused	Vastused
29.06.2016 nr 6-2/16/7388-2	Keskkonnaamet	Märkusteta	
Vastust ei ole ühe kuu jooksul saabunud	Kaitseliit		PIS § 17 lg 5
30.06.2016 nr 1.11-11/336-3	Politsei- ja piirivalveamet	Politsei- ja Piirivalveamet (PPA) kooskõlastab maakonnaplaneeringu. Lisame, et PPA-l on edaspidi huvi kaasa rääkida sadamate ja lennujaamade detailsemal planeerimisel, kuna seal toimuvad kolmandate riikide kodanike piiriületused. Samuti on PPA-l huvi Saare maakonnaga piirnevatele merealadele planeeritavate tuuleparkide osas, mis võivad takistada merealade valvet meresireüsteemidega.	
04.07.2016 nr 7.3-2.4/12248- 2	Päästeamet	Märkusteta	
15.06.2016 nr 9.3-4/3960	Terviseamet	Märkusteta	
30.08.2016 nr 12-3/16-541- 29	Maanteeamet	Planeeringut on korrigeeritud vastavalt Maanteeameti 30.06.2016 kirjaga nr 15-2/15-00028/961 esitatud märkustele.	
20.06.2016 nr 4.6-8/16/1871- 2	Lennuamet	Märkusteta	
14.06.2016 nr 6-3-1/2036	Veeteede Amet	Märkusteta	

Kuupäev	Kellelt	Ettepanekud/märkused	Vastused
05.09.2016 nr 12-3/16-541-32	Tehnilise Järelevalve Amet	Märkusteta	
27.07.2016 otsus nr 1-3/16/55	Lääne-Saare Vallavolikogu	Märkusteta	
Vastust ei ole ühe kuu jooksul saabunud	Ruhnu Vallavolikogu		PIS § 17 lg 5
15.06.2016 otsus nr 151	Muhu Vallavolikogu	Märkusteta	
25.08.2016 otsus nr 120	Orissaare Vallavolikogu	Märkusteta	
16. juuni 2016 nr 22	Põide Vallavolikogu	Märkusteta	
21.06.2016 otsus nr 18	Valjala Vallavolikogu	Ettepanek lisada Valjala aleviku kergliiklustee.	Ettepanekuid arvestati
Vastust ei ole ühe kuu jooksul saabunud.	Laimjala Vallavolikogu		PIS § 17 lg 5
16.06.2016 nr 43	Pihntla Vallavolikogu	Märkusteta	
28.06.2016 nr 1-3/12-1	Salme Vallavolikogu	Märkusteta	
09.09.2016 otsus nr 1-1112	Torgu Vallavolikogu	Märkusteta	

Kuupäev	Kellelt	Ettepanekud/märkused	Vastused
27. juuni 2016 nr 19	Kihelkonna Vallavolikogu	<p>Kooskõlastada Saare maakonnaplaneering järgmistele täiendustega:</p> <p>1.1. Jaagarahu sadam ära märkida sadamana.</p> <p>1.2. Lisada maakonnaplaneeringusse helikopteri maandumiseväljak Vilsandil.</p>	Ettepanekuid arvestati
20.06.2016 nr 15	Mustjala Vallavolikogu	<p>Mitte kooskõlastada, kuna ei saa nõustuda Mustjala valla asetusega maakonnaplaneeringu seletuskirja ptk 2.5.4. Lähikeskused all.</p> <p>Seisukoht on kujundatud arvesse võttes hetkel vallas pakutavate teenuste seisu, valla arengukava ja üldplaneeringuga kavandatud lähituleviku suundumusi, olemasolevaid teenuseid ja nende jätkuvat vajadust ning Mustjal küla kaugust teistest keskustest. Mustjala keskuses on: lasteaed-põhikool, spordisaal, välisportiväljak ja terviserada, rahvamaj, raamatukogu, päevakeskus, sotsiaaltöötaja vastuvõtt. Inimeste põhivajaduste rahuldamist mõjutab elukohta, hariduse, teenuste ja vaba aja veetmise võimalusi pakkuv asustussüsteem. Samuti töökohtade olemasolu ja teenuste kättesaadavus kas kodukohas või selle lähimbruses. Samuti on kahaneva ja vananeva ühiskonna kohustus kestma jäämiseks toetada noorte toimetulekuvõimalusi, et hoida ära olukord, kus nad on hariduse, töö või teenuste otsingul sunnitud oma kodukohast lahkuma. Selle eelduseks on valmisolek ühiselt tegutseda kõigi tasanditel.</p>	<p>Vastuskiri 03.08.2016 nr 12-3/16-541-27.</p> <p>Selgitame veelkord, et teenuskeskuste määratlemisel ei olnud ülesandeks teenuste säilitamine seal, kus need käesoleval hetkel olemas on, vaid kavandada teenuskeskuste võrgustik selliselt, et teenused oleks valdavale osale maakonna elanikest piisavalt hästi kättesaadavad ka tulevikus, arvestades muutuvaid majanduslikke võimalusi ja otstarbekust. Määravaks oli sealjuures prognoositav elanike arv vastavas teeninduspiirkonnas aastal 2030.</p> <p>Planeeringus käsitletakse maakonna teenuskeskuste võrgustikku, see tähendab, et keskuseid vaadeldakse kontekstis teiste keskustega maakonnas. Keskuste võrgustik koosneb nelja erineva tasandi keskustest – maakondlik keskus, piirkondlik keskus, kohalikul keskusel ja lähikeskused.</p> <p>Sealjuures kohaliku keskuse puhul on teeninduspiirkonna arvestuslik elanike arv vähemalt 1500 ja lähikeskuse puhul 500.</p> <p>Mustjala küla on määratud lähikeskuseks, kuna rahvastikuprognosis kohaselt on selle teeninduspiirkonnas 2030. aastal vaid 514 elanikku.</p> <p>Rõhutame, et maakonnaplaneeringuga ei seata kohustusi omavalitsustele ega ka</p>

Kuupäev	Kellelt	Ettepanekud/märkused	Vastused
			<p>piiranguid teenuste paiknemisele mingis asukohas. Maakonnaplaneeringus esitatud teenuskeskuste võrgustiku näol on tegemist ettepanekuga teenuste osutamiseks ning selleks tingimuste loomiseks vähemalt teenuskeskuste võrgustiku ulatuses ja mahus. Teenuste reaalse osutamise määrab eelkõige see, kas kohalik omavalitsus peab seda võimalikuks ja otstarbekaks. Planeerimisseaduse (redaktsiooni kehtivuse lõpp 30.06.2015) § 17 lg 4 kohaselt loetakse planeering kooskõlastatuks, kui kooskõlastamisel ei viidata vastuolule seaduse või seaduse alusel kehtestatud õigusakti või kehtestatud planeeringuga, vaatamata planeeringu kohta esitatud teistele ettepanekutele ja vastuväidetele. Seega loeme Saare maakonnaplaneeringu Mustjala Vallavolikogu poolt kooskõlastatuks.</p>
25.07.2016 nr 1-3/31-1	Leisi Vallavolikogu	Märkusteta	
Vastust ei ole ühe kuu jooksul saabunud	Kuressaare Linnavolikogu		PIS § 17 lg 5

6. PLANEERINGU KOOSTAMISE KORRALDAJA TEHTUD OTSUSED

SAARE MAAVANEM

KORRALDUS

Kuressaare

10.10.2013 nr **1-1/2013/413**

Keskonnamõju strateegilise hindamise algatamine

Vabariigi Valitsus algatas oma 18.07.2013 korraldusega nr 337 Saare maakonnaplaneeringu koostamise planeerimisseaduse § 7 lõikes 3 sätestatud ülesannete lahendamiseks kogu maakonna territooriumil sh võimaliku Suure väina püsiühenduse planeerimiseks Saare ja Lääne maakonnaga piirnevas sisemeres.

Eesti riigi eesmärgiks on ruumilise arengu kujundamine vastavalt üleriigilise planeeringu "Eesti 2030+" koostamise ajal kokku lepitud visioonile ja arengusuundadele. Riigi üldised huvid võetakse aluseks nii riiklikul, regionaalsel kui ka kohalikul tasandil otsuste langetamisel. Maakondades on uute planeeringute algatamise eesmärgiks asetada planeerimine kogu riigis ühtsetele alustele arvestades riigi huve, vahepealse kiire majandusarengu perioodil saadud kogemusi ja lisandunud planeerimisalast oskusteavet.

Lähtuvalt Keskonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seaduse § 33 lg 1 p 2 ja § 35 lg 2, 5 ja 6, otsustan:

1. Algatada Saare maakonnaplaneeringu keskkonnamõju strateegiline hindamine.
2. Saare Maakonnaplaneeringu koostamise algatajaks on Vabariigi Valitsus, koostamise korraldaja on Saare Maavalitsuse arengu- ja planeeringuosakond, maakonnaplaneeringu kehtestajaks on Saare maavanem (kontaktandmed: Lossi tn 1 93819 Kuressaare, e-post maavalitsus@saare.ee).
3. Arengu- ja planeeringuosakonnal teavitada otsusest maakonnalehes ja Ametlikes Teadaannetes 14 päeva jooksul käesoleva otsuse tegemise päevast alates.
4. Saata käesoleva otsuse ära kiri kohalikele omavalitsustele, Kaitseministeeriumile, Keskkonnaministeeriumile, Kultuuriministeeriumile, Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumile, Põllumajandusministeeriumile, Siseministeeriumile, Sotsiaalministeeriumile, Keskkonnaametile ja Eesti Keskkonnuühenduste Kojale kahe nädala jooksul käesoleva otsuse tegemise päevast alates.

(allkirjastatud digitaalselt)

Kaido Kaasik
Maavanem

Agne Peetersoo 452 0518

SAARE MAAVALITSUS

MAAVANEMA KORRALDUS

06.09.2016 nr 1-1/16-288

Saare maakonnaplaneeringu vastuvõtmine**1. ASJAOLUD JA MENETLUSE KÄIK, ÕIGUSLIKUD JÄRELDUSED**

Vabariigi Valitsuse 18.07.2013 korraldusega nr 337 algatati Saare maakonnaplaneering. Planeering algatati kuni 30.06.2015 kehtinud planeerimisseaduse (edaspidi PIS) § 7 lõikes 3 sätestatud ülesannete lahendamiseks kogu maakonna territooriumil sh võimaliku Suure väina püsiühenduse planeerimiseks Saare ja Lääne maakonnaga piirnevas sisemeres. Saare maavanema 10.10.2013 korraldusega nr 1-1/2013/413 algatati planeeringu keskkonnamõju strateegiline hindamine (edaspidi lühendina KSH).

Ehitusseadustiku ja planeerimisseaduse rakendamise seaduse (edaspidi EhSRS) § 1 lg 1 kohaselt menetletakse enne EhSRS jõustumist algatatud planeeringud lõpuni lähtudes kuni 30.06.2015 kehtinud PIS-st. Planeeringu koostamisel arvestati ka 01.07.2015 kehtima hakanud PIS põhimõtete, kuna planeering viiakse ellu 01.07.2015 kehtima hakanud PIS kohaselt.

Maakonnaplaneeringu eesmärk on maakonna ruumilise arengu põhimõtete määratlemine asustuse, ruumiliste väärtuste ja tehniliste võrgustike valdkondades. Maakonnaplaneeringus kajastatakse eelkõige maakondlikke ning riigi huvisid, jättes kohalikud planeeringu- ja ehitustegevust puudutavad otsused kohalike omavalitsuste teha. Maakonnaplaneering on üldplaneeringute koostamise alus. Samuti annab maakonnaplaneering sisendi valdkondlikesse ja kohalike omavalitsuste arengukavadesse ning muudesse riiklikesse, regionaalsetesse ja kohalikesse arengudokumentidesse. Planeering koostatakse perspektiiviga aastani 2030+. Maakonnaplaneeringu koostamise korraldaja ja koostaja on Saare Maavalitsus. Planeeringuga samaaegselt viidi läbi selle KSH Skepast&Puhkim OÜ poolt. Hindamise tulemused on integreeritud planeeringulahendusse.

Planeeringul on olemas PIS-st tulenevad vajalikud kooskõlastused, planeeringut ei kooskõlastanud Mustjala Vallavolikogu. Mustjala Vallavolikogu oma 20. juuni 2016 otsusega nr 15 ei kooskõlastanud Saare maakonnaplaneeringut, kuna ei ole nõus Mustjala valla asetusega maakonnaplaneeringu seletuskirja ptk 2.5.4 Lähikeskused all.

Mustjala Vallavolikogule selgitati 03.08.2016 vastuskirjas nr 12-3/16-541-27, et teenuskeskuste määratlemisel ei olnud ülesandeks teenuste säilitamine seal, kus need käesoleval hetkel olemas on, vaid kavandada teenuskeskuste võrgustik selliselt, et teenused oleks valdavale osale maakonna elanikest piisavalt hästi kättesaadavad ka tulevikus, arvestades muutuvaid majanduslikke võimalusi ja otstarbekust. Määravaks oli sealjuures

prognoositav elanike arv vastavas teeninduspiirkonnas aastal 2030.

Planeeringus käsitletakse maakonna teenuskeskuste võrgustikku, see tähendab, et keskuseid vaadeldakse kontekstis teiste keskustega maakonnas. Keskuste võrgustik koosneb nelja erineva tasandi keskustest – maakondlik keskus, piirkondlik keskus, kohalikud keskused ja lähikeskused. Sealjuures kohaliku keskuse puhul on teeninduspiirkonna arvestuslik elanike arv vähemalt 1500 ja lähikeskuse puhul 500. Mustjala küla on määratud lähikeskuseks, kuna rahvastikuprognosi kohaselt on selle teeninduspiirkonnas 2030. aastal vaid 514 elanikku.

Maakonnaplaneeringuga ei seata kohustusi omavalitsustele ega ka piiranguid teenuste paiknemisele mingis asukohas. Maakonnaplaneeringus esitatud teenuskeskuste võrgustiku näol on tegemist ettepanekuga teenuste osutamiseks ning selleks tingimuste loomiseks vähemalt teenuskeskuste võrgustiku ulatuses ja mahus. Teenuste reaalse osutamise määrab eelkõige see, kas kohalik omavalitsus peab seda võimalikuks ja otstarbekaks.

PIS § 17 lg 4 kohaselt loetakse planeering kooskõlastatuks, kui kooskõlastamisel ei viidata vastuolule seaduse või seaduse alusel kehtestatud õigusakti või kehtestatud planeeringuga, vaatamata planeeringu kohta esitatud teistele ettepanekutele ja vastuväidetele. Seega loetakse Saare maakonnaplaneering Mustjala Vallavolikogu poolt kooskõlastatuks.

2. KORRALDUSE ÕIGUSLIKUD ALUSED

Korraldus antakse Vabariigi Valitsuse seaduse § 84 punkt 16, ehitusseadustiku ja planeerimisseaduse rakendamise seaduse § 1 lõike 1 ning Vabariigi Valitsuse 18.07.2013 korralduse nr 337 „Maakonnaplaneeringute algatamine“ alusel ning kooskõlas kuni 30.06.2015 kehtinud planeerimisseaduse § 18 lõigetega 3, 6 ja 6¹, § 19 punktiga 3 ning § 21 lõigetega 1 ja 3 ning keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seaduse § 41.

3. OTSUS

1. Võtta vastu Saare maakonnaplaneering.
2. Arengu- ja planeeringuosakonnal korraldada:
 - 2.1 maakonnaplaneeringu ja KSH aruande avalik väljapanek Saare Maavalitsuses (Lossi 1, Kuressaare) ja veebilehel <http://saare.maavalitsus.ee/koostatav-maakonnaplaneering> 14. septembrist 12. oktoobrini 2016. Avaliku väljapaneku ajal on planeeringuga ja KSH aruandega võimalik tutvuda Saare Maavalitsuses tööpäevadel tööajal.
 - 2.2 maakonnaplaneeringu ja KSH aruande eelnõu avalik arutelu 21. oktoobril 2016.
 - 2.3 maakonnaplaneeringu ja KSH aruande eelnõu avaliku väljapaneku ja avaliku arutelu kohta teadete avaldamine maakonnalehtedes ja Saare Maavalitsuse veebilehel hiljemalt üks nädal enne väljapaneku ning arutelu algust.
 - 2.4 informatsiooni avaldamine avaliku väljapaneku ja avaliku arutelu tulemuste kohta maakonnalehes nädala jooksul avaliku arutelu toimumise päevast arvates juhul, kui maakonnaplaneeringu ja KSH aruande eelnõu avalikul väljapanekul esitatakse kirjalikke ettepanekuid ja vastuväiteid.
3. Igal isikul on õigus maakonnaplaneeringu ja KSH aruande eelnõu avaliku väljapaneku ajal esitada ettepanekuid, vastuväiteid ja küsimusi maakonnaplaneeringu ning keskkonnamõju strateegilise hindamise aruande kohta.
4. Korraldus jõustub allakirjutamisest.

4. VAIDLUSTAMISVIIDE

Korralduse peale võib esitada halduskaebuse Tallinna Halduskohtule 30 päeva jooksul korralduse teatavakstegemisest.

5. KORRALDUSE TEATAVAKS TEGEMINE

Vastavalt nimekirjale.

(allkirjastatud digitaalselt)
Kaido Kaasik
Maavanem

7. TEATED PLANEERINGUPROTSSESI KOHTA

Meie Maan

KOLMAPÄEV, 16. oktoober 2013

NIMEPÄEV: SIRJUE, SIRJA JA SIRET

ISSN 1406-4308

9771406430005

RAIETÖÖD JA TRANSPORT
 info@estimeetnik.ee tel 50 700 45

Meiljõuafarvast, 17.10. Laujõuafarvaid, 19.10. Auhigal keskkuses, kodutöökastriid, laod, tüüjendistruktuurid.

Tehdloot 7: Lambavilla padi 4-
Voodilina 5: Satiin voodipesu komplektid -20%
Padiad 2:
Tekid 5:
Lambavilla tekk 18:

www.vuolajasaar.ee

Värviline A4, A3
 kahetikilgine
 paitamine ja pajundamine

SAARTE TRUKK ODA Tellimuste vastuvõtt
 Komandandi 1, Kurussaare tel 45 55 783
 märk@meilemaa.ee E-R 9-17

Saare maavalitsus

RIIGIMADE AVALIK KIRJALIK ENAMPKUMINE

Saare Maavalitsus korraldab riigi omandis olevate Saare maakonnas asuvate kinnisasjade müügi avalikult kirjalikult enampkumisel:

1. Kinnistu nimetusega Lodiapuu, Muhu vald, Kallaste küla (registros 3717234, maatulundusmaa, 2,50 ha, 47801:0030605) alghind 2240 eurot, tagatistrahna 224 eurot
2. Kinnistu nimetusega Mere, Kaarna vald, Hüljaja küla (registros 1940834, maatulundusmaa, 1,76 ha, 34801:001:0096) alghind 1840 eurot, tagatistrahna 184 eurot
3. Kinnistu nimetusega Arumäe, Kaarna vald, Hakjala küla (registros 3565634, maatulundusmaa, 5,2 ha, 34801:001:0537), alghind 3760 eurot, tagatistrahna 376 eurot
4. Konfiskeeritud kinnistu nimetusega Heini, Käina vald, Nõmpe küla (registros 2205234, maatulundusmaa, 3,10 ha, 37301:001:0381), alghind 2700 eurot, tagatistrahna 270 eurot

Pakkumiste esitamise tähtaeg 29. oktoober 2013 kell 10. Pakkumised esitada kirjalikult, iga müügiobjekt eraldi suletud ümbrikus Saare Maavalitsusse hiljemalt 29. oktoobriks 2013 kella 10-ks aadressil Lossi tr 1, 93819 Kurussaare. Täpsemat informatsiooni müüdavate kinnisasjade, enampkumise läbiviimise ja müügitingimuste kohta saab Saare Maavalitsuse kodulehelt aadressil <http://saare.maavalitsus.ee>

Täiendavate küsimuste korral helistada telefonil 452 0545 või 452 0546.
 Kõnitskeeritud kinnistu Heini kohta info telefonil 452 0529

Saare maavalitsus

Saare maavanema 10. oktoobri 2013 korraldusega nr 1-1/2013/413 on algatatud Saare maakonnaplaneeringu keskkonnamõju strateegiline hindamine. Saare maakonnaplaneeringu koostamise algatas Vabariigi Valitsus orna 18.07.2013 korraldusega nr 337 planeerimisseaduse § 7 lõikes 3 sätestatud tülesannete lahendamiseks kogu maakonna territooriumil sh võimaliku Suure väina püstitunduse planeerimiseks Saare ja Lääne maakonnaga piirnevas sisemeres.

Eesti riigi eesmärgiks on maakonnaplaneeringutega ruumilise arengu kujundamine vastavalt ülireguleeritud planeeringu "Eesti 2030+" koostamise ajal kokku lepitud visioonile ja arengusuundadele. Riigi üldised huvid võetakse aluseks nii riiklikul, regionaalisel kui ka kohalikul tasandil otsuste langetamisel. Maakonnades on uute planeeringute algatamise eesmärgiks asetada planeerimine kogu riigis ühtsetele alustele arvestades riigi huve, vahpealse kiire kiire majandusarengu perioodi saadud kogemusi ja lisandunud planeerimisalast oskustavaet.

Saare maakonnaplaneeringu koostamist ja keskkonnamõju strateegilist hindamist korraldab Saare Maavalitsus (Lossi 1, Kurussaare). Maakonnaplaneeringu kehtestamise pädevus on Saare maavanemal.

Maakonnaplaneeringu ja selle keskkonnamõju strateegilise hindamise algatamise korraldustega, maakonnaplaneeringu lähtesisekohadega ning edasise planeeringu ja keskkonnamõju strateegilise hindamise menetluse käiguga on võimalik tutvuda Saare Maavalitsuse veebilehel <http://saare.maavalitsus.ee/maakonnaplaneering>.

Täiendav info Saare Maavalitsusest, Agne Peeterisoo, tel 452 0545

Keskkonnamõju hindamise teated

Avaldamise algus: 14.10.2013

Saare maavanema 10. oktoobri 2013 korraldusega nr 1-1/2013/413 on algatatud Saare maakonnaplaneeringu keskkonnamõju strateegiline hindamine. Saare maakonnaplaneeringu koostamise algatas Vabariigi Valitsus oma 18.07.2013 korraldusega nr 337 planeerimisseaduse § 7 lõikes 3 sätestatud ülesannete lahendamiseks kogu maakonna territooriumil sh võimaliku Suure väina püsiühenduse planeerimiseks Saare ja Lääne maakonnaga piirnevas sisemeres.

Eesti riigi eesmärgiks on maakonnaplaneeringutega ruumilise arengu kujundamine vastavalt üleriigilise planeeringu "Eesti 2030+" koostamise ajal kokku lepitud visioonile ja arengusuundadele. Riigi üldised huvid võetakse aluseks nii riiklikul, regionaalsel kui ka kohalikul tasandil otsuste langetamisel. Maakondades on uute planeeringute algatamise eesmärgiks asetada planeerimine kogu riigis ühtsetele alustele arvestades riigi huve, vahepealse kiire kiire majandusarengu perioodil saadud kogemusi ja lisandunud planeerimisalast oskusteavet.

Saare maakonnaplaneeringu koostamist ja keskkonnamõju strateegilist hindamist korraldab Saare Maavalitsus (Lossi 1, Kuressaare). Maakonnaplaneeringu kehtestamise pädevus on Saare maavanemal.

Maakonnaplaneeringu ja selle keskkonnamõju strateegilise hindamise algatamise korraldustega, maakonnaplaneeringu lähteseisukohtadega ning edasise planeeringu ja keskkonnamõju strateegilise hindamise menetluse käiguga on võimalik tutvuda Saare Maavalitsuse veebilehel <http://saare.maavalitsus.ee/et/maakonnaplaneering>. Täiendav info Saare Maavalitsusest, Agne Peetersoo, tel 452 0518, e-post agne.peetersoo@saare.ee.

JAPÄEV

Saarte Hääl .ee

Neljapäev, 31. juuli 2014

PÄEVAPILT

Isegi
lehmadel on
palav

SANDER LIVEST

PANE TÄHELE! Nädala
parima foto autorit ootab

ISSN 1736-9436

ILM

TÄNA päeval püvisus tiheneb ka mandri ja vihmassadu laieneb õhtuks üle Eesti, mitmel pool on äikest. Tuul pöördub edelasse ja laandamine tuuamab 5-7m/s.

JÄÄR
Probleemid distsipliinivõimalikud hilinemismoodarääkumised. Valtuturistikaste ülesanne te.

SÖNN
Hea aeg alustada jõu- ja mõne muu sarase ja. Soodne päev dieedimiseks.

KAKSIKUD
Tänane päev võib tuua u inimisi, kes aratavad tõsist uudishimu. Hea lute projektide käimalksaks.

Ikkassaare Vanametall OÜ tütarettevõtte

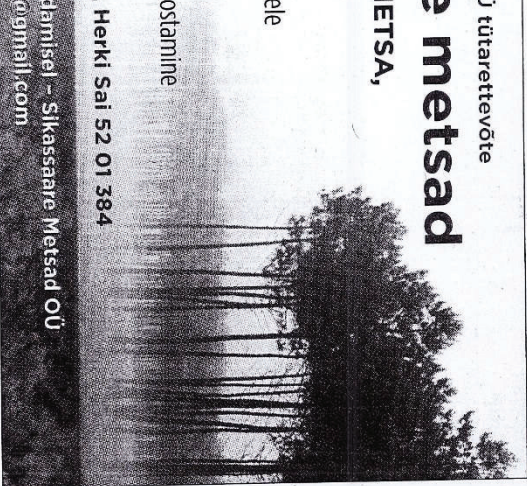
Ikkassaare metsad

ISTAB KASVAVAT METSA,
IETSAMAAD,
IETSAMATERJALI

Raieteenus erameetsomanikele
Metsamaterjali väljavedu
Autotranspord
Metsamajandamiskavade koostamine

KÜSI PAKKUMIST:
Elvis Kavak 56 662 999, Herki Sai 52 01 384

Teie abiga me metsamajandamisel – Ikkassaare Metsad OÜ
E-mail: ikkassaare.metsad@gmail.com

SAARE MAAVALITSUS

Saare maakonnaplaneeringu koostamise algatas Vabariigi Valitsus oma 18.07.2013 korraldusega nr 337 planeerimisseaduse § 7 lg 3 sätestatud ülesanne lahendamiseks kogu maakonna territooriumil. Saare maakonnaplaneeringu koostamist ja KSH-d korraldab Saare Maavalitsus. Maakonnaplaneeringu kehtestamise pädevus on Saare maavaremal.

Maakonnaplaneeringu lähtesisekohjade ja KSH programmi avalik väljapanek toimub 4.08 kuni 17.08 k.a. Saare Maavalitsuses (aadress: Lossi 1, Kurussaare, 93816, kontaktisik Agne Peetersoo, e-post: agne.peetersoo@saare.maavalitsus.ee) ja Saare Maavalitsuse veebilehel <http://saare.maavalitsus.ee/koostataw-maakonnaplaneering>. Avaliku väljapaneku ajal on igal isikul õigus esitada KSH programmi kohta kirjalikku taasesitamist Vornaldavas vormis ettepanekuid ja vastuväiteid. Lähtesisekohjade tutvustamine ja KSH programmi avalik arutelu toimub 26.08 k.a kell 10.00 Saare Maavalitsuse saalis.

Planeeringuga ei kaandata tegewust, millega võiks kaasneda oluline negatiivne piirituene mõju mõnele naaberriigile.

Keskkonnamõju hindamise teated

Avaldamise algus: 29.07.2014

Saare maavanema 10. oktoobri 2013 korraldusega nr 1-1/2013/413 on algatatud Saare maakonnaplaneeringu keskkonnamõju strateegiline hindamine (KSH). Saare maakonnaplaneeringu koostamise algatas Vabariigi Valitsus oma 18.07.2013 korraldusega nr 337 planeerimisseaduse § 7 lg 3 sätestatud ülesannete lahendamiseks kogu maakonna territooriumil. Saare maakonnaplaneeringu koostamist ja KSH-d korraldab Saare Maavalitsus. Maakonnaplaneeringu kehtestamise pädevus on Saare maavanemal.

Maakonnaplaneeringu lähteseisukohtade ja KSH programmi avalik väljapanek toimub 4.08 kuni 17.08 k.a Saare maavalitsuses (aadress: Lossi 1, Kuressaare, 93816, kontaktisik Agne Peeterloo, e-post: agne.peeterloo@saare.maavalitsus.ee) ja Saare Maavalitsuse veebilehel <http://saare.maavalitsus.ee/koostatav-maakonnaplaneering>. Avaliku väljapaneku ajal on igal isikul õigus esitada KSH programmi kohta kirjalikku taasesitamist võimaldavas vormis ettepanekuid ja vastuväiteid. Lähteseisukohtade tutvustamine ja KSH programmi avalik arutelu toimub 26.08. k.a kell 10.00 Saare Maavalitsuse saalis.

Planeeringuga ei kavandata tegevusi, millega võiks kaasneda oluline negatiivne piiriülene mõju mõnele naaberriigile.

SAARE MAAVALITSUS

Vastavalt nimekirjale

12.04.2016 nr 12-3/16-398-1

Saare maakonnaplaneeringu eskiislahenduse
avalikustamine

Vabariigi Valitsuse 18.07.2013 korraldusega nr 337 algatati Saare maakonnaplaneering. Maakonnaplaneeringu eesmärk on maakonna ruumilise arengu põhimõtete määramine asustuse, ruumiliste väärtuste ja tehniliste võrgustike valdkondades. Maakonnaplaneeringus kajastatakse eelkõige kohalike omavalitsuste üleseid, maakondlikke ning riigi huvisid. Maakonnaplaneering on üldplaneeringute koostamise alus. Planeering koostatakse perspektiiviga aastani 2030+. Maakonnaplaneeringu koostamise korraldaja ja koostaja on Saare Maavalitsus.

Saare maavanema 10. oktoobri 2013 korraldusega nr 1-1/2013/413 algatati planeeringu keskkonnamõju strateegiline hindamine (KSH). KSH koostaja on Skepast&Puhkim AS. Maakonnaplaneeringu eskiislahendusega ja KSH aruande eelnõuga on võimalik tutvuda ajavahemikul 14.-28. märtsini 2016 Saare Maavalitsuse veebilehel <https://saare.maavalitsus.ee/koostatav-maakonnaplaneering>. Eskiislahenduse kohta saab esitada ettepanekuid ja küsimusi kuni 27. aprillini elektrooniliselt info@saare.maavalitsus.ee. Saare maakonnaplaneeringu eskiislahenduse avalik arutelu toimub 28. aprillil 2016 kell 10.00 Saare Maavalitsuse saalis (Lossi 1, Kuressaare).

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)
Kaido Kaasik
Maavanem

Agne Peetersoo 452 0518
Agne.Peetersoo@saare.maavalitsus.ee

Lossi 1 / 93819 Kuressaare / 452 0501 / info@saare.maavalitsus.ee / www.saare.maavalitsus.ee
Registrikood 70002006

The screenshot shows a web browser window displaying the website <http://saare.maavalitsus.ee/uuised-ja-teated/>. The page features a navigation menu with categories like Üldinfo, Maavalitsus, Teenused ja toimingud, Arendamine ja planeerimine, Projektid ja programmid, and Maavanema järevalve. The main content area is titled "Uudised ja teated" and contains an article titled "Saare maakonnaplaneeringu eskiislahenduse avalikustamine".

Uudised ja teated

Saare maakonnaplaneeringu eskiislahenduse avalikustamine

Vabariigi Valitsuse 19.07.2013 korraldusega nr 337 algatati Saare maakonnaplaneering. Maakonnaplaneeringu eesmärk on maakonna ruumilise arengu põhimõtete määramine asutuse, ruumiliste vääruste ja tehniliste võrgustike valdkondades. Maakonnaplaneeringus kajastatakse eelkõige kohalike omavalitsuste ülesed, maakondlike ning riigi huvide. Maakonnaplaneering on üldplaneeringute koostamise alus. Planeering koostatakse perspektiiviga aastani 2030.

Maakonnaplaneeringu koostamise korraldaja ja koostaja on Saare Maavalitsus. Saare maavanema 10. oktoobri 2013 korraldusega nr 1-1/2013/413 algatati planeeringu keskkonnanõu strateegiline hindamine (KSH). KSH aruande koostaja on SkopasIT-süsteem OÜ.

Maakonnaplaneeringu eskiislahendusega ja KSH aruande eelnõuga on võimalik tutvuda aadressil 14-28. aprillini 2016 Saare Maavalitsuse veebilehel <https://saare.maavalitsus.ee/koostisv-maakonnaplaneering>. Eskiislahenduse, sh KSH aruande eelnõu kohta saab esitada ettepanekuid ja küsimusi kuni 27. aprillini elektrooniliselt info@saare.maavalitsus.ee. Saare maakonnaplaneeringu eskiislahenduse, sh KSH aruande eelnõu, avalik arutelu toimub 28. aprillil 2016 kell 10.00 Saare Maavalitsuse saalis (Lossi 1, Kuressaare).

Lisainfo: Agne Peetersoo, arengu- ja planeeringuosakonna juhataja, tel 402 0516, e-post: agne.peetersoo@saare.maavalitsus.ee

13.04.2016

10:22 30.11.2016

Neljapäev, 14. aprill 2016

KUULUTUSED / REKLAAM

Saarte Hääl

Kuulutusi võetakse vastu E-R kell 9-17. Tel 45 30 200, kuulutus@saar

EESTI METSNIK
Metsameister üle Eesti

Hooldusraided
Uuendusraided
Raierööd ja transport
Metsamaa ost
Kasvava metsa ost
Metsamaterjali ost
Metsaomaniku nõustamine

TEE METSAMAJASTER *Endel Mäestu*
info@eestimetsnik.ee tel 50 700 45 www.eestimetsnik.ee

Metsamaade ja kasvava metsa ost. Raierööd ja metsa uuendamine

Lossi 3, Kuresaare
Tel 45 45 304
GSM 50 90 260
e-mail: metsakond@gmail.com

Metsakinnistute raieõiguste ost Paberipuu, palk

Roomassaare ja Silka terminalid, tel 45 33 mob 53 411 444
Metsaalane nõustam mob 51 72 300

Saarte Metsanajand. Ringtee 14, Kuresaare metsanajandus@gm www.metsanajandus

SAARTE METSAMAJANDUS

TULE JA HEERUTAJALGA LEGENDARSES KAPTEINI KÖRTSUS!

Elava muusika õhuda jaal, feeldid ja lauapöial, ajuusega kell 22 laulude hõõrumine ja lisalaino kapten@ohant.ee
Kõrta tn 13, www.kapteni.ee, 45 40 000

SAARE MAAVALITSUS

Saare maakonnaplaneeringu eskiislahenduse avalik arutelu toimub 28. aprillil k.a. kl 10 Saare Maavalitsuse saalis (Lossi 1 Kuresaare).

Eskiislahenduse ja teiste planeeringu materjalidega saab tutvuda 14.-28. aprillini Saare maavalitsuse veebilehel <https://saare.maavalitsus.ee/> koostatar-maakonnaplaneeringu.

Saaremaa võimlemisklubi Gymnastica kutsus oma 25. TEGUTSEMISASTAT TÄHISTAVATELE ÜRITUSTELE

Reedel, 15.04, kell 16.00
"Koolivõimlemine" ja ja tants 2016"

Kuresaare Vanalinna kooli võimlas (sissepääs kohtu tn poold). Opi laste omaloomingu-liste kavade konkurs. õpetajate juhendatud rühmade festival. Osalevad 7 kooli õpilased maakonnast. Sissepääs tasuta

Laupäeval, 16.04, kell 13.00
Maakonna võimlemis- ja tšukimüüridade XII festival "Hea riht kõigile" Kuresaare Vanalinna kooli võimlas (sisse huvi koollide, laste ja teadete ja te koolivälise asutuse juures tegutsesvad laste, noorte ja täiskasvanute rühmad. Pealtvaatajatele pilett 1.50

KÜJDEMA SAEVESKI

Müüme ehituslikku saematerjali:
Prussid
Lautad
Hooveldatud laud
Voodritlaud
Sisevoodritlaud
(lepp, ka servamata)
Lõhutud küttehaid

SAARE KINNISVARA

SOOVID MÜÜA MAJA, KORTERIT, MAAD

MEIE AITAME SIND!

OSTAME JA RENDIME PÖLLUMAAD PAKUME PARIMAT HINDA!

COMPACT KINNISVARA

Compakt Kinnisvara kohtu Kuresaare Kohtu 1, tel 45 45 000

Müüa 3-meetriseid küttepuid kohalatoomisega kogu Saare-maal. info tel 56 284 444

Müüa mesilaspere koos vajamine-vate tarvikutega. Tel 59 07 700

poolt vigastuste eest. Hoiustatud

nn telefonid: 74 41 111

18. aprill 2016

meie maa • UUDISED

Tõimetaja Ines Vapper, tel 666 1840
e-post: ines@meiemaa.ee

3

Teele Tiits esindas tubliit maakonna ettejaid

16. aprillil kogunesid Alatskivi vallas asuvasse Liivi

miataga ümüstati, "todes neiu ja lissas, et esitamisele tulnud proosatekst, milleks oli katkend V. Luige reisiromanist "Varjutateer", lüks ehk tõeselt paremini kui maakonnavoorus.

Samas ei jäänud noor eteja enda sõnul täielikult rahule I. Liivi luuletuse "Tall" esitusega.

"Aga konkurss ise oli vägi hea korraldusega ja erilisel lummus mind Liivi muuseum, mis oli tõsiselt kaunis paigas. Peipsi ääres," rääkis Teele Meie Maale.

Juhan ja Jakob Liivi ning Juhan Liivi luuletusi on laureaatide loominguale keskendatud koolinoore ellusvõitluse võitis Imre Norm. Imre õpib A. Haava nimelise Pala põhikooli 5. klassis ja tema õpetaja on Leili Lind.

Ines Vapper

Inspektorid tabasid hulga rööpüüdfajaid

Keskonnainspektorid inspektorid on tabanud Saaremaa, Pärnumaa ja Viljandimaale veekogudele hulga keelatud ajal kalastajaid ja teevad jätkuvalt rikkumise

Kultuurikeskuses loõritasid lauluilmud

Saarlased avalikustasid maakonnaplaneeringu

Saare maavalitsus avalikustas maakonnaplaneeringu eskiplahenduse ja keskkonnamõju strateegilise hindamise aruande, millega on võimalik tutvuda 28. aprillini maavalitsuse veebilehel.

Saare maakonnaplaneeringu eskiplahenduse avalik arutelu toimub 28. aprillil kell 10 Saare maavalitsuse saalis, teatas maavanem **Kaido Kaasik** (pildil) sotsiaalministeeriumilt.

MM

Torgus on mälumäng jätkuvalt au sees

Laupäeval toimus Torgu val-
las sisuvas Laadla seltsimajas

Eakare juhitte seas toimetasid täienduskoolituse huvilisi

Maanteeamet korraldab homme, 19. aprillil tük aastastele Kurressaare ja lähümbruskonna aktiivsetele autojuhtidele tasuta täienduskoolituse "Väärkas mootorõidukjuht".

Maanteeamet ementub osakonna ekspert **Solveig Edasi** tites, et registreeritud olli reede päeval kella kolmese seisuga kalle grupi jagu ehk 40 inimest.

Huvilisi arvatust enam

"Me ei osanud arvestada sellise huviga. Kuna tegemist on koostööpartneritega, siis olime asumud lähikäikimisesse, et siigist uus koollis korraldada," selgitas ta.

Homme toimuvale koolitusele saab tema sõnul siiski minna 22 inimest, sest ametikooli oli nius lina kogusumma tõstnata lisaks vastu võtna kaks huvilist. Kressaare ametikooli autotehnikajuhidõpetaja ja aastait

Pamela Tairi

EESTI Kallas teatas presidentiks kandideerimisest

Euroopa Komisjoni endine asepresident ja Reformierakonna auesimees **Slim Kallas** pidas laupäeval Tallinnas rahvuskooperatiivsele koolitusele, milles ka olid

mad kellegi karjeid ja nägid, kuidas tiks mees pikri linnatanaavat olse nende sumnas jookseb." seisis sotsiaalmeediasse postitud teates.

Hollandi politseile olid kuriteos kahtlustatava tabamisel abiks Lõuna pretektuuri politseinikud Ago Martinson ja Ottomar Virk ning Ida pretektuuri politseinikud Pavel Reškin ja Sergei Matokškin. Kes käisid Lääne-Euroopas kümne teiste riikide politseinikega koostööd harjutamas.

MAAILM

Ecuadori maavärinas 77 hukkumud

Laupäeva hilisõhtul Ecuadori Väike-ookaan rannikult tabanud võimsas maavärinas hukkus vähemalt 77 inimest, vigastatute arv ulatus 588 inimeseni.

Maavärinat magntuudiga 7,8 oli tunda kogu riigis ning ka Peruu põhja- ja Colombia laumaaosas. Ecuadori kuues enim kannatada saanud

SAARE MAVALITSUS

Vastavalt nimekirjale

06.09.2016 nr 12-3/16-805-1

Saare maakonnaplaneeringu avalik väljapanek

Saare maavanema 06.09.2016 korraldusega nr 1-1/16-288 võeti vastu Saare maakonnaplaneering. Maakonnaplaneeringu eesmärk on maakonna ruumilise arengu põhimõtete määramine asustuse, ruumiliste väärtuste ja tehniliste võrgustike valdkondades. Maakonnaplaneeringus kajastatakse eelkõige kohalike omavalitsuste üleseid, maakondlikke ning riigi huvisid. Maakonnaplaneering on üldplaneeringute koostamise alus. Planeering koostatakse perspektiiviga aastani 2030+. Maakonnaplaneeringu koostamise korraldaja ja koostaja on Saare Maavalitsus, kehtestaja Saare maavanem. Planeeringulahendus arvestab keskkonnamõju strateegilise hindamise (KSH) aruandega, milles käsitletakse maakonnaplaneeringus kavandatud tegevustega kaasnevat keskkonna, sotsiaalseid, kultuurilisi ja majanduslikke mõjusid. KSH viis läbi Skepast&Puhkim OÜ.

Maakonnaplaneeringu ja KSH aruande avalik väljapanek on 14.09 kuni 12.10.2016 tööpäevadel Saare maavalitsuses (Lossi 1 Kuressaare) ning Saare Maavalitsuse veebilehel <https://saare.maavalitsus.ee/koostatav-maakonnaplaneering>. Ettepanekuid, vastuväiteid ja küsimusi nende kohta saab esitada kirjalikult aadressil Lossi 1 Kuressaare ja elektrooniliselt info@saare.maavalitsus.ee. Saare maakonnaplaneeringu ja KSH aruande avalik arutelu toimub 21. oktoobril 2016 kell 12.00 Saare Maavalitsuse saalis.

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)
Kaido Kaasik
Maavanem

Agne Peetersoo 452 0518
Agne.Peetersoo@saare.maavalitsus.ee

Lossi 1 / 93819 Kuressaare / 452 0501 / info@saare.maavalitsus.ee / www.saare.maavalitsus.ee
Registrikood 70002006

The screenshot shows a web browser window displaying the website of Saare maakonnaplaneeringu. The page features a header with the Saare maakonnaplaneeringu logo and navigation tabs: Üldinfo, Maavalitsus, Teenused ja toimingud, Arendamine ja planeerimine, Projektid ja programmid, and Maavanema järevalve. A search bar is located in the top right corner.

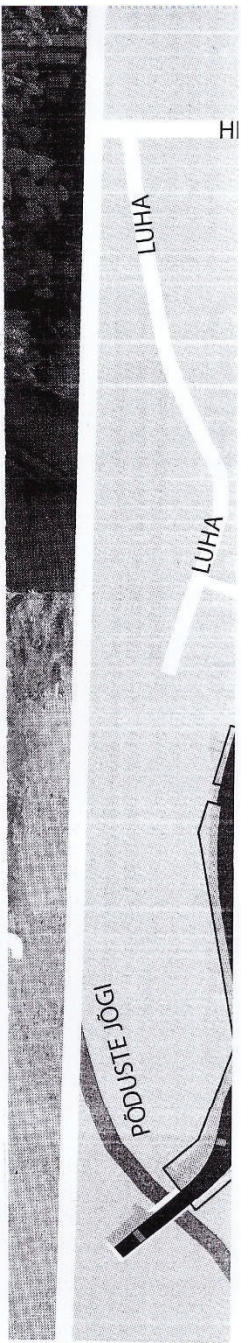
The main content area is titled "Uudised ja teated" and features a news article with the headline "Saare maakonnaplaneeringu avalik väljapanek". The article text reads:

Saare maavanema 06.09.2016 korraldusega nr 1-1/16-299 võeti vastu Saare maakonnaplaneering. Maakonnaplaneeringu eesmärk on maakonna ruumilise arengu põhimõtete määramine asustuse, ruumiliste väärtuste ja tehniliste võrgustike väljendades. Maakonnaplaneeringus kajastatakse eelkõige kohalike omavalitsuste ülesid, maakondlike ning riigi loovid. Maakonnaplaneering on üldplaneeringute koostamise alus. Planeering koostatakse perspektiiviga aastani 2030. Maakonnaplaneeringu koostamise korraldaja ja koostaja on Saare Maavalitsus, kahestajata Saare maavanem. Planeeringu läbiviimist toetab sotsiaalministeeriumi erasuuniste hindamisa (KSH) arvandega miljonit aastane maakonnaplaneeringus kavandatud tegevustega kaasnevaid keskkonna, sotsiaalseid, kultuurilisi ja majanduslikke mõjusid. KSH väärtust hindab Sotsiaalministeerium OÜ.

Maakonnaplaneeringu ja KSH aruande avalik väljapanek on 14.09 kuni 12.10.2016 tööpäevadel Saare maavalitsuses (Lossi 1, Kuressaare) ning Saare Maavalitsuse veebilehel <https://saare.maavalitsus.ee/koostajad/maakonnaplaneering>.

Etepanekuid, vastuväiteid ja küsimusi nende kohta saab esitada kirjalikult aadressil Lossi 1, 93319 Kuressaare ja elektrooniliselt info@saare.maavalitsus.ee. Saare maakonnaplaneeringu ja KSH aruande avalik arutelu toimub 21. oktoobril 2016 kell 12.00 Saare Maavalitsuses saalis.

The article is dated 06.09.2016 and includes social media sharing options for Twitter, Facebook, and Google+. The bottom of the browser window shows the Windows taskbar with various application icons and the system tray displaying the date 30.11.2016 and time 10:23.

–p-
 Põide vallavanema And
 Aas rahvusringhäälingule.
 2–5 miljonist eurost, ütles
 puhul me võime siin rääkida
 misotsused ära. Maakondade
 sed toepoolt teevad tühine-
 aga see eeldab, et omavalitstu-
 mitvne suhtumine on olemas,
 kondate. Nii et selline po-
 luti-istruktuura pe aadressid

ELJAPÄEV

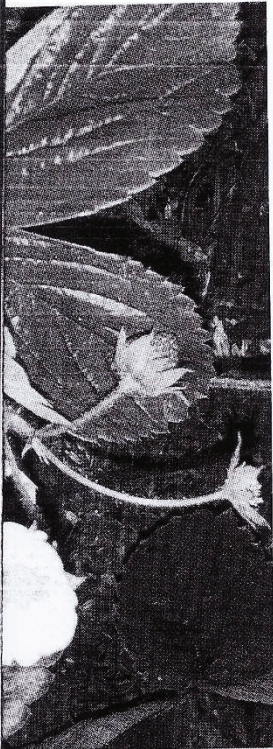
Saarte Hääl .ee

Neljapäev, 8. september 2016

PROSKOOP

JÄÄR Aritegevuses on sul-
 täna halb päev ja kõik, mil-
 lisa alustad, toob kahtlunit. Ole
 stik ja kokkuvõidlik, vastasel
 il tuleb sul pärast kahetseada.

SÕNN Intellektuaalsed
 meeleolud. Nüüd on hea
 tagasi tõmbuda ja tegele-
 isiklike asjadega. Turned nagu

SAARE MAAKONNAPLANEERINGU

AVALIK VÄLJAPANEK

Saare maavanema 06.09.2016 korraldusega
 nr 1-1/16-288 võeti vastu Saare maakonnaplaneering.
 Maakonnaplaneeringu eesmärk on maakonna ruumilise
 arengu põhimõtete määratlemine asustuse, ruumiliste
 vääruste ja tehniliste võrgustike valdkondades.

SAARE MAAVALITSUS

Maakonnaplaneeringus kajastatakse eelkõige kohalike omavalitsuste liigesed, maakondlikke ning
 riigi muusid. Maakonnaplaneeringu ulatub planeeringu koostamise alus. Planeering koostatakse
 perspektiiviga aastani 2030+. Maakonnaplaneeringu koostamise korraldaja ja koostaja on Saare
 Maavalitsus, koostajata Saare maavanem, Planeeringulanduse arvestab keskkonnaministri
 strateegilise hindamise (KSH) aruandega, milles käsitletakse maakonnaplaneeringus kavandatud
 tegevustega kaasnevat keskkonna, sotsiaalsed, kultuurilisi ja maanduslikke mõjusid. KSH viis
 läbi Skepsast&Punkim OÜ.

Maakonnaplaneeringu ja KSH aruande avalik väljapanek on **14.09 kuni 12.10.2016** (tööpäevadel)
 Saare Maavalitsuses (Lossi 1 kuruosa) ning Saare Maavalitsuse veebilehel <https://saare.maavalitsus.ee/koostataj-maakonnaplaneering>. Ettepanekuid, vastuväiteid ja küsimusi nende
 kohta saab esitada kirjalikult aadressil Lossi_1_kuruosa@saare.ee ja elektrooniliselt info@saare.ee.
 Maavalitsus.ee. Saare maakonnaplaneeringu ja KSH aruande avalik arutelu toimub
 21. oktoobril 2016 kell 12.00 Saare Maavalitsuse saalis.

PÄEVAPILT

Oleks vaid päikest

Loodus õitseb ja
 libab head saaki.

SÄMM

ISSN 1736-9436

9177717361943015

ILM
 TÄNA on vähese ja
 vahelduva pilvisu-
 sega sajuta ilm. Pu-
 hub lääne- ja loo-
 peal. 5-10 m/s. õhuk. mõnemehe.

FOKUSSEERI

EQ

Eesti Optik

Nägemise kontrolli prillitellijatele TASUTA!

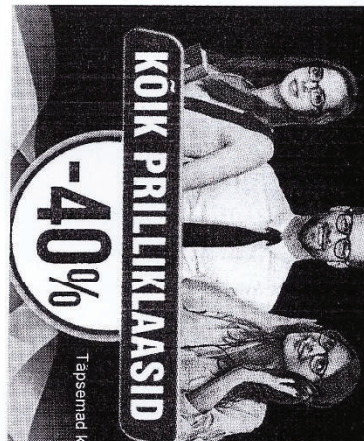
09., 16. september
 Eelregistreerimine telefonil
 455 5601

T-R 9-18 L 10-14
 Kohtu 1, Kuruosaare

Täpsemad kampaaniareeglid kauplustest! www.optika.ee

KÕIK PRILLIKLAASID

-40%

Meie Maa

**NELJAPÄEV,
8. september 2016
USSIMAARJAPÄEV**

NIMEPÄEV: ARIAN, MARIANN, MARIANNA, MARIANNE, MARION ja MARIJANNE

ILMSAARTIEL

NELJAPÄEVAL, 8. septembril on vähese ja vahelduva pilvisusega sajuga ilm. Puhuvad lääne- ja loodeuuled 5-10 m/s, õhusuhkus nõrgeneb. Õhutemperatuur on päeval 17...19 °C, öösel 13...14 °C. Päike tõuseb Kuressaares 6:45 ja loojub 20:09.

REDEL, 9. septembril on vähese ja vahelduva pilvisusega sajuga ilm. Puhub lõunakarane tuul 2-7 m/s. Õhutemperatuur on päeval 16...17 °C, öösel 12...14 °C. Päike tõuseb Kuressaares 6:47 ja loojub 20:06.

Kasuta soodsat elektriraksoiti!

5622 4488 või 1771

ISSN 1406-4308
9 771406 430005

EESTI METSANDUSETTEVOTE AASTAST 2001 EESTI METSNIK avatud 10-18

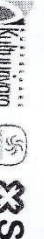
- Laadamängud, loomisised, degustatsioonid, lõhnik.
- KIA ja Peugeot tued muudeti, proovisõidud.
- 12.00-15.00 Tordi kiirkoolitus: Koogimeister ja Maire Meidre Konditri Kirabi, hind 15.
- registeeritud FB: Maire Meidre Konditri Kirabi.
- 15.30 Kuidas väikeettevõtte saab hoidelaenuhüstitust raha laenata?
- Esineb "Kodumaa kapitali HILJ" juh. esimees Rait Kondor.
- Atimeha, sh. peipsi sibul, maasika ja vaarikakreemid, piiskud, roosid.
- Ettevõtte tundealused, sh. Keabikülas, matseainad, suitsukala, laadasing, -juust, piim.
- Siigsõnakumised Grand Rose ja Hotelli Saaremaa Thalasso Spa'lt, kohapeal taimsaasaj.
- 18.00 Saare Hääle Lõikuspidu keskajaks.

Laupäeval, 10. septembril avatud: 10-16

- Jätkub siigsüüat kultuursüüskeskuses ja selle ümber, lisaks kohaliku toidu turundusele. Eelregistreerimine: viivikapiulik@gmail.com
- 12.00-15.00 Tordi kiirkoolitus: Koogimeister ja Maire Meidre Konditri Kirabi, hind 15.
- registeeritud FB: Maire Meidre Konditri Kirabi.
- Laadamängud, loomisised, degustatsioonid, lõhnik.
- Saadri Puukool haas valikus istikute ja viljapuudega, näidisistikused ja nõuanne, hõlvipuu siigsõnakuuldes, õunte näitus.
- Kokandus alased koolitused, nõuanneid.

Täpsem info www.saaremaapaevad.ee, saatte leiad info ka teiste Saaremaapaevade ürituste kohta. Saateid ei tohiks ka Saaremaa Tähtsate, vt www.saaremaapaevad.ee

Reevajad: Toomas Kipper, korraldajad: Aet Getmer OU, kontakt: st3@ksh.ee, aegemou@gmail.com

TASUTA

SELLEL KÜLISTA

Hea Kuressaare ja Aste kortermaja elanik!

Liitu Teatrimaja TASUTA TELEVISIONIIGA

TELLIMUSTE
TÄHTAJAD
LÜHIKSED

SAARTE TRÜKKIKODA

Komandand: I. Kuressaare

trükitööd@meiemaa.ee

Kuressaare

maret@meiemaa.ee

LOE JA KOMMENTEERI

SaareMaapäevad Kuressaares 9. - 10.09. Orissaare Kultuurimajas 9.09. kell 12. - 13.

Saare maakonnaplaneeringu avalik väljapanek

Saare maavanema 08.09.2016 korraldusega nr 1-1/16-288 võeti vastu Saare maakonnaplaneering.

Maakonnaplaneeringu eesmärk on maakonna ruumilise arengu põhinäete määratlemine asustuse, ruumiliste väärtuste ja tehniliste võrgustike valdkondades. Maakonna planeeringus kajastatakse eelkõige kohalike omavalitsuste ülesid, maakondlike ning riigi huvisid. Maakonnaplaneering on üldplaneeringute koostamise alus. Planeering koostatakse perspektiiviga aastani 2030+. Maakonna-planeeringu koostamise korraldaja ja koostaja on Saare Maavalitsus, kehtestaja Saare maavanem. Planeeringu lahendus arvestab keskkonnarõhu strateegilise hindamise (KSH) aruandega, milles käsitletakse maakonnaplaneeringus kavandatud tegevustega kaasnevaid keskkonna, sotsiaalseid, kultuurilisi ja majanduslikke mõjusid. KSH viis läbi Skepsis&Pulkim OU.

Maakonnaplaneeringu ja KSH aruande avalik väljapanek on 14.09 kuni 12.10.2016 tööpäevadel Saare maavalitsuses (Lossi 1 Kuressaare) ning Saare Maavalitsuse veebilehel <https://saare.maavalitsus.ee/koostajav-maakonnaplaneering>. Ettepanekuid, vastuväiteid ja küsimusi nende kohta saab esitada kirjalikult aadressil Lossi 1 Kuressaare ja elektrooniliselt info@saare.maavalitsus.ee. Saare maakonnaplaneeringu ja KSH aruande avalik arutelu toimub 21. oktoobril 2016 kell 12.00 Saare Maavalitsuse saalis.

Keskkonnamõju strateegilise hindamise aruande avaliku väljapaneku ja avaliku arutelu teade

Avaldamise algus: 23.09.2016

Avaldamise lõpp: tähtajatu

Saare Maavalitsus avaldab teadaande [keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seaduse \(KeHJS\) § 41 ja § 37 lõike 1](#) alusel.

Saare maavalitsus teatab Saare maakonnaplaneeringu keskkonnamõju strateegilise hindamise (KSH) aruande avalikustamisest.

Andmeandja algatas kõnealuse KSH Saare maavanema 10.10.2013 korraldusega nr 1-1/2013/413.

Maakonnaplaneeringu eesmärk on maakonna ruumilise arengu põhimõtete määratlemine asustuse, ruumiliste väärtuste ja tehniliste võrgustike valdkondades. Maakonnaplaneeringus kajastatakse eelkõige kohalike omavalitsuste üleseid, maakondlikke ning riigi huvisid. Maakonnaplaneering on üldplaneeringute koostamise alus. Planeering koostatakse perspektiiviga aastani 2030+.

Maakonnaplaneeringu elluviimisega ei kaasne piiriülest keskkonnamõju.

Strateegilise planeerimisdokumendi koostamise osapooled:

Koostamise algataja on Vabariigi Valitsus

Koostamise korraldaja on Saare Maavalitsus (registrikood: 70002006) Agne Peetersoo, Agne.Peetersoo@saare.maavalitsus.ee, tel 4520518

Koostaja on Saare Maavalitsus (registrikood: 70002006) Agne Peetersoo, Agne.Peetersoo@saare.maavalitsus.ee, tel 4520518

Kehtestaja on Saare Maavalitsus (registrikood: 70002006) Agne Peetersoo, Agne.Peetersoo@saare.maavalitsus.ee, tel 4520518

Strateegilise planeerimisdokumendi eelnõuga ja KSH aruandega on võimalik eelnevalt tutvuda kuni 12.10.2016 tööpäevadel Saare maavalitsuses (Lossi 1 Kuressaare) ning Saare Maavalitsuse veebilehel <https://saare.maavalitsus.ee/koostatav-maakonnaplaneering>.

KSH aruande kohta ettepanekuid, vastuväiteid ja küsimusi saab esitada kirjalikult kuni 20.10.2016 aadressil Lossi 1 Kuressaare ja elektrooniliselt info@saare.maavalitsus.ee.

KSH aruande avalik arutelu toimub 21. oktoobril 2016 kell 12.00 Saare Maavalitsuse saalis.

Saare Maavalitsus
Kuressaare, SAAREMAA, Lossi 1
Telefon: 4520501
E-post: info@saare.maavalitsus.ee

Teadaande number 1019045

REEDE

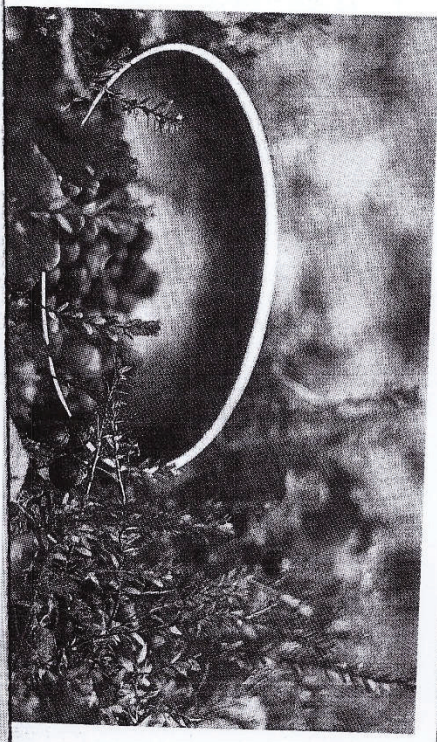
HOROSKOOP

JÄÄR Oled täna üpris kiiremeelne ja mõjud atraktiivne. See tõttu on täna hea päev avalikeks esinemisteks ja oma sõdadevate ideede väljapakumiseks.

SÕNN Püüa kaitsida oma ideeaale, kuid kaaluda neid veidi ületähtsustama ja ka teistele peale suruma. Püüa olla sallivam ja võta asju kaine mõistusega.

KAKSIKUD Tunned täna soovi end avada ja südameid koik ära rääkida. Samas on sul raske otsustada, keda usaldada ja keda mitte. Usalda oma vaistu.

VÄHK Võimalik, et tunned

Saarte Hääl .ee

Reede, 4. november 201

PÄEVAPILT Koduaja jõhvikad

GERT LUTTER

ILM
TÄNA on vahelduva pilvisusega ilm. Kohalt võib sadada vähest lund ja tõrssi. Puhub põhjakaare tuul 3-10 m/s, päeva looksul nõrgeneb. Ohutemperatuur 0...-3 °C, saare rannikul kuni +3 °C. Päike tõuseb Kuressaares 7.52 ja loobub 16.34.

HOMME Õhtus...

AARE MAAKONNAPLANEERINGU VALIKU VÄLJAPANEKU TULEMUSTEST

laakonnaplaneeringu avalik väljapanek oli 14.09.2016 ja avalik arutelu 21.10.2016. Valiku väljapaneku ajal laekusid ettepanekud kaitseministerinnit ja Maanteeametilt. Itsemõistestuse riiklik korreerida kahes kohas planeeringu seletuskirja sõnastust, planeeringu sisu need ei muuda. aanteeamet tegi neil ettepanekut. Nõustuti ettepanekuga, is puudutas planeeringu seletuskirja punkti 4.2.1. täiendamisega. tepanekutega, mis puudutasid Väikese väina tarmni avasid, jure väina püstlõunuse trassi Mõhus ja varem kehtestatud juheingetika teenaplaneeringut, maavarnam ei nõustujd ja saatis nende kohta selgitused Maanteeametile. tignevak ehitatavase planeeringu järelvalve toostamiseks Raandumistestuurimile.

Lisainformatsioon: Agne Peetersee, agne.peetersee@saare.maaavalitsus.ee

Mosaik
Tähtsad sünnimused elus väärivad tähistamist. Kohtumiseni Mosaikis!

Isal tööpäeval kell 11.30-14.30 päevapakkumised.
E: N 10-22; R 10-24; L 11-24; P 11-21
Kuressaares, Tallinna 1 www.mosaikcafe.ee

SAARE MAAVALITSUS

Riigivara müük teistkordisel avalikul kirjajalikul enampakkumisel

Saare Maavalitsus võtandab Saare maavarnama 02.11.2016 korralduse nr 1-1/16-347 "Kontiskeeritud vana võtandamise avaliku enampakkumise nurjunuks tunnustamine ja teistkordse enampakkumise väljakulutamise" alusel teistkordisel avalikul kirjajalikul enampakkumisel

kontiskeeritud sõidunaru BMW 320i, registreerimisnärqiga 229 ASM, ehitusaasta 1993, alghind 320 eurot, tagatistrahha 32 eurot;

Pakkumiste esitamise tähtaeg on 22.11.2016, a kell 10.00. Varaga on võimalik tutvuda Kuressaares, Aia tn 53 A, ONauro müügiplatstil. Lisainfo: Saare Maavalitsuse kodulehel www.saare.maaavalitsus.ee ja telefonil 452 0529.

8. PLANEERINGU KOHTA ESITATUD ETTEPANEKUD JA VASTUVÄITED

KAITSEMINISTEERIUM

Saare Maavalitsus

Teie 06.09.2016 nr 12-3/16-805-1

Meie 13.10.2016 nr 12.1-1/16/3895

Saare maakonnaplaneeringu avalik väljapanek

Kaitseministeerium nõustub Teie 06.09.2016 kirjaga avalikule väljapanekule pandud Saare maakonnaplaneeringuga ja tänab, et olete riigikaitse huvidega arvestanud. Ainsana palume veel maakonnaplaneeringu seletuskirjas teha paar sõnastusmuudatust.

1) Nimelt on riigikaitse alade arendamise põhimõtete ja kasutustingimuste alapunktis 1, et „lasketiiru kasutustingimused määratakse üldplaneeringuga. Lasketiirule tuleb määrata piiranguvöönd 2 km lasketiiru kinnistu piirist.“. Palume need kaks lauset asendada lausega „Lasketiiru piiranguvöönd 2 km määratakse üldplaneeringuga“. Selgituseks märgime, et lasketiiru kasutustingimused määratakse lasketiiru kasutuseeskirjas, mitte üldplaneeringus. Üldplaneeringuga määratakse riigikaitse ehitise piiranguvööndi ulatus.

2) Veel palume selguse huvides muuta seletuskirja lk 52 lauset „Lähtuvalt keskkonnamõju strateegilise hindamise tulemustest ning ajaloolistest ja logistilistest eelistest määratakse maakonnaplaneeringuga lasketiiru asukohaks maa-ala Karujärve ja Nõmpa külades“ ning sõnastada see järgmiselt „Lähtuvalt keskkonnamõju strateegilise hindamise tulemustest ning ajaloolistest ja logistilistest eelistest määratakse maakonnaplaneeringuga lasketiiru asukohaks maa-ala Karujärve külas Kihelkonna vallas, lasketiiru ohuala ulatub Nõmpa külasse Lääne-Saarde vallas“.

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)

Kusti Salm

Kaitsetööstuse-ja innovatsiooni osakonna
juhataja kaitseinvesteeringute asekancleri
ülesannetesSakala 1 / 15094 Tallinn / 717 0022 / kantslei@kaitseministeerium.ee / www.kaitseministeerium.ee
Registrikood 70004502

SAARE MAAVALITSUS

Kaitseministeerium
info@kaitseministeerium.ee

Teie: 13.10.2016 nr 12.1-1/16/3895

Meie: 20.10.2016 nr 12-3/16-805-4

Saare maakonnaplaneeringu avalik väljapanek

Täname Teid Saare maakonnaplaneeringule tehtud ettepanekute eest!
Muudame maakonnaplaneeringu seletuskirja vastavalt Teie täpsustustele.

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)
Kaido Kaasik
Maavanem

Agne Peeterloo 452 0518
Agne.Peeterloo@saare.maavalitsus.ee

Lossi 1 / 93819 Kuressaare / 452 0501 / info@saare.maavalitsus.ee / www.saare.maavalitsus.ee
Registrikood 70002006

MAANTEEAMET

Saare Maavalitsus

Teie 06.09.2016 nr 1-1/16-288

Lossi 1

93816 KURESSAARE

Meie 12.10.16 nr 15-2/15-00028/999

maavalitsus@saare.ee

Ettepanekud avalikustamisel oleva Saare maakonnaplaneeringu muutmiseks

Olles põhjalikult tutvunud avalikustamisel oleva Saare maakonnaplaneeringu dokumentidega, juhib Maanteeamet tähelepanu planeeringu puudustele, sealhulgas vastuoludele õigusaktidega:

Maakonnaplaneeringu (edaspidi planeeringu) seletuskiri ja KSH aruanne ei ole väikese väina seisundi ja vajaduste osas kooskõlas. Seletuskiri ütleb, et seisund halb ja avad vajalikud, KSH ütleb: *Väikese väina tammi avade rajamise efektiivsus väina seisundi parandamise osas on väike, samas on võimalik setete ümberkandumine, mis võib põhjustada negatiivseid mõjusid Väikese väina hoiuala veekvaliteedile ning elustikule.* Samuti tuleks arvesse võtta peale planeeringu kooskõlastusringi Postimehe vahendusel avaldatud Keskkonnaministeeriumist pärinevat uut teavet – mereteadlaste hinnangut (19.09.2016 Postimees), mille kohaselt on teadlased asunud seisukohale, et väina vesi on enam-vähem sama kvaliteetne kui Väinameres või Liivi lahes ning tamm võib isegi soodustada veevahetust väinas. Samuti ei nähta avade rajamise vajadust, sest nendest ei oleks mingit efekti.

Ettepanek: Viia KSH ja planeeringu seisukohad kooskõlla.

Planeeringu seletuskirja lk 37 on kahetimõistetavalt sõnastatud püsiühenduse koridoride laius: *Koridoride põhimõtteliseks laiuseks on 100 m v.a lõunapoolsema trassi lõunapoolsemal lõigul, mille laiuseks on 300 m võimaldamaks tunneli rajamist.* Muhus Viirelaidu ületav sillaalternatiiv ja lõunapoolne tunneli alternatiiv osaliselt ühtivad. Praegu võib jääda mulje et 300 m on nõutud ainult tunneli alternatiiviosal kuni alternatiivide ühtimiseni. Maanteeameti hinnangul peab tunneli alternatiiv olema täies ulatuses 300 m laiuse koridoriga, kuni ühtimiseni olemasoleva riigi põhimaanteega nr 10 Risti – Virtsu – Kuivastu – Kuressaare.

Ettepanek sõnastust muuta järgnevalt: *Koridoride laiuseks on 100 m v.a lõunapoolseimal trassialternatiivil, mille koridori laiuseks on 300 m võimaldamaks tunneli rajamist.*

Planeeringu seletuskirja punktis 4.2.1. toodud Elektrivõrgu arendamise põhimõtete punkt 3 toodud eelistused ei ole kooskõlas punktis 4.1.1. punktis 2 toodud üldplaneeringu koostamise tingimustes toodud tehnoloogiliste võõndite käsitlemisega.

Ettepanek: Punkti lõppu lisada peale sulge: *või riigitee äärsesse tehnoloogilisse võõndisse.*

Seletuskirja punktis 4.2.2. lk 46 punktis 4. toodud puhverala ulatused ei ole kooskõlas lk 45 toodud elektrituulikute lubatud maksimaalse kogukõrgusega. Ehitusseadustiku § 99 lg 4 alusel kehtestatud majandus- ja taristuministri 05.08.2015 määruse nr 106 „Tee projekteerimise normid“ lisa „Maanteede projekteerimismid“ punkti 8.2. lõike 2 kohaselt peab *Maanteega lõikumisel side- või elektriliini posti või maantee läheduses ükskõik mis otstarbega masti kaugus muldkeha servast olema vähemalt võrdne selle posti või masti kõrgusega. Tuuliku puhul tuleb masti kõrgusele lisada veel ka tiiviku laba pikkus. Seetõttu on 250 m kogukõrgusega tuulikute puhul riigiteest lähtuva puhverala ulatusega 150 m piirdumine eksitav ning osaliselt vastuolus kehtivate normidega.*

Ettepanek: Viia riigiteest lähtuva puhverala ulatuse käsitlus kooskõlla Maanteede projekteerimismiddega, asendades 150 m 250 meetriga.

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)

Marten Leiten

planeeringute menetlemise talituse juhataja

Tiit Harjak

462 2760

Tiit.Harjak@mnt.ee

SAARE MAAVALITSUS

Maanteeamet
info@mnt.ee

Teie: 12.10.2016 nr 15-2/15-00028/999

Meie: 25.10.2016 nr 12-3/16-805-5

Saare maakonnaplaneeringule esitatud
ettepanekutest

Täname Saare maakonnaplaneeringule esitatud ettepanekute eest! Märgive, et Maanteeamet on eelnevalt oma 29.08.16 kirjaga nr 15-2/15-00028/983 Saare maakonnaplaneeringu kooskõlastanud ning sellega kinnitanud, et planeering vastab kehtivatele õigusaktidele. Alljärgnevalt on toodud vastused teie ettepanekutele.

1. Tegite ettepaneku viia KSH ja planeeringu seisukohad kooskõlla Väikese väina seisundi ja vajalikkuse üle. Leiame, et planeeringu ja KSH vahel vastuolu ei ole. KSH aruandes on Väikese väina seisundit ja avasid tammis analüüsitud ptk-s 4.6.2. Mõju pinna- ja põhjavee kvaliteedile. KSH hinnangud põhinevad TÜ Eesti Mereinstituudi 2009. aastal teostatud Väikese väina seisundi parandamise võimaluste uuringule. KSH aruandes jõutakse seisukohale, et „Avade rajamise positiivne mõju Väikese väina ökoloogilisele seisundile on küsitav ning enne tuleks läbi viia uued uuringud, mille põhjal välja selgitada täpsed avade suurused, nende arv ja paiknemine“. Maakonnaplaneeringus märgitakse samuti, et enne avade projekteerimist tuleb läbi viia uuringud, seega vastuolu KSH aruandega ei ole. Maakonnaplaneeringu koostamisel on lisaks looduskeskkonnale arvestatud ka sotsiaalse, majandusliku ja kultuuriline keskkonnaga. Väikese väina äärsed kogukonnad on väljendanud oma selget muret seoses Väikese väina seisundi halvenemisega ning seeläbi kalavarude, veeliiklustingimuste ja puhkevõimaluste vähenemisega ning näinud ühe lahendusena tammiavade väljaehitamist. Maakonnaplaneering koostatakse riiklike ja kohalike ruumilise arengu vajaduste ja huvide tasakaalustamiseks ning maavanem maakonna tervikliku ja tasakaalustatud arengu eest hoolitsejana ei saa jätta Ida-Saaremaa kogukondade huvi tähelepanuta.
2. Tegite ettepaneku muuta planeeringu sõnastust püsiühenduse trassi koridoride laiuse osas. Selgitame, et püsiühenduse trassi koridoride laius lepiti kokku Maanteeameti ja Muhu vallaga maakonnaplaneeringu koostamise käigus sellisena, nagu see täna planeeringus on – tunnelile 300 m laiune ja sillaalternatiividele 100 m laiune koridor. 100 m oli Muhu vallaga saavutatud kompromiss, et võimalikult vältida kitsendusi maaomanikele. Seega, tunnelina käsitlesime vaid lõunapoolsema trassi lõunapoolset lõiku. Ka „Sõitjate ja veoste üle Suure väina veo perspektiivse korraldamise kavas“ (WSP, 2011) on märgitud, et „Muhus liidetakse tunnel teega nr 10 2–3 km pikkuse uue teelõigu abil“.
3. Nõustume planeeringu seletuskirja punkti 4.2.1. täiendamiselega.
4. Teete ettepaneku seletuskirja ptk 4.2.2. toodud puhverala ulatuse muutmiseks. Märgive, et ptk-s 4.2.2. käsitletav teema – tuuleenergeetika, on maakonnaplaneeringusse sisse kantud kehtestatud Saare maakonna tuuleenergeetika teemaplaneeringust. Ehitusseadustiku ja planeerimisseaduse rakendamise seaduse § 11 lg 5 kohaselt ei ole maakonnaplaneeringut võimalik vaidlustada ulatuses, mis puudutab varem kehtestatud

Lossi 1 / 93819 Kuressaare / 452 0501 / info@saare.maavalitsus.ee / www.saare.maavalitsus.ee
Registrikood 70002006

Lp Kaido Kaasik
maavanem
Saare Maavalitsus
Lossi 1, 93819 Kuressaare
info@saare.maavalitsus.ee

27. oktoober 2016

Ettepanek maakonnaplaneeringu muutmiseks

Lugupeetud maavanem

Tehnohaldus OÜ (edaspidi Tehnohaldus) on Advokaadibüroo Sirel & Partnerid klient, kes on volitanud meid esitama teile järgmise ettepaneku seoses menetletava Saare maakonnaplaneeringuga.

Tehnohaldus on Saaremaal Lääne-Saare vallas Lahekülas asuva Teedevahe kinnistu (katastritunnus 34801:005:0137) omanik. Teedevahe kinnistut läbib 35 kV õhuliin. Tehnohalduse ja OÜ Elektrilevi (edaspidi Elektrilevi) vahel sõlmiti 12.01.2011 isikliku kasutusõiguse seadmise leping ja asjaõigusleping. Lepinguga seati Elektrilevi kasuks isiklik kasutusõigus kinnistu lõunaserva, kinnistu piirile (vt **lisa 1** – kollasega viirutatud ala).

Lepingu järgi kohustus Elektrilevi demonteerima kinnistult 35 kV pingega õhuliini ühe aasta jooksul paigaldatavate maakaabelliinide pingestamisest, kuid igal juhul hiljemalt 31.12.2015. Elektrilevi ei ole tänaseni oma lepingust tulenevat kohustust täitnud, kuid pooled peavad selles osas dialoogi ning vastava liini ümbertõstmist ei saa mingil juhul välistada.

Maakonnaplaneeringu avaliku väljapaneku versioonist ei nähtu, et Teedevahe kinnistut läbib õhuliin kuuluks likvideerimisele. Seega ei vasta maakonnaplaneeringu viimane versioon Tehnohalduse ja Elektrilevi vahelisele kokkuleppele. Segaduste vältimaks tuleb menetletavat maakonnaplaneeringut vastavas osas korrigeerida.

Juhin ka tähelepanu õhuliini ja maakaabliga seotud kitsenduste olulisele erinevusele. 35 kV või 110 kV õhuliini kaitsevööndi ulatus on 25 meetrit kummalegi poole liini telge, kuid maakaabli puhul 1 meetri äärmisest kaablist (vt Majandus- ja taristuministri 25.06.2015

Advokaadibüroo Sirel & Partnerid OÜ

ScalaCity, Tartu mnt 43
10128 Tallinn
Eesti

Registrikood 10332163
KMKR EE100352496

Telefon +372 606 9600
Faks +372 606 9601
E-post info@sirel.com
www.sirel.com

Swedbank EE712200221010448583
SEB Pank EE801010220043418018

määrus nr 73 „Ehitise kaitsevööndi ulatus, kaitsevööndis tegutsemise kord ja kaitsevööndi tähistusele esitatavad nõuded“, § 10 lg 1 p 4 ja lg 3).

Maakonnaplaneeringu seletuskirja p 4.2.1 (lk 45) elektrivõrgu arendamise põhimõtete alapunktis 4 on märgitud: *Pinge tõstmiseks olemasolevas trassikoridoris, kui õhuliini kaitsevööndi ulatus säilib (35 kV pinge üleviimisel 110 kV pingega õhuliiniks), tuleb koostada tehniline projekt. Kui rekonstrueerimisplaanide täpsustamisel selgub vajadus muuta trassikoridori asukohta, tuleb koostada osa- või teemaplaneering.*

Arvestades, et Tehnohalduse ja Elektrilevi vahel on trassi asukohta muudatus ja õhuliini likvideerimine kokku lepitud, kuid see ei nähtu menetletavast maakonnaplaneeringust, oleks ebamõistlik liini ümbertõstmiseks asuda hiljem taas planeeringuid muutma. Seega on ääremiselt oluline, et maakonnaplaneeringus tähistatakse liini asukoht selliselt, nagu Tehnohaldus ja Elektrilevi on omavahel kokku leppinud.

Samuti juhin tähelepanu mõningatele vastuoludele ja ebaselgusele maakonnaplaneeringu erinevate versioonide vahel.

Võrreldes maakonnaplaneeringu lehel (<https://saare.maavalitsus.ee/koostatav-maakonnaplaneering>) tehnilise võrgustiku kaartide erinevaid versioone (eskiis, KSH ja avaliku väljapaneku materjal), nähtub, et algsel eskiisil ning hilisematel on Teedevahe kinnistut puudutavate elektriliinide värvid vahetuses. Algselt on sinisega tähistatud olemasoleva 35 kV õhuliini tõstmine 110 kV pingele (ja lilla värviga 35 kV liini vähendamine 10 kV pingele), kuid nii KSH kui avalikul väljapanekul oleva kaardi järgi on vastupidi – kaardil tähistatud sinine joon märgib 35 kV liini vähendamist 10 kV pingele. Selles versioonis tähistaks lilla joon 35 kV liini pinge suurendamist, kuid Teedevahe kinnistu osas sellist lillat tähistust pole. Puudub loogika ja mõistlik põhjendus Teedevahe kinnistul oleva 35 kV liini asendamiseks 110 kV liiniga olukorras, kus teisele poole Ringteed chk jällegi vahetusse lähedusse rajatakse samuti 110 kV kaabelliin (maakonnaplaneeringu tehnilise võrgustiku joonisel roheline jäme joon). Teiselt poolt nähtub jälle maakonnaplaneeringu seletuskirja p-st 4.2.1, et põhivõrgu arendamise eesmärk on varustuskindluse tõstmine. Üldist arengut ja varustuskindlust silmas pidades võib olla arusaadav, et soov on teha Saaremaale 110 kV liinidega ring peale, kuid viimasest tehnovõrkude joonise versioonist nähtuvalt on Saaremaa lääneosas valdavalt kavandatud just 35 kV vähendamine 10 kV-le, välja arvatud Sõrve sääre lõik (Läätsa-Mõntu), kus toimub pinge suurendamine. See joonis on jällegi vastuolus seletuskirjaga, mille kohaselt Läätsa-Mõntu lõik vähendatakse 35 kV-lt 10 kV-le (vt p 4.2.1 lk 43 kolmas lõik). Ka teiste lõikude võrdluse puhul tundub, et joonisel on värvid vahetuses. On arusaamatu, milline versioon on õige ning kas Teedevahe kinnistut läbivate elektriliinide puhul on ette nähtud pinge suurendamine või vähendamine.

2(3)

Eelnevast tulenevalt teen ettepaneku muuta Saare maakonnaplaneeringut selliselt, et Teedevahe kinnistul asuv olemasolev õhuliin nähakse ette likvideeritavana ning rajatavate maakaablite asukoht ühtiks Tehnohalduse ja Elektrilevi vahel 12.01.2011 sõlmitud lepingu järgse isikliku kasutusõiguse alaga (vt lisa 1). Samuti palun kõrvaldada elektrivõrgustikku puudutavas osas vastuolud maakonnaplaneeringu seletuskirja ja jooniste vahel.

Lugupidamisega

/allkirjastatud digitaalselt/

Kristo Kallas
vandeadvokaat
Tehnohaldus OÜ lepinguline esindaja

Lisa:

1. Asendiplaan Teedevahe kinnistu koormamiseks isikliku kasutusõigusega (12.01.2011 lepingu lisa)

3(3)

SAARE MAAVALITSUS

Advokaadibüroo Sirel & Partnerid
Kristo.Kallas@sirel.com

Teie: 27.10.2016

Meie: 22.11.2016 nr 12-3/16-541-35

Vastus ettepanekule

Austatud härra Kallas

Tegite Tehnohaldus OÜ nimel ettepaneku muuta koostatavat Saare maakonnaplaneeringut selliselt, et Teedevahe kinnistul asuv olemasolev õhuliin nähakse ette likvideeritava ning rajatavate maakaablite asukoht ühtiks Tehnohaldus OÜ ja Elektrilevi vahel 12.01.2011 sõlmitud lepingu järgse isikliku kasutusõiguse alaga. Samuti palusite kõrvaldada vastuolud maakonnaplaneeringu seletuskirja ja jooniste vahel elektrivõrgustikku puudutavas osas.

Märgime, et Saare maakonnaplaneeringu avalik väljapanek oli 14.09 kuni 12.10.2016 ja avalik arutelu 21.10.2016. Teie ettepanek laekus peale avaliku väljapaneku toimumist, mistõttu ei saa me seda käsitleda planeerimiseaduse (redaktsiooni kehtivuse lõpp: 30.06.2015) § 20 kohase ettepanekuna.

Selgitame, et koostatava maakonnaplaneeringu elektrivõrke puudutav osa on koostatud vastavalt OÜ Elektrilevi antud sisendile maakonnaplaneeringu täpsusastmes.

Planeerimiseaduse (redaktsiooni kehtivuse lõpp: 30.06.2015) § 7 lg 3 p 10 kohaselt on maakonnaplaneeringu ülesanne tehnovõrkude koridoride paigutuse määramine. Maakonnaplaneering ei tegele tehnovõrkude asukoha määramisega kinnistu täpsusega ega määra neist tulenevaid kitsendusi. Tehnohalduse OÜ ja OÜ Elektrilevi vahel on sõlmitud eraõiguslikud lepingud, mis kehtivad maakonnaplaneeringust sõltumatult. Maakonnaplaneering ei takista Teedevahe kinnistu osas õhuliini asendamist kaabelliinidega.

Nagu maakonnaplaneeringu seletuskirja p 4.2.1 on märgitud, tuleb pinge tõstmiseks olemasolevas trassikoridoris, kui õhuliini kaitsevööndi ulatus säilib (35 kV pingele üleviimisel 110 kV pingega õhuliiniks), koostada tehniline projekt, millega pannakse paika ka elektriliini täpne kulgemine. Kui rekonstrueerimisplaanide täpsustamisel selgub vajadus muuta trassikoridori asukohta, tuleb koostada osa- või teemaplaneering. Osa- või teemaplaneeringud koostatakse üldplaneeringu täpsusastmes. Maakonnaplaneering on alus nimetatud planeeringute koostamiseks.

Täname tähelepanu juhtimise eest maakonnaplaneeringu joonisel Tehniline võrgustik olevale veale. Nimelt on joonise legendis ekslikult vahetusse läinud 35 kV pingele tõstmise ja pingele vähendamise leppemärgid. Teeme joonisel vastava paranduse. Teedevahe kinnistut puudutavatel 35 kV elektriliinidel on kavandatud pingele tõstmine 110 KV-le.

Lossi 1 / 93819 Kuressaare / 452 0501 / info@saare.maavalitsus.ee / www.saare.maavalitsus.ee
Registrikood 70002006

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)
Jaan Leivategija
Maasekretär maavanema ülesannetes

Agne Peetersoo 452 0518
Agne.Peetersoo@saare.maavalitsus.ee

2 (2)